

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra antropologie a zdravotní péče

Zdeňka Šindelářová

Obor: Pedagogika-správní činnost

ROLE SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA PŘI HÁJENÍ ZÁJMŮ A PRÁV NEZLETILÝCH DĚTÍ A JEHO POZICE VE SPOLEČNOSTI

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Dagmar Pitnerová

Olomouc 2009

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením Mgr. Dagmar Pitnerové. K práci jsem použila literatury a pramenů uvedených v seznamu literatury.

V Olomouci dne 27. 3. 2009

.....
vlastnoruční podpis

Děkuji Mgr. Dagmar Pitnerové za odborné vedení diplomové práce, za poskytování připomínek a cenných rad při jejím vypracování.

OBSAH

ÚVOD	6
TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Základní pojmy	9
2 LEGISLATIVNÍ VÝVOJ V PRÁCI SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ORGÁNU SOCIÁLNĚ- PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ OD ROKU 1989 DO ROKU 2008	12
2.1 Období 1989 – 1999	12
2.2 Období 2000 - 2008	16
3 SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ	19
3.1 Hlavní principy	19
3.2 Vymezení SPOD a okruh dětí, na které se SPOD zaměřuje	20
3.3 Orgány sociálně-právní ochrany dětí	23
4 ČINNOST OBECNÍCH ÚŘADŮ OBCÍ S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ V OBLASTI SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ	24
4.1 Preventivní a poradenská činnost	24
4.2 Pomoc dětem v obtížných situacích, výkon opatrovnictví a poručenství, zajištění náhradní výchovy	26
4.3 Výchovná opatření a ústavní výchova	30
4.4 Další povinnosti OSPOD	33
5 SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK A JEHO ROLE PŘI HÁJENÍ ZÁJMŮ NEZLETILÝCH DĚTÍ	36
5.1 Sociální pracovník a jeho předpoklady pro sociální práci	36
5.2 Role sociálního pracovníka při hájení zájmů nezletilých dětí	42
5.4 Faktory a vlivy ovlivňující práci sociálního pracovníka	46
6 POZICE SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA VE SPOLEČNOSTI	53
EMPIRICKÁ ČÁST	57
7 PROJEKT VÝZKUMU	58
7.1 Cíle výzkumu	58
7.2 Metody a organizace výzkumu	58
7.3 Pracovní hypotézy a dílčí cíle výzkumu	59
8 KONKRETIZACE VÝZKUMNÝCH ZÁMĚRŮ	61
8.1 Rozbor jednotlivých položek dotazníků	61

9	DISKUSE	88
10	KAZUISTIKY	93
10.1	Kazuistika – příběh první	93
10.2	Kazuistika – příběh druhý	100
	ZÁVĚR	107
	SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ	109
	SEZNAM PŘÍLOH	111

ÚVOD

Velmi jsem přemýšlela nad tématem své diplomové práce. Rozhodla jsem se, že se zaměřím na práci sociálních pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí obecních úřadů obcí s rozšířenou působností. K rozhodnutí přispěly i mé vlastní zkušenosti s povoláním sociálního pracovníka oddělení sociálně-právní ochrany dětí.

Vím, že práce na úseku sociálně-právní ochrany dětí je nelehká a velmi zodpovědná. Vyžaduje obrovskou dávku empatie, tolerance, pochopení, rozhodnutí, trpělivosti a klidu. Je náročná po psychické stránce, denně sociální pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí řeší několik problémů jiných lidí a nezletilých dětí. Ve své podstatě slyší převážně negativa a s pozitivními jevy se setkávají daleko méně. Často přemýšlí nad problémy svých klientů doma, obávají se o vývoj dětí, které vyrůstají v neuspořádaných sociálních poměrech. Mnohdy cítí větší zodpovědnost za osudy dětí než jejich vlastní rodiče.

Mrzí mě, že veřejnost smýšlí nad povoláním sociálního pracovníka negativně. Někdy k tomu přispívá jejich osobní zkušenost z jednání se sociálním pracovníkem orgánu sociálně-právní ochrany dětí, kdy jim nebylo vyhověno, tak jak oni si přáli. Někdy bývají občané ovlivněni tiskem, televizí, rozhlasem, internetem, neboť média prezentují sociální práci pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí vesměs negativně. Pozitivních článků, reportáží je poskrovnu. V každém případě je opomíjena podstatná věc – sociální pracovník sociálně-právní ochrany dětí hájí zájmy nezletilého dítěte, nikoliv jeho rodičů či jiných osob, které jsou zodpovědné za výchovu dítěte. Podstatu této práce si neuvědomují často ani občané, ani média.

Proto jsem se rozhodla věnovat svoji práci tématu Role sociálního pracovníka při hájení zájmů a práv nezletilých dětí a jeho pozice ve společnosti.

V teoretické části se v první kapitole zaměřím na vymezení a charakteristiku základních pojmů, se kterými budu v dalších částech práce pracovat. Ve druhé části se budu věnovat legislativnímu vývoji v práci sociálních pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí od roku 1989 do roku 2008. Dále se budu zabývat sociálně-právní ochranou dětí, jejími základními principy, okruhem dětí, na které se sociálně-právní ochrana vztahuje a orgány, které sociálně-právní ochranu dětí vykonávají. Poté se zaměřím konkrétněji na činnost obecních úřadů obcí s rozšířenou působností v oblasti sociálně-právní ochrany dětí.

Svoji pozornost zaměřím na roli sociálního pracovníka při hájení zájmů nezletilých dětí, na vlastnosti a kompetence sociálních pracovníků a na faktory ovlivňující jejich práci. Závěr teoretické části věnuji pozici sociálního pracovníka ve společnosti.

Cílem empirické části je zjistit názory na současný legislativní systém organizace práce sociálních pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí, na jejich pracovní podmínky, na společenskou prestiž tohoto povolání, vliv médií, na současné legislativní podmínky chránící zájmy nezletilých dětí a na vlastnosti sociálních pracovníků.

Při získávání údajů použiji metodu dotazníku, ve kterém budou z větší části obsaženy otázky uzavřeného typu. Nebudou však chybět ani otázky otevřené. Získané údaje z dotazníku vyhodnotím, pro přehlednost zpracuji do tabulek a grafů. Poté provedu potvrzení nebo vyvrácení stanovených hypotéz.

Dále v empirické části popíši dvě kazuistiky nezletilých dětí, které vyrůstají v sociálně slabých a dlouhodobě problémových rodinách. Zároveň do přílohy práce přiložím dva příběhy z roku 1986 publikované v časopise Květy. Kazuistiky uvedené v empirické části prakticky navazují na publikované příběhy. Je tak možné s dlouhodobým časovým odstupem – 20 let získat přehled o životě rodin a jedinců, kteří žili a žijí problémovým způsobem a svým jednáním se odchyľují od norem společnosti.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Základní pojmy

Do úvodní kapitoly diplomové práce jsem zařadila přehled základních pojmů, se kterými v dalších částech práce budu pracovat a často je používat.

Dítě

Každý jedinec, který nedosáhl věku 18-ti let.

Rodiče

Osoby, které jsou zapsané v rodném listě dítěte jako matka a otec.

Sociálně-právní ochrana dětí

Ochrana práv a zájmů dítěte či dětí, ochrana jejich práv na zdravý vývoj, řádnou výchovu. Sociálně-právní ochrana je přesně upravena v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Kompetence sociálního pracovníka

Jsou to veškeré dovednosti, znalosti, schopnosti sociálního pracovníka, které využívá k výkonu svého povolání a umožňují mu roli sociálního pracovníka dobře zvládat.

Výchovná opatření

Opatření, která se ukládají v případech, kdy to vyžaduje zájem dítěte. V případě zjištění opakovaných nedostatků v péči rodičů o dítě, při výchovných problémech s nezletilým dítětem či dětmi. Je možné uplatnit tři druhy výchovných opatření – napomenutí, dohled nebo omezení. Přesně je upravuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů a také zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Výchovná opatření může nařídit soud, ale také obecní úřad ve správním řízení.

Ústavní výchova

Opatření, o kterém může rozhodnout pouze soud. Ústavní výchova může být nařízena pouze nad nezletilým dítětem a může být prodloužena do 19- ti let věku jedince. K nařízení ústavní výchovy soud přistupuje v případě, kdy to zcela vyžaduje

zájem dítěte. Bývá to z důvodu, že se rodiče z vážných důvodů nemohou o dítě starat, či se nechtějí starat a není žádné jiné osoby, která by péči o dítě převzala a zajistila. Dále bývá ústavní výchova nařizována v případě závažných výchovných problémů s nezletilým dítětem.

Náhradní rodinná péče

Náhrada rodiny a rodinného zázemí u dětí, u kterých biologická rodina z různých důvodů selhala. Do náhradní rodinné péče řadíme osvojení, pěstounskou péči, poručenství, svěření do péče jiné fyzické osoby než rodičů, SOS dětské vesničky, ústavní výchovu – kojenecké ústavy, dětské domovy, dětské domovy se školou, diagnostické ústavy.

Rodičovská zodpovědnost

Souhrn práv a povinností rodičů, které musí plnit a dodržovat ve vztahu ke svým nezletilým dětem.

Spis Om

Spis dítěte, který je veden na oddělení sociálně-právní ochrany dětí. Obsahuje veškeré údaje o dítěti, jeho rodičích, záznamy ze sociálních šetření, návrhy podané k soudu nebo k jiným státním institucím, rozsudky, usnesení či jiná písemná rozhodnutí soudů, jiných státních institucí např. státního zastupitelství, policie apod. Každé dítě, kterému byla poskytnuta sociálně-právní ochrana, je vedeno v evidenci orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Nejedná se jen o děti ohrožené zanedbané, ale i o případy, kdy obecní úřad obce s rozšířenou působností vykonával funkci opatrovníka v řízení, ve kterém by mohlo dojít ke střetu zájmů rodičů a dítěte.

„Živý“ spis Om

Spis dítěte vedeného na oddělení sociálně-právní ochrany dětí, se kterým se aktuálně pracuje.

Obecní úřad obce s rozšířenou působností

Je možné ho označit také jako obec III. typu. Vznikl v důsledku decentralizace státní správy a k 1. 1. 2003 byly na něho převedeny značné kompetence bývalého okresního úřadu.

OSPOD

Orgán sociálně-právní ochrany dětí, jehož hlavní povinností je vykonávat sociálně-právní ochranu dětí. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně, ve znění pozdějších předpisů přesně vymezuje orgány, které mohou sociálně-právní ochranu dětí vykonávat.

2 LEGISLATIVNÍ VÝVOJ V PRÁCI SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ORGÁNU SOCIALNĚ- PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ OD ROKU 1989 DO ROKU 2008

V listopadu 1989 došlo v naší zemi k výrazné změně politického, společenského, ekonomického systému, což přineslo i změny v oblasti sociální práce pracovníků sociálně-právní ochrany dětí.

Projevilo se to vznikem sociálních problémů jako je neskrývaná prostituce, bezdomovectví, problém uprchlíků, nezaměstnanost, problém drogově závislých, problém postavení menšin, větší rozvodovost, problém týraných, zneužívaných, zanedbávaných dětí, problém sociálně slabých rodin.

Mezi nové trendy v oblasti sociální práce patřil nástup nestátních organizací do sociální péče. Po roce 1989 vzniklo mnoho nevládních organizací, které se zaměřují na oblast sociální péče a snaží se vytvářet alternativy k tradičním formám sociální práce.

Mezi státním a nestátním sektorem vzniklo jakési napětí, které se postupem doby zmírnilo. Nárůst sociálních problémů přesvědčuje o nutnosti spolupráce mezi těmito sektory.

V současné době má sociální práce svůj etický kodex, metodiku práce s klientem a je finančně a organizačně vázána na státní správu. Důležitá je však konkrétní sociálněpolitická situace, od které se odvíjí postavení formalizované i neformální sociální práce.¹

V tomto období dochází k novým legitimním úpravám v oblasti sociálně-právní ochrany dětí a s tím související vydávání nových zákonů.

2.1 Období 1989 – 1999

Sociálně-právní ochrana dětí je vykonávána obcemi – v přenesené i samostatné působnosti, dále okresními úřady-oddělení péče o rodinu a děti a ministerstvem práce a sociálních věcí, které má zřízena detašovaná pracoviště v místě současných krajských úřadů.

---

¹ MATOUŠEK, O. a kol. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001. s. 153 -153

V období od roku 1989 do roku 1999 došlo k výrazným legislativním změnám v oblasti sociálně-právní ochrany dětí. Začneme nejdůležitějšími zákony, které se velmi úzce dotýkají práv a zájmů nezletilých dětí.

- **Ústava České republiky, Zákon č. 1/1993 Sb. v platném znění** stanovuje nadřazenost mezinárodních smluv o lidských právech a základních svobodách, kterými je naše republika vázána, nad našimi zákony. Za součást ústavního pořádku je prohlášena Listina základních práva svobod².
- **Listina základních práv a svobod, Zákon č. 2/1993 Sb. v platném znění** upravuje základní lidská práva a svobody a to nejen v obecné rovině, ale reaguje konkrétně na zvláštní situace. Článek 32 věnuje ochraně rodiny a rodičovství a zdůrazňuje potřebu zaručit zvláštní ochranu dětem a mladistvým.
- **Úmluva o právech dítěte**, která byla ratifikována v roce 1991. Preambule Úmluvy o právech dítěte shrnuje základní myšlenky, které jsou obsaženy v celé Úmluvě o právech dítěte. Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, mají být pamětlivy toho, že rodina jako základní společenská jednotka a přirozené prostředí pro blaho a růst všech svých členů a zejména dětí, musí mít nárok na potřebnou ochranu a pomoc, aby mohla beze zbytku plnit svou úlohu ve společnosti. Dítě musí vyrůstat v rodinném prostředí, v atmosféře lásky, porozumění, štěstí a potřebuje zvláštní záruky, péči a odpovídající právní ochranu před narozením i po něm a to s ohledem na svou tělesnou a duševní nezralost.

Úmluva zahrnuje práva občanská, politická, ekonomická, sociální a kulturní je možné je rozdělit do 4 skupin:

- právo na život a přežití (právo na přiměřenou životní úroveň, včetně bydlení, zajištění potravy a zdravotní péče)
- právo na osobní rozvoj (právo na vzdělání, náboženství, svobodu myšlení, právo na hru a zábavu)
- právo na ochranu proti všem druhům krutosti, vykořisťování, oddělení od rodiny, ubližování

---

² MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha:Portál, 2003. s. 302

- právo na účast – právo svobodně vyjadřovat své názory a mít slovo v záležitostech, které se dotýkají jeho osoby³

Dalšími zákony jsou:

- **Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech.** Oba právní dokumenty jsou uveřejněny jako Sdělení Ministerstva zahraničních věcí pod č. 120/1976 Sb. ve znění pozdějších předpisů.
- **Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů**, kterou Česká republika podepsala v roce 1992.
- **Úmluva o ochraně lidských práv a svobod.** Úmluva byla sjednána 4. 11. 1950 v Římě. Pro Českou republiku vstoupila v platnost v březnu 1992 a na ní navazují další dokumenty, kterými jsou Dodatkový protokol a Protokol č. 4,6 a 7. Úmluva je uveřejněna ve Sbírce zákonů pod č. 209/1992 Sb. Jedná se o velmi důležitou mezinárodní smlouvu, neboť podle ní – hlavy II, čl. 19 se zřizuje Evropský soud pro lidská práva se sídlem ve Štrasburku, jako stálý úřad.
- **Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.** Zákon o rodině patří mezi stěžejní zákony pro práci sociálních pracovníků. Upravuje institut manželství, podmínky jeho vzniku i zániku a neplatnosti. Stanovuje podmínky rozvodu manželství a úpravy práv a povinnosti k dítěti pro dobu po rozvodu, upravuje institut rodičovské zodpovědnosti, výchovná opatření, možnosti náhradní rodinné péče, opatrovnictví a vyživovací povinnosti. Zákon o rodině upravoval institut předběžného opatření, na jehož základě mohl místní úřad oddělení péče o rodinu a děti umístit nezletilé dítě do ústavu. Nálezem Ústavního soudu ČR č. 72/1995 Sb. byla pravomoc úřadů vydávat předběžná opatření ve věci umístění nezl. dětí zrušena. Ústavní soud rozhodl, že toto ustanovení zákona je v rozporu s vyšší právní normou – Listinou základních práv a svobod, která stanovuje, že práva rodičů vůči dětem může omezit jen soud. O předběžném opatření může rozhodovat na základě nálezu Ústavu soudu ČR jen soud.

---

³ NOVOTNÁ, V., FEJT, V. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: UJAK, 2007. s. 8

- **Zákon č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči, v platném znění**, který upravoval jednu z forem náhradní rodinné péče. S přijetím zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, byl zákon o pěstounské péči k 1. 4. 2000 zrušen.
- **Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů**, který upravuje, jak má být v rámci sociálních služeb poskytována sociálně právní ochrana, výchovná a poradenská péče občanům.
- **Zákon č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů ČSR v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů**, jenž upravuje působení všech stupňů státních orgánů v záležitostech rizikové mládeže, stanoví postup navrhování ústavní výchovy, péče o děti a mladiství propuštění z ústavu.
- **Vyhláška MPSV ČR, kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon ČNR o působnosti orgánů ČSR v sociálním zabezpečení č. 182/1991 Sb.** Vyhláška upravuje podmínky výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy, která byla soudem nařízena.
- **Trestní zákon č 140/1961 Sb. ve znění pozdějších předpisů**, obsahuje zvláštní ustanovení o stíhání mladistvých.
- **Trestní řád č. 141/1961 Sb. ve znění pozdějších předpisů** stanoví postup a řízení proti mladistvým.
- **Zákon o výkonu vazby č. 293/1993 Sb. ve znění pozdějších předpisů**, který upravuje podmínky vazby u mladistvých.
- **Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů**, který upravuje podmínky poskytování sociálních dávek za účelem krytí nákladů na výživu a ostatní základní potřeby dětí a rodin a poskytuje ji při některých dalších situacích.
- **Zákon č. 482/ 91 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů**
- **Zákon č. 463/1991 Sb., o životním minimu, ve znění pozdějších předpisů** – oba zákony upravují poskytování dávek sociální péče.

2.2 Období 2000 - 2008

Období od roku 2000 do roku 2008 můžeme hodnotit jako období výrazných změn. Jednou z nejvýznamnějších byla reforma státní správy. V roce 2000 vznikly vyšší územně správní celky. K 31. 12. 2002 došlo ke zrušení okresních úřadů. Kompetence byly převedeny částečně na krajské úřady, částečně na obce III. typu – obecní úřady obce s rozšířenou působností, které jsou nadřazené běžným obecním úřadům, ale jsou níže, než úřady krajské.

Sociálně-právní ochrana dětí byla z velké části převedena do působnosti obecních úřadu obcí s rozšířenou působností.

Právě v tomto období dochází ke vzniku dalších nových zákonů, které se dotýkají úzce sociálně- právní ochrany dětí a doplňují, mění zákony doposud platné. Také dochází ke zrušení některých zákonů, např. zákonu o pěstounské péči, o sociální potřebnosti, o životním minimu, které byly nahrazeny zákony novými.

Mezi důležité mezinárodní dokumenty, které doplňují stávající platné mezinárodní úmluvy patří:

- **Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy**, která byla přijata v Lucemburku v roce 1980 a pro Českou republiku vstoupila v platnost 1. 7. 2000. Úmluva je publikována jako Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 66/2000 Sb. m. s. Hlavním smyslem této úmluvy je zajištění, aby rozhodnutí o výchově dítěte mohla být v co nejširším rozsahu uznána a vykonávána.
- **Evropská úmluva o osvojení dětí**, kterou Česká republika ratifikovala 8. září 2000 a je publikována jako Sdělení Ministerstva zahraničí č. 132/2000 ve Sbírce mezinárodních smluv.
- **Evropská úmluva o právním postavení dětí narozených mimo manželství**, která byla ratifikována Českou republikou v březnu 2001 a je uveřejněna ve Sbírce mezinárodních smluv jako Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 47/2001 Sb. m. s. Hlavním cílem úmluvy je zlepšit právní postavení dětí narozených mimo manželství.
- **Evropská úmluva o výkonu práv dětí**, kterou Česká republika ratifikovala v březnu 2001 a je uveřejněna ve Sbírce mezinárodních smluv jako Sdělení Ministerstva zahraničí č. 54/2001 Sb.m.s. Hlavním smyslem úmluvy je

posílení ochrany práv dětí zejména v soudním řízení ve věcech rodinných, posiluje procesní práva.

- **Úmluva o styku s dětmi**, která je publikována ve Sbírce mezinárodních smluv jako sdělení Ministerstva zahraničí č. 91/2005 Sb.m.s. Úmluva se opírá o základní princip, kterým je právo dítěte na pravidelný styk s oběma rodiči, který je možné omezit či vyloučit pouze za předpokladu, že je to v nejlepším zájmu dítěte. Rodič, který nemá dítě svěřené do výchovy, má však právo na pravidelné informace o něm. Hlavním důvodem přijetí úmluvy byly stále zvyšující se počty problémových případů se zajištěním styku obou rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dětí s dětmi a to zejména v případě přeshraničních kontaktů.⁴
- **Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení**, která je publikována jako Sdělení MZV č. 43/2000 Sb.m.s. ve Sbírce mezinárodních smluv a pro Českou republiku je platná od června 2000.
- **Úmluva Mezinárodní organizace práce č. 182 o zákazu a okamžitých opatřeních k odstranění nejhorších forem dětské práce**, kterou Česká republika ratifikovala v roce 2001 a je publikována ve Sbírce mezinárodních smluv jako Sdělení MZV č. 90/2002. Členské státy, které úmluvu ratifikovaly, se zavazují, že budou považovat jako záležitost, která nesnese odkladu odstraňování nejhorších forem dětské práce a přijímat za tímto účelem okamžitá a účinná opatření.

Mezi nejvýznamnější právní předpisy, které vstoupily v platnost v tomto období patří:

- **Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů**, který vymezuje sociálně-právní ochranu dětí. Prvořadým hlediskem sociálně-právní ochrany dětí je zájem a blaho dítěte. Zákon patří mezi nejdůležitější právní předpisy pro práci sociálních pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

Další právní předpisy, které nově vznikly a doplňují, či mění předpisy stávající jsou:

---

⁴ NOVOTNÁ, V., FEJT, V. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: UJAK, 2007. s. 24 - 25

- **Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.**
- **Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy, ve znění pozdějších předpisů,** který změnil stávající českou právní úpravu ve věcech mladistvých. Zákon upravuje zvláštní postupy v trestním řízení ve věcech mladistvých, které dosud upravoval trestní řád. Zákon zavedl nový pojem – soud pro mládež, který je věcně příslušný jednat k výkonu trestního soudnictví ve věcech mládeže a k posuzování činů jinak trestných spáchaných dětmi mladšími 15 let.
- **Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 110/ 2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů.** Zákon o hmotné nouzi upravuje poskytování pomoci k zajištění základních životních podmínek fyzickým osobám, které se nachází v hmotné nouzi prostřednictvím dávek v hmotné nouzi. Každý má nárok na sociální poradenství vedoucí k řešení hmotné nouze nebo jejímu předcházení (§ 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi). Zákon o životním a existenčním minimu stanovuje životní minimum jako minimální hranici peněžitých příjmů fyzických osob k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb a existenční minimum jako minimální hranici příjmů osob, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití (§1, odst. 1 zákona o životním a existenčním minimu). Tyto dva zákony nahradily dosavadní zákon o životním minimu a, zákon o sociální potřebnosti.
- **Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.** Zákon upravuje poskytování sociálních služeb. Jeho obsahem jsou způsoby pomoci, poskytovatelé a dostupnost sociálních služeb a zajištění kvality sociálních služeb. Zákon mimo jiné upravuje i předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka v části osmé § 109 - § 117.

3 SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ

V této části se budu zabývat sociálně-právní ochranou dětí, jejími hlavními principy, okruhem dětí, na které se vztahuje a orgány, které sociálně-právní ochranu dětí poskytují.

Nejvýznamnějšími právními dokumenty, které vymezují sociálně-právní ochranu dětí, jsou úmluva o právech dítěte, zákon o sociálně-právní ochraně dětí, zákon o rodině. Tyto tři právní dokumenty tvoří základní právní rámec pro práci sociálních pracovníků v oblasti sociálně-právní ochrany dětí.

3.1 Hlavní principy

- Základním hlediskem sociálně-právní ochrany dětí je blaho dítěte, jeho zájem a prospěch.
- Sociálně-právní ochrana dětí se poskytuje bezplatně a to všem dětem mladším 18 let bez rozdílu bez jakékoliv diskriminace podle barvy pleti, rasy, pohlaví, jazyka, náboženství, národnostního, etnického, sociálního původu.
- Zodpovědnost za ochranu dětí před jejich tělesným a psychickým násilím, za ochranu jejich zdravého vývoje nese stát jako nositel práv daných Ústavou, Listinou základních práv a svobod a práv, které vyplývají z mezinárodních závazků naší republiky.
- Sociálně-právní ochranu dětí zabezpečují soudy a orgány určené zákonem o sociálně-právní ochraně dětí – Ministerstvo práce a sociálních věcí, krajské a obecní úřady, Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně, kraje a obce v samostatné působnosti fyzické či právnické osoby, pokud jsou držiteli pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí.
- Základním pravidlem pro činnost orgánů sociálně-právní ochrany dětí je preventivní působení veřejné moci. Opatření sociálně-právní ochrany dětí tvoří vnitřně uspořádaný celek, který umožňuje volbu takového opatření, které reaguje na konkrétní situaci, ve které se dítě nachází.
- Klade se velký důraz na ochranu dětí před sociálně patologickými jevy a děti, které dočasně nebo trvale žijí mimo své rodinné prostředí nebo děti, které

nemohou být v tomto prostředí ponechány, mají právo na ochranu a pomoc v podobě některé z forem náhradní výchovy.

- Při řešení každého případu se musí brát ohled na kontinuitu ve výchově dítěte, na jeho etnický, náboženský, jazykový a kulturní původ.
- Ve věci osvojení dítěte do ciziny je důležité dodržovat zásadu subsidiarity, tzn. tento způsob péče o dítě uplatňovat až v případě, pokud dítě nemůže být předáno do výchovy zařízení či do rodiny osvojitele nebo o ně nemůže být pečováno jiným vhodným způsobem v zemi jeho původu. Mezinárodní smlouvy a zákon o sociálně-právní ochraně dětí uceleně formulují pravidla pro kontakt s cizinou.
- Orgány sociálně-právní ochrany dětí musí sledovat výkon ústavní či ochranné výchovy. Dbají na dodržování práv dětí, na jejich celkový rozvoj po stránce fyzické i duševní a sledují, zda důvody pro pobyt dítěte v zařízení trvají.
- Sanace rodiny patří mezi základní cíle sociálně-právní ochrany dětí.
- Činnost, které představují zásadní zásah do postavení dítěte či osob za ně odpovědných, jsou vyhrazeny státním orgánům nebo orgánům veřejné správy v přenesené působnosti. Na úseku sociálně-právní ochrany dětí mohou působit fyzické nebo právnické osoby, ale pouze v zákonem vymezených činnostech a musí mít k výkonu sociálně-právní ochrany dětí pověření⁵.

3.2 Vymezení SPOD a okruh dětí, na které se SPOD zaměřuje

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů v § 1 v odst. 1) vymezuje sociálně-právní ochranu dětí zejména jako:

- a) ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu
- b) ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění
- c) působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny.

V odst. 2) stejného paragrafu a stejného zákona se uvádí, že zůstávají nedotčeny zvláštní právní předpisy, které upravují též ochranu práv a oprávněných zájmů dítěte.

„V zákoně o sociálně právní ochraně dětí jsou upravena jen některá opatření směřující k ochraně dětí. Další jsou obsažena v řadě právních předpisů, které se vždy

---

⁵ NOVOTNÁ, V., FEJT, V. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: UJAK, 2007. s. 5 - 6

věnují specifické oblasti. Těmi předpisy jsou např. zákon o rodině, trestní zákon, trestní řád, zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy, zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy, předpisy o sociálním zabezpečení, zákon č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách, zákon č. 37/1989 Sb., o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi, zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů a další.“⁶

Sociálně-právní ochrana náleží všem dětem bez rozdílu a to dětem mladším 18 let věku.

Zákon o sociálně-právní ochraně uvádí v § 2 odst. 2), že sociálně-právní ochrana se poskytuje dítěti, které má na území České republiky:

- a) trvalý pobyt
- b) podle zvláštního právního předpisu – Zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů-upravujícího pobyt cizinců na území České republiky povolen trvalý pobyt nebo je hlášeno k pobytu na území České republiky po dobu nejméně 90 dnů
- c) podalo žádost o udělení mezinárodněprávní ochrany na území České republiky
- d) je oprávněno trvale pobývat, nebo
- e) pobývá s rodičem, který podal žádost o udělení oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany na území České republiky, nebo které pobývá na základě uděleného oprávnění k pobytu za účelem dočasné ochrany na území České republiky podle zvláštního právního předpisů-zákona č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon o sociálně-právní ochraně v § 2 odst. 3 ukládá povinnost poskytovat sociálně-právní ochranu i těm dětem, které výše uvedené podmínky nespĺňují, avšak s rozdílem, že jim bude sociálně-právní ochrana poskytnuta jen v nezbytném rozsahu, vymezeném v § 37 tohoto zákona.

---

⁶ NOVOTNÁ, V., FEJT, V. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: UJAK, 2007. s. 74

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí v § 6, odst. 1 vymezuje přesně okruh dětí, na které se sociálně-právní ochrana zejména zaměřuje.

Na děti:

- a) jejichž rodiče
  1. zemřeli
  2. neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti, nebo
  3. nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti.
- b) které byly svěřeny do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, pokud tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřením dítěte do její výchovy,
- c) které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že
- d) zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, živí se prostitucí, spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti mladší 15 let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak narušují občanské soužití,
- e) které se opakovaně dopouští útěku od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte,
- f) na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je podezření ze spáchání takového činu,
- g) které jsou na základě žádostí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte opakovaně umísťovány do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči o děti nebo jejich umístění v takových zařízeních trvá déle než 6 měsíců,
- h) které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami,
- i) které jsou žadateli o azyl odloučenými od svých rodičů, popřípadě jiných osob odpovědných za jejich výchovu.

3.3 Orgány sociálně-právní ochrany dětí

Orgány sociálně-právní ochrany dětí přesně vymezuje zákon o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 ve znění pozdějších předpisů a to v § 4.

Sociálně- právní ochranu dětí zajišťují:

- Ministerstvo práce a sociálních věcí, které zařizuje obecně péči o rodinu a děti.
- Úřad - míněno tím Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, jehož sídlo je v Brně a kterému přísluší řešit problémy sociálně-právní ochrany dětí ve vztahu k cizině. Úřad byl zřízen zákonem o sociálně-právní ochraně dětí a nahradil bývalé Ústředí pro mezinárodněprávní ochranu mládeže. Z Ústředí na Úřad přešly i veškeré kompetence.
- Krajské úřady, do jejichž působnosti patří především kontrolní, odborná a metodická činnost, zprostředkování náhradní rodinné péče, přezkum rozhodnutí vydaných ve správním řízení.
- Obecní úřady obcí s rozšířenou působností, kterým zákon o sociálně-právní ochraně dětí ukládá nejvíce povinností. Podrobněji se budu činností těchto úřadů zabývat v následující kapitole.
- Obecní úřady, které zajišťují zejména sociálně-právní ochranu dětí v oblasti preventivní a poradenské činnosti, mohou vydávat rozhodnutí o výchovných opatřeních a mají povinnost podle § 37 zákona o sociálně-právní ochraně dětí činit opatření k ochraně života a zdraví a zajistit uspokojování základních potřeb v nejnutnějším rozsahu včetně zdravotní péče dítěti uvedenému v § 2 odst. 3, ocitlo-li se takové dítě bez jakékoliv péče nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy nebo narušeny. O opatřeních musí uvědomit neprodleně obecní úřad obce s rozšířenou působností.
- Obce a kraje v samostatné působnosti – například obec v samostatné působnosti je oprávněna zřídit azylové zařízení pro matky s dětmi.
- Komise pro sociálně-právní ochranu dětí, kterou zřizuje starosta obce s rozšířenou působností podle zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů a podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.
- Další právnické a fyzické osoby, jsou-li výkonem sociálně-právní ochrany pověřeny.

4 ČINNOST OBECNÍCH ÚŘADŮ OBCÍ S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ V OBLASTI SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ

Jedním ze základních principů sociálně-právní ochrany je předcházení vzniku problémů nebo jejich narůstání. Důležitým předpokladem včasné a účinné ochrany života, zdraví a příznivého vývoje dítěte je vědět o dětech a o rodinách s dětmi, které pomoc potřebují. Právě proto mnoho úkolů stanovených orgánům sociálně-právní ochrany spočívá v preventivní a poradenské činnosti, ve výchovném působení.

Především obecní úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou působností mají preventivně a výchovně působit a plnit povinnosti dané zákonem, neboť mají možnost bezprostředně sledovat ochranu práva dítěte a přijímat a činit včas potřebná opatření se znalostí problému a místních podmínek. To vše za spolupráce s dalšími fyzickými a právníckými osobami.⁷

4.1 Preventivní a poradenská činnost

Do preventivní a poradenské činnosti obecních úřadů obcí s rozšířenou působností patří zejména podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí vyhledávat ohrožené děti, působit na rodiče, aby plnili své povinnosti, které vyplývají z rodičovské zodpovědnosti a za účelem odstranění nedostatků ve výchově dítěte jednat s rodiči a i s dítětem. Obecní úřad obce s rozšířenou působností sleduje, zda není porušován zákaz vstupu dětí do prostředí, které je z hlediska vývoje ohrožuje a poskytuje rodičům pomoc při řešení výchovných problémů nebo jiných problémů, které souvisejí s péčí o dítě. Zároveň poskytuje nebo zprostředkovává rodičům poradenství při výchově a vzdělávání dítěte a při péči o zdravotně postižené dítě. Pokud nastává problém týkající se výchovy dítěte, pomáhá ho řešit.⁸

Důležitým ustanovením zákona o sociálně-právní ochraně dětí je § 8, který upravuje a zajišťuje dítěti možnost a právo obracet se na příslušné orgány a zařízení sociálně-právní ochrany a další orgány, ale i pověřené osoby k výkonu sociálně-právní ochrany a jejich zařízení a požádat je o ochranu a to bez vědomí

⁷ NOVOTNÁ, V., FEJT, V. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: UJAK, 2007. s. 82

⁸ § 10, 11, 12, 13 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

svých zákonných zástupců. Příslušné orgány a instituce musí dítěti poskytnout pomoc.

V praxi to znamená, že dítě se může obrátit přímo na oddělení sociálně-právní ochrany dětí obecního úřadu obce s rozšířenou působností a požádat o pomoc, pokud se cítí na svých právech ohrožováno, zanedbáváno. Příkladem mohou být nepřiměřené tělesné tresty, alkoholismus rodičů apod. Dítě se nemusí obracet přímo na orgán sociálně-právní ochrany dětí. Může se obrátit na kterýkoliv jiný orgán například se svými starostmi svěří své učitelce. Ta však má povinnost uvedené skutečnosti oznámit příslušnému orgánu, jehož povinností je řešení konkrétní situace a zajištění pomoci.

§ 8 zákona o sociálně právní ochraně dětí upravuje právo dítěte formulovat a sdělovat své vlastní názory v záležitostech, které se ho dotýkají a to i bez přítomnosti rodičů nebo jiných osob odpovědných za jeho výchovu. Vyjádření dítěte se musí věnovat náležitá pozornost a orgán sociálně-právní ochrany dětí musí při své činnosti brát v úvahu přání a pocity dítěte. Například při soudním řízení o výchovných poměrech dítěte musí orgán sociálně-právní ochrany dětí zjistit názor dítěte na danou problematiku, neboť rozhodnutí, komu bude svěřeno do výchovy se dítěte velmi úzce dotýká. Pochopitelně se musí zohledňovat věk a rozumová vyspělost dítěte.

Obecní úřad obce s rozšířenou působností má povinnost v rámci své činnosti v oblasti sociálně-právní ochrany dětí poskytnout pomoc rodičům a osobám odpovědným za výchovu dítěte. Jedná se zejména o řešení výchovných problémů s dětmi, problémů v mezilidských vztazích mezi členy rodiny, řešení sociálních otázek. Pomoc nemusí být poskytnuta jen v rámci zákona o sociálně-právní ochraně dětí, ale i v rámci zákonů dalších, např. zákona o rodině, občanského soudního řádu. Jedná se například o pomoc při sepisu různých návrhů k soudnímu projednání – návrhu na úpravu poměrů k nezletilému dítěti, ale například i návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí v případě vymáhání dlužného výživného. Mezi další činnosti patří i řešení finanční, bytové situace rodiny a to prostřednictvím dávek státní sociální podpory, sociální péče, důchodového, nemocenského pojištění, formou různých služeb sociální péče.

4.2 Pomoc dětem v obtížných situacích, výkon opatrovnictví a poručenství, zajištění náhradní výchovy

Poměrně častou se stává situace, kdy se nezletilé dítě ocitne bez péče přiměřené jeho věku. Rodiče či osoby odpovědné za jeho výchovu nemohou nebo nechťejí dále o dítě pečovat. Může to být z důvodu jejich vážného onemocnění, případně i úmrtí. Není neobvyklou situací, že rodiče své dítě opustí. Dítě se tak ocitá v situaci, kdy je jeho život nebo příznivý vývoj narušen nebo ohrožen.

Pokud dojde k takovéto situaci, musí zejména obecní úřad podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí poskytnout dítěti okamžitou pomoc dítěte. O učiněném opatření neprodleně musí informovat obecní úřad obce s rozšířenou působností, jehož povinností je posoudit, zda je přijaté opatření v zájmu dítěte a je dostačující nebo zda je nutné přistoupit k přijetí dalšího opatření. Tím je zejména podání návrhu k soudu na nařízení předběžného opatření podle § 76a o.s.ř., které fyzické nebo právnické osobě má být dítě svěřeno. O návrhu obecního úřadu obce s rozšířenou působností musí soud rozhodnout bezodkladně, nejpozději do 24 hodin⁹.

K provedení výkonu rozhodnutí je příslušný soud a obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností se ukládá při výkonu rozhodnutí součinnost – dle § 273a) a násl. občanského soudního řádu.

Opatrovnictví

Zákon o rodině č. 94/1963 Sb. ve znění pozdějších předpisů v § 36 upravuje povinnost rodičů zastupovat své dítě při právních úkonech, ke kterým není plně způsobilé s odkazem na § 8 a 9 občanského zákoníku.

Zároveň však zákon o rodině upravuje i situaci, kdy dítě nemůže zastoupit žádný z rodičů, pokud jde o právní úkony ve věcech, při nich by mohlo dojít ke střetu zájmu mezi rodiči a dítětem nebo ke střetu zájmů dětí těchž rodičů. V takovýchto případech soud ustanoví dítěti opatrovníka, který bude dítě v řízení nebo při určitém právním úkonu zastupovat. Tímto opatrovníkem je ustanoven zpravidla orgán vykonávající sociálně-právní ochranu dětí¹⁰.

---

⁹ § 16 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění

¹⁰ § 37 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

V praxi to znamená, že zejména obecní úřad obce s rozšířenou působností bývá usnesením příslušného soudu ustanoven opatrovníkem například pro soudní řízení ve věci úpravy poměrů k nezletilému dítěti pro dobu po rozvodu. Je tedy účastníkem řízení, při kterém hájí zájmy a práva nezletilého dítěte tak, aby bylo rozhodnuto ve prospěch nezletilého dítěte.

Opatrovníka může obecní úřad obce s rozšířenou působností vykonávat také v případě správy majetku dítěte. A to tehdy, pokud nemohou jmění spravovat rodiče dítěte a není žádné jiné fyzické osoby, která by mohla být opatrovníkem ustanovena. Tímto jsou chráněny majetkové zájmy dítěte.¹¹

Zákon o rodině v § 83 uvádí, že vedle střetů zájmů zákonných zástupců a dítěte nebo mezi dětmi týchž rodičů navzájem, ohrožení majetkových zájmů dítěte, omezení rodičovské zodpovědnosti (§ 44 odst. 2) a řízení o osvojení (§ 86b) ustanoví soud opatrovníka též v případech, kdy je to v zájmu dítěte z jiných důvodů třeba.

Opatrovníkem bývá ustanoven zpravidla orgán sociálně-právní ochrany dětí obecního úřadu obce s rozšířenou působností a soud vymezí i rozsah práv a povinností opatrovníka, tak aby byla zajištěna ochrana zájmů nezletilého dítěte.

Výkon opatrovnictví obecního úřadu obce s rozšířenou působností také upravuje zákon o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb. ve znění pozdějších předpisů a to konkrétně § 17, který upravuje i výkon opatrovnictví v případě zastupování dítěte ve vztahu k cizině. I v těchto případech může opatrovníka vykonávat obecní úřad obce s rozšířenou působností

Obecní úřad obce s rozšířenou působností dále vykonává opatrovníka i v trestním řízení a to v případě, že rodiče nemohou své dítě, které je v řízení v pozici poškozeného, zastupovat. Je to v případě střetu zájmů rodičů se zájmem dítěte nebo v případě, pokud se zákonný zástupce dopustil trestného činu proti dítěti. V takovém případě může již v přípravném řízení státní zástupce ustanovit dítěti opatrovníka nebo při soudním řízení předseda senátu.¹²

V praxi to opět znamená, že obecní úřad obce s rozšířenou působností zastupuje nezletilé dítě a hájí jeho zájmu. Zároveň mu plyne z výkonu opatrovnictví povinnost uplatnit práva poškozeného.¹³

---

¹¹ 37b zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

¹² § 45, odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů

¹³ § 43 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů

Poručenství

Zákon o rodině řeší i otázku poručenství a přesně vymezuje, za jakých okolností musí soud ustanovit dítěti poručníka. Je to v případě, pokud rodiče dítěte zemřeli, byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti, výkon jejich rodičovské zodpovědnosti byl pozastaven, anebo nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu. Poručník nezletilé dítě vychovává, zastupuje a spravuje jeho majetek místo jeho rodičů. Poručníkem dítěte bývá zpravidla ustanovena soudem osoba blízká dítěti, příbuzný, popřípadě jiná fyzická osoba.

Nemůže-li být poručníkem ustanovena fyzická osoba, soud ustanovení poručníkem orgán sociálně-právní ochrany dětí¹⁴ a to obecní úřad obce s rozšířenou působností, který nemůže funkci poručníka odmítnout.

Dokud není dítěti poručník ustanoven nebo dokud se poručník neujme své funkce, činí neodkladné úkony v zájmu dítěte orgán sociálně-právní ochrany dětí. Tato povinnost je upravena v § 79, odst. 2 zákona o rodině a v § 17 písm. b) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Zákon o rodině taktéž upravuje práva a povinnosti poručníka, přičemž poručník odpovídá soudu za řádné plnění své funkce a podléhá jeho doзору. Je povinen podávat soudu zprávy o osobě poručenca a předkládat účty ze správy jeho jmění.

Zajištění náhradní výchovy

Pokud děti nemohou z různých důvodů vyrůstat ve vlastní rodině, orgán sociálně-právní ochrany dětí se snaží hledat optimální formu náhradní výchovy, o které vždy rozhoduje soud.

Mezi formy náhradní výchovy patří:

- osvojení
- pěstounská péče
- poručenství, pokud poručník o dítě osobně pečuje
- svěřením dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče
- ústavní výchova
- umístění a pobyt dítěte v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

---

¹⁴ § 78 a 79 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

Svěření dítěte do výchovy jiné fyzické osoby než rodičů

Povinností obecního úřadu obce s rozšířenou působností je sledovat vývoj dětí, které byly svěřeny do výchovy jiných fyzických osob než rodičů a navštěvovat rodinu, kde dítě žije, popřípadě jiné prostředí, kde se dítě zdržuje a to nejméně jednou za 3 měsíce v období prvních 6 měsíců péče nahrazující péči rodičů a poté v souladu se zájmy dítěte a podle potřeby, nejméně však jednou za 6 měsíců.¹⁵

Praktickým příkladem může být svěření nezletilého dítěte prarodičům podle § 45 zákona o rodině z důvodu nedostatečné péče rodičů. Povinností pracovníka oddělení sociálně-právní ochrany dětí obecního úřadu obce s rozšířenou působností je sledovat vývoj dítěte v péči prarodičů, rodinu navštěvovat. Prvních 6 měsíců péče prarodičů musí být návštěvy prováděny vždy 1x za 3 měsíce, dále pak musí v rodině být provedena návštěva nejméně 1x za 6 měsíců.

Osvojení a pěstounská péče

Obecní úřad obce s rozšířenou působností rozhoduje podle § 19 odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí o svěření dítěte

- a) do péče budoucích osvojitelů, je-li dítě v ústavu nebo v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc z rozhodnutí soudu nebo z vůle rodičů
- b) do péče fyzické osoby, která má zájem stát se pěstounem, je-li dítě v ústavu nebo v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc z rozhodnutí soudu nebo se souhlasem rodičů.

Obecní úřad obce s rozšířenou působností vyhledává děti uvedené v § 19a odst. 1 a fyzické osoby vhodné stát se osvojiteli nebo pěstouny. Obecní úřad obce s rozšířenou působností vede spisovou dokumentaci o dítěti uvedeném v § 19 a odst. 1 a spisovou dokumentaci o žadateli a kopii spisové dokumentace o dítěti a o žadateli postupuje neprodleně krajskému úřadu.¹⁶

---

¹⁵ § 19 odst. 5 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶ § 21 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

4.3 Výchovná opatření a ústavní výchova

Výchovná opatření

Vyžaduje-li to zájem na řádné výchově dítěte, může soud, neučiní-li tak orgán sociálně-právní ochrany dětí, rozhodnout o výchovných opatřeních a to:

- napomenutí-soud napomene vhodným způsobem nezletilého, jeho rodiče či osoby, kteří narušují řádnou výchovu dítěte
- dohled-soud stanoví nad výchovou nezletilého dítěte dohled, který je prováděn za součinnosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí obecního úřadu obce s rozšířenou působností, občanských sdružení v místě bydliště nebo na pracovišti
- omezení-soud uloží nezletilému omezení, které by měla zabránit škodlivým vlivům na jeho výchovu. Jedná se zejména o zákaz návštěv podniků, zábav, které jsou pro nezletilého s ohledem na jeho osobu nevhodné.

Výchovná opatření může uložit také orgán sociálně-právní ochrany dětí a nepotřebuje schválení soudu.¹⁷

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí ve svém § 13 upravuje působnost orgánů sociálně-právní ochrany dětí při rozhodování o výchovných opatřeních a jejich realizaci. O výchovných opatřeních rozhoduje obecní úřad a to ve správním řízení, ve kterém vydává správní rozhodnutí.

Realizaci výchovných opatření stanovených soudem zajišťuje nejen obecní úřad, ale i obecní úřad obcí s rozšířenou působností. Sledují, zda jsou dodržována opatření učiněná soudem, pokud je o to soud požádá.

V praxi to znamená, že pokud je nařízen soudní dohled nad výchovou nezletilého dítěte, musí obecní úřad obce s rozšířenou působností podat soudu zprávu o poměrech v rodině a sdělit, zda trvají důvody, pro které bylo o výchovném opatření rozhodnuto. Velmi častým, a dá se říci pravidelným jevem v praxi bývá, že obecní úřad obce s rozšířenou působností provádí v rodině, které bylo uloženo výchovné opatření, pravidelné návštěvy, sleduje vývoj dítěte a péči rodičů o nezletilého. Spolupracuje s dětským lékařem a školou, do které dítě dochází.

---

¹⁷ § 43 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

Obecní úřad obce s rozšířenou působností může uložit rodičům povinnost využít pomoc odborného poradenského zařízení, pokud rodiče nezajistili dítěti odbornou poradenskou pomoc, ačkoliv dítě takovou pomoc nezbytně potřebuje a obecní úřad obce s rozšířenou působností takovou pomoc rodičům předtím doporučil. Dále může tuto povinnost uložit rodičům dítěte v případě, že nejsou schopni řešit problémy spojené s výchovou dítěte bez odborné poradenské pomoci. Zejména při sporech o úpravě výchovy dítěte nebo úpravě styku s dítětem.¹⁸

Velmi častým jevem jsou spory rodičů ve věci úpravy styku s nezletilým dítětem. Rodiče dítěte spolu nežijí, dítě je svěřeno jednomu z rodičů do výchovy, avšak rodiče nejsou schopni sami se domluvit na kontaktu dítěte s druhým rodičem. V těchto, mnohdy velmi složitých situacích, doporučí obecní úřad obce s rozšířenou působností návštěvu například poradny pro mezilidské vztahy, kde se na řešení problémů speciálně zaměří. Pokud rodiče odmítnou návštěvu poradny uskutečnit, může obecní úřad obce s rozšířenou působností rozhodnout ve správním řízení o povinnosti rodičů poradnu pro mezilidské vztahy navštívit.

Ústavní výchova

O nařízení ústavní výchovy rozhoduje pouze soud. K tomuto řešení se v praxi přistupuje skutečně až v tom nejkrajnějším případě. Stává se tak v případech, pokud rodiče závažným způsobem opakovaně zanedbali péči a výchovu o své nezletilé dítě, či spáchali trestný čin vůči svému dítěti nebo se nechtějí či nemohou z různých důvodů o dítě starat. Dále ústavní výchova nad nezletilým dítětem může být nařízena z důvodu velkých výchovných problémů s nezletilým, kdy rodičů jeho výchovu nezvládají a dítě se dopouští protiprávního jednání.

Vždy než dojde k nařízení ústavní výchovy, snaží se soud nebo obecní úřad obce s rozšířenou působností zjistit, zda není jiné vhodné osoby, která by výchovu a péči o dítě zajistila namísto jeho rodičů.

Pokud soud pravomocně rozhodne o nařízení ústavní výchovy, obecní úřad obce s rozšířenou působností sjedná dobu a místo přijetí dítěte do příslušného zařízení pro výkon ústavní výchovy. Přitom vyzve rodiče nebo jiné fyzické osoby odpovědné za výchovu dítěte, aby dítě ve stanoveném termínu předali určenému zařízení, popřípadě s jejich souhlasem může zabezpečit umístění sám. Nepodrobí-li

---

¹⁸ 12 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

se rodiče nebo jiné fyzické osoby odpovědné za výchovu dítěte rozhodnutí soudu, podá obecní úřad obce s rozšířenou působností soudu návrh na výkon rozhodnutí.¹⁹

Podle § 29 zákona o sociálně-právní ochraně dětí sleduje obecní úřad obce s rozšířenou působností dodržování práv dítěte ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy, v ústavech sociální péče a ve zvláštních zdravotnických zařízeních a v obdobných zařízeních pro děti, kde se vykonává ústavní nebo ochranná výchova.

„Obecní úřad obce s rozšířenou působností v rámci této povinnosti má sledovat zejména rozvoj duševních a tělesných schopností dětí, zda trvají důvody pro pobyt dítěte v ústavním zařízení, jak se vyvíjejí vztahy mezi rodiči a dětmi a zda jsou do zařízení umisťování společně sourozenci.“²⁰

Zaměstnanci obecních úřadů obcí s rozšířenou působností musí navštěvovat děti v zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy nejméně jednou za 3 měsíce a mají právo s dítětem hovořit bez přítomnosti dalších osob, zejména zaměstnanců ústavního zařízení a nahlížet do spisové dokumentace. V případě zjištění, že ústavní zařízení porušilo povinnosti vyplývající ze zákona o sociálně-právní ochraně dětí nebo ze zvláštních právních předpisů, musí tuto skutečnost oznámit neprodleně obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností podle sídla zařízení a zřizovateli, popřípadě orgánu, který je zřizovateli nadřízen a soudu, který ústavní výchovu či ochrannou výchovu nařídil.

Mezi další základní povinnost zaměstnanců obecních úřadů obcí s rozšířenou působností patří uskutečnění návštěvy rodiče dítěte, kterému byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova a to nejméně jednou za 3 měsíce.²¹

Další povinnost je orgánu sociálně-právní ochrany dětí, ale i ústavnímu zařízení uložena v § 30 zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Dle tohoto ustanovení může ústavní zařízení povolit dítěti, kterému byla nařízena ústavní výchova či uložena ochranná výchova, pobyt u rodičů nebo jiných fyzických osob jen po předchozím souhlasu obecního úřadu obce s rozšířenou působností, příslušného podle místa trvalého bydliště dítěte.

---

¹⁹ § 28 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

²⁰ NOVOTNÁ, V., FEJT, V. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: UJAK, 2007. s. 101

²¹ § 29 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

4.4 Další povinnosti OSPOD

Orgány sociálně-právní ochrany dětí jsou povinny sdělovat si navzájem údaje z evidence a spisové dokumentace, kterou vedou a to v nezbytném rozsahu pro potřeby těchto orgánů. Tato povinnost je upravena v § 51 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Povinnost obecního úřadu obce s rozšířenou působností

Obecní úřad obce s rozšířenou působností na vyžádání:

- podává soudu zprávy o poměrech dítěte, u něhož rozhod soud o výchovném opatření
- podává státnímu zastupitelství zprávy o poměrech dítěte, pokud státní zastupitelství vede řízení týkající se dítěte,
- poskytuje ministerstvu a krajskému úřadu spisovou dokumentaci vedenou o dětech a zobecněné informace a souhrnné údaje, které získá při své činnosti s výjimkou jmenných údajů
- může poskytovat pověřené osobě údaje potřebné pro zajištění její činnosti.²²

Povinnost všech orgánů sociálně-právní ochrany

Všechny orgány sociálně-právní ochrany dětí jsou povinny na žádost poskytnout soudu a správnímu úřadu údaje, které jsou potřebné pro občanské soudní a správní řízení, orgánu činnému v trestním řízení údaje potřebné pro trestní řízení, orgánu sociálního zabezpečení a orgánu státní sociální podpory údaje potřebné pro rozhodování o sociálních dávkách a to v rozsahu odpovídajícím potřebám řízení před dětmi orgány.

Dále jsou povinny poskytnout na žádost úřadu státní sociální podpory údaje potřebné pro podání návrhu soudu na stanovení výživného a návrhu na výkon rozhodnutí, jde-li o výživné na děti uvedené v § 19 odst. zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Orgán sociálně-právní ochrany dětí musí poskytnout na vyžádání zařízení uvedenému v § 29 odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí informace o poměrech v rodině, které bylo do tohoto zařízení umístěno na základě rozhodnutí

---

²² § 51 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

soudu, a je-li tomuto dítěti zprostředkována pěstounská péče nebo osvojení, též informace o postupu při tomto zprostředkování.

Mezi další povinnosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí patří také povinnost orgánu činnému v trestním řízení oznamovat skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán na dítěti trestný čin, nebo že dítě bylo použito ke spáchání trestného činu, anebo že dochází k násilí mezi rodiči, jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte a dalšími fyzickými osobami v domácnosti obývané dítětem.

Probační a mediační službě musí poskytnout na její žádost informace v rozsahu potřebném pro trestní řízení, úřadu práce, který povolil výkon umělecké, kulturní, sportovní nebo reklamní činnosti dítěte, oznámit skutečnosti, které odůvodňují zahájení řízení o zákazu činnosti dítěte. Orgán sociálně-právní ochrany má také povinnost sledovat, zda došlo k nápravě, a Veřejnému ochránci práv poskytnout informace, které si vyžádá při šetření podle zákona č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.²³

Vedení spisové dokumentace, mlčenlivost

Podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí konkrétně § 54 a § 55 musí obecní úřad obce s rozšířenou působností vést evidenci a spisovou dokumentaci dětí uvedených v § 6 odst. 1 tohoto zákona a dětí, kterým byl ustanoven opatrovníkem nebo poručníkem.

Spisová dokumentace obsahuje osobní údaje dětí, jejich rodičů, údaje o výchovných poměrech, záznamy o prováděných šetření rodině, záznamy o jednání s rodiči nebo jinými osobami, písemná vyhotovení rozhodnutí soudů, orgánů činných v trestním řízení, správních orgánů, kopie podání soudům či jiným státním orgánům.

Kromě spisové dokumentace vede obecní úřad obce s rozšířenou působností další písemnosti, které tvoří podklad pro zpracování spisové dokumentace. Tyto písemnosti se nevydávají žádnému orgánu, fyzické nebo právnické osobě. Je možné je předložit pouze soudu a státnímu zastupitelství v případě, že údaje obsažené v nich se týkají trestního stíhání.

Údaje obsažené ve spisové dokumentaci může obecní úřad obce s rozšířenou působností využít pouze v zájmu dítěte.

---

²³ §51 zákona č. 359/19899 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

V případě, že rodiče či jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte požádají o nahlédnutí do spisové dokumentace, může obecní úřad obce s rozšířenou působností žádost odmítnout v případě, že by tento úkon byl v rozporu se zájmem dítěte, nebo pokud ze spisové dokumentace lze zjistit, která fyzická osoba učinila upozornění na skutečnosti, která jsou uvedena v § 7 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Pro vedení záznamů o dítěti jinými orgány sociálně-právní ochrany dětí platí ustanovení § 55 zákona o sociálně-právní ochraně dětí obdobně.

„Zaměstnanci orgánů a zařízení sociálně-právní ochrany jsou povinni podle § 57 zákona o SPO zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, se kterými se při provádění sociálně-právní ochrany nebo v přímé souvislosti s tím seznámí, dále o osobě, která upozornila orgán sociálně-právní ochrany na skutečnosti uvedené v § a též o údajích o osobách, jimž bylo dítě svěřeno do péče budoucích osvojitelů, jakož i o místě pobytu takového dítěte. Mlčenlivost jsou povinni zachovávat i po skončení pracovního poměru a zproštění mohou být jen tím, v jehož zájmu tuto povinnost mají a to písemně a s uvedením rozsahu a účelu.“²⁴

---

²⁴ NOVOTNÁ, V., FEJT, V. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: UJAK, 2007. s. 155

5 SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK A JEHO ROLE PŘI HÁJENÍ ZÁJMŮ NEZLETILÝCH DĚTÍ

V následující kapitole se budu věnovat osobnosti sociálního pracovníka a jeho roli při hájení zájmů nezletilých dětí. Osobně si myslím, že jeho role je nezastupitelná, zároveň je velmi nelehká, náročná a sociální pracovník by měl mít správné vlastnosti a předpoklady pro výkon této profese, tak aby dokázal dobře hájit zájmy nezletilých dětí

5.1 Sociální pracovník a jeho předpoklady pro sociální práci

Sociálním pracovníkem se nemůže stát každý člověk. Sociálním pracovníkem musí být člověk vnímavý, empatický, který dokáže lidem naslouchat, umí se rozhodnout a má zájem lidem a zejména dětem v jejich životní krizi pomoci.

Sociální pracovník

„Sociální pracovníci pomáhají jednotlivcům, rodinám, skupinám a komunitám dosáhnout způsobilosti k sociálnímu uplatnění nebo ji získat zpět. Kromě toho pomáhají vytvářet pro jejich uplatnění příznivé společenské podmínky.“²⁵

„Sociální pracovník je ten, kdo na profesionálním základě (jako součást sociálních služeb na bázi odborné přípravy, s plnou odpovědností a s ohledem na situaci dané oblasti a její zvláštnosti) poskytuje služby veřejnosti, v nichž realizuje sociální politiku státu na jeho území v různých institucích zabývajících se sociálními službami“.²⁶

Sociální pracovník pracuje:

- s klienty a s jejich rodinami, za svůj případ považuje celou rodinu
- s přirozenými skupinami
- s uměle vytvořenými skupinami – například školní třída, skupina lidí trávící část svého života ve výkonu trestu

²⁵ MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. s. 11

²⁶ MLČÁK, Z. *Profesní kompetence sociálních pracovníků a jejich hodnocení klienty*. Ostrava: Repronis. 2005. s. 16

- s organizacemi, kdy může řídit činnost organizace, která poskytuje sociální služby anebo pomáhá řešit problémy v organizacích například formou supervize
- s místními komunitami
- jako odborník při přípravě některých zákonů a vyhlášek²⁷

Kompetence sociálního pracovníka jsou:

Zdatnost a inteligence

Pomáhat druhým je těžká a vysilující práce, proto bývá na první místo kladena fyzická zdatnost. Člověk, který chce pomáhat druhým, pracuje ve prospěch svého těla. Udrhuje si fyzickou kondici cvičením a správnou stravou, neboť tělo je základní zdroj energie.

Předpokládá se také dobrá inteligence, touha neustále obohacovat své znalosti. Důležitá je také emoční a sociální inteligence – socioemoční dovednosti na vysoké úrovni. Ty by měly být přirozenou složkou osobnosti sociálního pracovníka

Přitažlivost

Přitažlivost je nejen fyzická- týkající se fyzického vzhledu, ale i názorová myšlenková. Sociální pracovník se může stát pro klienta přitažlivým nejen z hlediska fyzického, ale i pro svou odbornost a pověst, které se těší a z hlediska svého způsobu jednání s klienty.

Důvěryhodnost

K důvěryhodnosti zcela nepochybně patří zejména:

- diskrétnost
- spolehlivost
- využívání moci
- porozumění

---

²⁷ MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. s. 13

Komunikační dovednosti

Komunikační dovednosti jsou základem pro práci sociálního pracovníka. Jsou základním prostředkem pro navázání vztahu s klientem, případně s jeho okolím a k umožnění řešení jeho problému.

K čtyřem základním dovednostem je nutné přidat další čtyři velmi důležité dovednosti

Fyzická přítomnost

Sociální pracovník pomáhá často klientovi již tím, že se s ním setkává, fyzicky i psychologicky.

Naslouchání

Sociální pracovník je schopen přijímat a rozumět signálům, které klient vysílá. Může se jednat o signály verbální, neverbální, vyjádřené otevřeně nebo i skrytě.

Cílem naslouchání je porozumět klientovi. Pro umění naslouchat je důležitá schopnost pozorovat a číst neverbální chování klienta:

- schopnost umět naslouchat a rozumět verbálnímu sdělení klienta
- schopnost sledovat veškeré klientovy projevy

Empatie

Empatie je typ lidské komunikace, která zahrnuje naslouchání, porozumění, sdělování porozumění klientovi. Důležité je, aby pracovník byl s klientem ve styku, jen tak může porozumět klientovu světu. Proto se empatie zaměřuje na druh fyzické přítomnosti, pozorování a naslouchání klientovi, což je nutné pro pochopení klienta a jeho světa.

Empatie je určitým druhem lidského kontaktu

Vyšší úroveň empatie znamená, že pracovník se již dostal dále a chápe zážitky klienta, přestože je klient nechápe plně sám. Jde podle Rogerse o takové vnitřní pochody, které si klient zřídka uvědomuje. Vyšší úroveň empatie je důležitá, neboť umožňuje odhalovat zdroje hlubinných pocitů klienta, kterých si sám není vědom.

Empatie je schopnost vcítit se do pocitů a jednání druhé osoby a je součástí emoční inteligence.²⁸

Vlastnosti sociálního pracovníka

Tendence určit, jaké vlastnosti by měl mít sociální pracovník, sahá do období prvních let sociálního školství. Jedním z hlavních motivů byla potřeba ovlivnit zájem uchazečů o studium sociální práce a určit kritéria pro výběr studentů. Postupně se tak vytvářel obraz ideálního sociálního pracovníka.

Je obtížné určit osobní vlastnosti sociálního pracovníka, aniž by se idealizoval jeho obraz. Je však možné upozornit na několik charakteristik, které vyplývají z vůle, a sociální pracovník je může sám ovlivnit.²⁹

Novotná a Schimmerlingová poukazují ve své práci na několik důležitých vlastností sociálního pracovníka. Za nejdůležitější považují

Vlastnost zralé osobnosti

Do této oblasti řadí citovou vyrovnanost a stálost. Pomáhají snášet zatížení psychické, emocionální a fyzické, které pramení z náročnosti povolání sociálního pracovníka.

Jde o přiměřené reagování na všechny situace, které vzniknou ze styku s klienty a ze sociální práce s nimi. Sociální pracovník musí být citově stabilní, nesmí podléhat emocím. Jedná s lidmi, kteří jsou v konfliktních situacích, kteří často trpí. Sociální pracovník nesmí připustit hluboký soucit s nimi, neboť tím by byla negativně ovlivněna jeho schopnost objektivně posoudit situaci a vést klienty k realistickému řešení.

Sociální pracovník však musí v přiměřené míře ukázat citový zájem o klienta jako o člověka sobě rovného, kterému je připraven kdykoliv pomoci. Další důležitou vlastností sociálního pracovníka je tedy

---

²⁸ MATOUŠEK, O., a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. s. 52 - 54

²⁹ NOVOTNÁ, V., SCHIMMERLINGOVÁ, V. *Sociální práce, její vývoj a metodické postupy*. Praha: Karolinum, 1992. s. 111

Schopnost empatie

Novotná a Schimmerlingová shodně s Matouškem vysvětlují tuto schopnost jako vžití se do pocitů druhých. Schopnost empatie pomáhá sociálnímu pracovníkovi mnohdy porozumět nevhodným a neúměrným reakcím lidí v rozličných situacích a v různém sociálním prostředí.

Citová stabilita

Je důležitá při sebeovládání a sebekontroli sociálního pracovníka. Brání mu v uplatňování svých osobních, obvykle negativních prožitků a situací při se seznamování se s životními osudy druhých lidí.

Životní optimismus

Optimismus pramení z víry v lidi, v možnosti jejich pozitivního ovlivnění. Jde o přesvědčení, že v každém jedinci jsou určité kladné vlastnosti, které je možné rozvíjet a negativní usměřňovat či odstraňovat.

Životní optimismus sociální pracovník potřebuje ve všech etapách sociální práce. Pomáhá mu lépe zvládat pocit nemohoucnosti, který občas prožívá ve styku se svými klienty.

Autorita

Všechny předchozí vlastnosti pomáhají vytvářet autoritu sociálního pracovníka nejen u klientů, ale i v prostředí, ve kterém pracuje a žije. Patří sem také pracovní disciplína, důvěra klientů v diskretnost sociálního pracovníka při jejich delikátních a intimních sděleních.

Základem autority je také dobré všeobecné vzdělání a rozhled, neboť mu pomáhají úspěšně zvládnout a porozumět metodickým postupům v sociální práci a umožňují mu zvládnout administrativní postupy v organizaci, kde pracuje a pochopit sociálně politická opatření a kroky k jejich realizaci.

Vlastní životní zkušenosti

Vlastní životní zkušenosti mnohdy pomáhají sociálnímu pracovníkovi při řešení složitých situací. Měl by tedy sám sebe dobře poznat, znát své pocity a reakce a čerpat z těchto poznatků. Neznamená to však, že by mladý sociální pracovník,

který nemá ještě tak bohaté životní zkušenosti, nemohl stejně dobře vykonávat své povolání.³⁰

„Soudobé výzkumy ukazují, že na pracovnících pomáhajících a jim blízkých profesí se cení nejvíce osobnostní vlastnosti projevující se v sociálním styku, tj. ve vztahu ke klientovi. Jde v první řadě o empatii, náklonnost, trpělivost, vlídnost (srov. Kopřiva, 1995 s. 8), tedy o vlastnosti, jež bývají také někdy označovány jako sociální kompetence. Musejí však být trvalou složkou pracovníkovy osobnosti. Jinak by ztratily sílu přesvědčivé autenticity a proměnily by se ve svůj neupřímný, pokřivený obraz.“³¹

Ideálním pracovníkem pomáhající profese je dle Krause a Poláčkové prosociálně orientovaná osobnost, která si je vědoma svého životního směřování. Je vybavena příznivým a realistickým sebepojetím. Je to osobnost bez neurotických či psychopatických rysů, s předpoklady sebereflexe vlastního rozhodování, jednání i emocí. Zároveň je to osobnost otevřená podnětům, která je ochotna se sebevzdělávat. Osobnost vědoma si etiky a řady dalších norem, které je nutné při výkonu profese dodržovat. K normám patří zejména

- ochrana práva na soukromí a na důvěrnost sdělení ze strany klientů
- navrhování postupu ve spolupráci s klientem a respektování jeho přání o průběhu či ukončení spolupráce
- odpovědné rozhodování při výběru metodiky
- nepoužívání manipulativních technik, vyvarování se zneužití moci nad klientem či závislosti klienta³²

Sociální pracovník by měl ctít a respektovat při výkonu své práce etický kodex, který reguluje jednání členů a předchází tak zneužití moci a práv. Považuji za velmi důležité zmínit se o etickém kodexu sociálních pracovníků.

V České republice vznikla Společnost sociálních pracovníků v roce 1990 a v roce 1995 byl vydán etický kodex.

„Etický kodex sociálních pracovníků ČR (viz příloha) vyjadřuje respekt ke klientům a jejich sebeurčení především tím, že staví na hodnotách lidských práv (bod

³⁰ NOVOTNÁ, V., SCHIMMERLINGOVÁ, V. *Sociální práce, její vývoj a metodické postupy*. Praha: Karolinum, 1992. s. 112, 115

³¹ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk-prostředí-výchova*. Brno: Paido, 2001. s. 178

³² KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk-prostředí-výchova*. Brno: Paido, 2001. s. 178-179

1.1), jedinečnosti člověka (1.2), potřebě seberealizace klienta (1.3), vedení klienta k vlastní odpovědnosti (2.1.1), hledání možností, jak klienta zapojit do řešení problémů (2.1.1) apod. Podporu sociální spravedlnosti obsahuje jednak bod 1.2 (respektování jedinečnosti klienta bez ohledu na jeho charakteristiky i na to, jak přispívá k blahu společnosti), jedna část 2.5 – pravidla etického chování sociálního pracovníka ve vztahu ke společnosti (zasazuje se o zvyšování sociální spravedlnosti, upozorňuje na možnost spravedlivějšího rozdělení společenských zdrojů a zajištění přístupu k těmto zdrojům apod.). Téma profesní integrity se nachází v části 2.4 – pravidla ve vztahu k povolání a 2.3 – vztahu ke kolegům. Jedná se o závazek udržovat a zvyšovat svou odbornou úroveň, usilovat o osobní růst, spolupracovat s kolegy, a tak zvyšovat kvalitu služeb“³³

Kodex obsahuje základní hodnoty profese. Sděluje veřejnosti, že pro sociální pracovníky jsou důležité etické implikace při práci s těmi, kterým slouží. Veřejnost a i zájemci o sociální práci si ozřejmí poslání této profese. V kodexu však nelze najít vedení ve specifických problematických situacích, kde se detaily liší případ od případu. Kodex tak nemůže být přesným návodem, podle něhož by sociální pracovník bezmyšlenkovitě jednal. Neměl by prostor pro vlastní úsudek a rozhodování. Etická dimenze by se z jeho jednání vytratila.³⁴

5.2 Role sociálního pracovníka při hájení zájmů nezletilých dětí

Posouzení situace ohroženého dítěte je velmi složitá a náročná záležitost. Jedná se o problematiku, při jejímž řešení se sociální pracovník neobejde bez spolupráce a pomoci dalších odborníků. Dítě je stejně jako dospělý biopsychosociální individualitou a je nutné tedy posoudit každého jedince a jeho situaci z několika hledisek – zdravotního, psychologického a samozřejmě sociálního či sociálněprávního.

Sociální pracovník by při posuzování potřeb a situace ohroženého dítěte měl spolupracovat s pediatrem a dětských psychologem. V některých případech je nutné

---

³³ MATOUŠEK, O., a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. s. 42

³⁴ MATOUŠEK, O., a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. s. 43

při posuzování potřeb zapojit do problematiky ještě další odborníky – například dětského psychiatra, neurologa, logopeda, speciálního pedagoga, právníka.

Sociální pracovník by měl zaujmout roli koordinátora a jeho prvním úkolem by mělo být zajištění a sestavení týmu, který je důležitý k řešení případu.

Ve spolupráci s dalšími odborníky by měl na závěr stanovit komplexní sociální diagnózu, prognózu, navrhnout postup a alternativy řešení, případné terapie či rehabilitace.

Vždy by měl prošetřit mikrosociální systém dítěte – tj. jeho rodinu, ať již vlastní, biologickou nebo náhradní, další významné osoby, k nimž má dítě silný emoční vztah.

Zároveň by měl sociální pracovník zmapovat mezosociální systém – tj. školu, skupinu vrstevníků, sousedství. Měl by posoudit silné, pozitivní stránky a stránky slabé, negativní.³⁵

Spolupráci s ostatními odborníky můžeme charakterizovat jako

- **přímou** – vyznačuje se osobním stykem s odborníkem. Je možné se s ním radit, vyměnit si na sociální případy názory a eventuálně ho přesvědčit o vhodnosti navrhovaného řešení
- **nepřímou** – vyznačuje se administrativním kontaktem s orgány a organizacemi, kterým je sociální případ předložen k posouzení, či ke kterému sociální pracovník dává své vyjádření nebo posudek, výsledek nemůže jinak ovlivnit, neboť rozhodnutí orgánu či organizace nebo jejich posudek má být z hlediska jejich odbornosti objektivní.

Přímou spoluprací je rovněž charakterizován kontakt sociálního pracovníka s vedoucím pracovníkem, který má právo rozhodovat v rámci instituce, ve které sociální pracovník působí.³⁶

---

³⁵ MATOUŠEK, O., a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. s. 203

³⁶ NOVOTNÁ, V., SCHIMMERLINGOVÁ, V. *Sociální práce, její vývoj a metodické postupy*. Praha: Karolinum, 1992. s. 96

Posouzení základních potřeb dítěte

Sociální pracovník musí posoudit, zda jsou uspokojovány základní potřeby dítěte – tedy potřeby biologické a psychické, popř. sociální.

Mezi biologické potřeby patří správná strava, přiměřené teplo, stálé přístřeší, čistý vzduch, čistá voda, ochrana před škodlivými vlivy. Sociální pracovník by měl prošetřit mikrosystém dítěte – tj. prostředí, v němž dítě žije. To se děje formou návštěvy rodiny dítěte, formou rozhovoru a pečlivého pozorování. Při návštěvě rodiny hodnotí a posuzuje nejen velikost a uspořádání domácnosti, ale snaží se zjistit možnosti a omezení, které bytový prostor skýtá. Všimá si, zda jsou bytové podmínky stresující, stísněné, co domácnost a bytový prostor vypovídá o životním stylu jeho obyvatel. Přitom se nezaměřuje jen na to, zda se jedná o domácnost udržovanou či neudržovanou, ale rozlišuje mezi „dělným nepořádkem“, který svědčí o tom, že se v rodině skutečně žije, a „neúčelným či nehygienickým chaosem“, který ukazuje, že obyvatelé domácnosti buď vůbec nedbají na své domácí prostředí, nebo se nedokáží domluvit, kdo bude za co zodpovědný.

Z mezosociálních systémů sociální pracovník zkoumá především sociální systémy mateřských a základních školy, vrstevnických skupin v sousedství nebo v zájmových kroužcích, které dítě navštěvuje. V případě školy se zajímá o vztah rodičů ke škole, o jejich hodnocení učitelů a výuky, o četnost kontaktů rodičů se školou.

Při posuzování psychických potřeb je rozdíl mezi prací psychologa a sociálních pracovníka. Psycholog posuzuje dítě na základě svého vyšetření a pozorování chování dítěte, zda a do jaké míry jsou základní psychické potřeby dítěte uspokojeny.

Sociální pracovník zkoumá sociální prostředí dítěte a zjišťuje, zda jsou vytvořeny podmínky pro uspokojování těchto potřeb a podmínky blíže specifikuje.

Mezi psychické potřeby řadíme:

- potřebu stimulace
- potřebu smysluplného světa
- potřebu jistoty a bezpečí
- potřebu osobní identity
- potřebu „otevřené budoucnosti“³⁷

---

³⁷ MATOUŠEK, O., a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. s. 208 - 210

Sociální práce s rodinou, která je realizovaná pracovníky sociálně-právní ochrany dětí obsahuje řadu činností, které jsou upraveny zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Pracovníci sociálně-právní ochrany dětí jsou podle tohoto zákona povinni chránit veškeré zájmy, život a zdraví nezletilých dětí, jsou-li ohroženy. Jako jediní pracovníci pomáhajících profesí mohou bez souhlasu rodičů, anebo dítěte provádět sociální šetření v místě bydliště rodiny, dotazovat se na péči rodičů o dítě v mateřské či základní škole, u dětského lékaře, u zaměstnavatele rodičů. Získají-li informace, které vyhodnotí jako ohrožení dítěte, mají právo a i povinnost podat soudu návrh na konkrétní opatření. Například návrh na nařízení soudního dohledu nad nezletilým dítětem, na umístění dítěte do zařízení pro výkon ústavní výchovy, na omezení či zbavení rodičovské zodpovědnosti. Sociálně-právní ochrana dětí, realizovaná státem prostřednictvím sociální práce pracovníků sociálně-právní ochrany dětí, má své nezastupitelné místo. Proto je nepochybně potřeba navýšení počtu zaměstnanců- sociálních pracovníků určených pro práci s rodinou obecních úřadů obcí s rozšířenou působností. V sociální práci platí více než kdekoli jinde, že kvalita končí s kvantitou.³⁸

„Základní potřeby a lidská práva – v našem případě práva dětí – jsou propojeny a navzájem se podpírají. Práva jsou reflektované potřeby – potřeby, které si uvědomujeme a které zároveň uznáváme a respektujeme u svých bližních. A služby jsou, v tomto řetězci, dobré jedině tehdy, pokud vedou zpět k základním, vitálním lidským potřebám. Vztah, o němž hovoříme, lze vyjádřit následujícím způsobem:

potřeby → nároky (požadavky) práva → služby → potřeby

Nejlepší zájem dítěte (základní princip Úmluvy o právech dítěte a bod mnohých rozepří) pak znamená takovou konstelaci okolností, takové uspořádání životní situace dítěte, v němž mohou být trvale, smysluplně a individuálně přiměřeně-tedy optimálně- uspokojovány základní životní potřeby dítěte. Identifikovat tyto potřeby pak není jen klíčovým problémem při hledání a určení nejlepšího zájmu dítěte, ale také významným krokem v procesu porozumění životnímu světu dítěte, resp. životním

---

³⁸ BECHYŇOVÁ, V., KONVIČKOVÁ, M. *Sanace rodiny*. Praha: Portál, 2008. s. 25

světům různých dětí (Qvortrup, 1987). A porozumění je nezbytnou podmínkou účinné podpory a pomoci.

*Helus (1984) ve své podnětné knížce Vyznat se v dětech říká: „Sociální pracovníci a všichni, kteří se vážně zabývají osudy ohrožených dětí, tak mají v rukou jeden z důležitých klíčů k budoucnosti světa. Rozpoznání ohrožených dětí a posouzení jejich potřeb je prvním krokem ke dveřím budoucnosti, která se před námi neuzavírá, ale je pro nás a naše děti otevřená“.*³⁹

5.4 Faktory a vlivy ovlivňující práci sociálního pracovníka

Základním rysem a specifikem sociální práce je požadavek osobního nasazení pracovníků při řešení problémů jejich klientů. Princip kontrolovaného osobního zaujetí a požadavek hodnotové neutrality kladou velké nároky na emocionální rovnováhu a výkonovou výdrž sociálních pracovníků.

Velkým a vnitřním rozporem této profese je, že sociální pracovníci nemohou přenést na svá vlastní bedra a natrvalo řešení problémů svých klientů. Mohou jim pouze částečně a dočasně napomoci. S nespolupracujícími klienty nemohou dosáhnout potřebných výsledků.

Nicméně posláním sociální práce je pomoc klientům. Někteří pracovníci mají tendenci vytvářet silné emocionální vazby na hranici nebo za hranicemi vzájemné závislosti.⁴⁰

Sociální pracovník může být ohrožen negativními reakcemi některých klientů, které se mohou projevat agresivitou. Nelze tedy opomenout otázku ochrany a bezpečnosti při výkonu povolání.

„Sociální pracovník musí být též schopen vyrovnat se s konfliktními situacemi, které pramení z rozporných hledisek na řešení určitého problému, to je ryze administrativního hlediska vedoucího organizace a jeho vlastního odborného hlediska. V této situaci přichází v úvahu otázka nezávislosti sociálního pracovníka na jedné straně a na druhé straně jeho loajalita vůči vedoucímu pracovníkovi organizace, v níž je zaměstnán. Další konflikt prožívá sociální pracovník jako člen

³⁹ MATOUŠEK, O., a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. s. 227 - 228

⁴⁰ ŘEZNÍČEK, I. *Metody sociální práce*. Praha: Slon, 1993. s. 18

*organizace vůči svému klientovi, jestliže je třeba hájit jeho zájmy proti byrokratickým normám instituce.*⁴¹

Stresové faktory

Stresory či stresové podněty v sociální práci tvoří poměrně rozmanitý soubor činitelů, které vyplývají primárně z pomáhající interakce sociálních pracovníků s klienty.

„Interakce sociálních pracovníků s klienty se v odborné bibliografii považují za rozhodující faktor stresu a také za činitel, který je v nejvyšší míře odpovědný za rozvoj akutních stresových reakcí i dlouhodobých důsledků stresu.

Interakce sociálních pracovníků s klienty mohou stres vytvářet svými kvantitativními i kvalitativními aspekty. Z kvantitativních aspektů se jeví jako významný vysoký počet, frekvence a nadměrná délka trvání jejich kontaktů s klienty. Z kvalitativních aspektů hraje významnou roli vysoká intenzita kontaktů, jejich emocionálně excesivní charakter a úroveň přijímané odpovědnosti z nich vyplývající. Kvantitativní a kvalitativní aspekty interpersonálních interakcí vystupují ve vzájemné kombinaci, mohou se potencovat a vytvářet zdroje pracovního stresu se všemi negativními důsledky pro pracovní organizace i pracovníky.

*Konkrétně se jedná o situace, v nich se pracovník musí věnovat klientům, kteří jsou aktivně či pasivně agresivní, zaujímají rigidní obranné pozice nebo přenášejí na sociální pracovníky nerealistická očekávání.*⁴²

Většinou sociální pracovníci vykonávají tzv. emocionálně podmíněnou práci, kterou lze vysvětlit jako pracovní činnost, při které se žádá po sociálních pracovnících, aby projevovali a dobře regulovali své pozitivní a negativní emoce, vykazovali vysokou intenzitu vůči klientům, udrželi si svůj rozhodující vliv nad kontrolou sociální interakce a také dokázali tolerovat míru emočního nesouladu mezi pocíťovanými a vyjadřovanými emocemi.

V souvislosti s pracovním stresem se v poslední době poukazuje na význam kvality personálního řízení a s tím související úroveň kultury pracovních organizací.

---

⁴¹ NOVOTNÁ, V., SCHIMMERLINGOVÁ, V. *Sociální práce, její vývoj a metodické postupy*. Praha: Karolinum, 1992. s. 111

⁴² MLČÁK, Z. *Profesní kompetence sociálních pracovníků a jejich hodnocení klienty*. Ostrava: Repronis, 2005. s. 71

„Kulturu organizace tvoří systém charakteristických přesvědčení a očekávání společně sdílených jejími členy, kteří vytvářejí společné normy a hodnoty, ovlivňující jejich chování (podrobněji viz např. Armstrong, 2002). Úroveň personálního řízení podstatným způsobem limituje charakter pracovní pozice, v níž sociální pracovníci působí.“⁴³

Významným faktorem pro pracovní činnost sociálních pracovníků je úroveň poskytované sociální opory ze strany pracovní organizace. Poskytovanou sociální oporu reprezentuje soubor informací, který sociální pracovníky vede k přesvědčení, že jim je ze strany organizace a spolupracovníků poskytována péče, kolegalita, vážnost a členství v síti vzájemných pracovních závazků. Deficit mezi očekávanou a poskytovanou sociální oporou ze strany instituce je považován za zdroj silného pracovního stresu.⁴⁴

Syndrom vyhoření

„Syndrom vyhoření je soubor typických příznaků vznikajících u pracovníků pomáhajících profesí v důsledku nezvládnutého pracovního stresu.“⁴⁵

Jsou to profese, kde je člověk v neustálém dlouhodobém kontaktu s lidmi v obtížích, průšvících. Ke zvyšování pracovního stresu přispívá velké pracovní nasazení bez ověřování, zda mají klienti o tuto intenzitu zájem. Dalšími faktory jsou nejistota, úzkost, snaha obstát, dlouhodobý kontakt s klienty, nedosahování úspěchů v práci a marná snaha o úspěch.

Nejčastějším příznakem vyhoření je, že pracovník začne respekt cítit jako něco obtížného. Přesune se od pomáhání do extrému a klienta vnímá jako předmět, jako odlidštěnou věc bez vlastní identity, důstojnosti.

Ztrácí zájem o klienty, jejich přání není již tím nejdůležitějším. Zaměstnání se pro sociálního pracovníka stává jen místem, kam chodí plnit své povinnosti. Dává přednost úřední proceduře před nabízením pomoci.

---

⁴³ MLČÁK, Z. *Profesní kompetence sociálních pracovníků a jejich hodnocení klienty*. Ostrava: Repronis, 2005. s. 71

⁴⁴ MLČÁK, Z. *Profesní kompetence sociálních pracovníků a jejich hodnocení klienty*. Ostrava: Repronis, 2005. s. 73

⁴⁵ MATOUŠEK, O., a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. s. 55

Nejčastějším důvodem k rozvinutí tohoto syndromu je neschopnost rozlišit mezi pomocí a kontrolou a zaměňování kontroly za pomoc.⁴⁶

Syndrom vyhoření vznikne snadněji u těch osob, které mají vrozenou omezenou kapacitu vstupovat do kontaktů s lidmi. Pokud pracovník očekává od práce plnou seberealizaci, pak je spokojen v případě, že mu organizace dává pro seberealizaci dostatečný prostor a přijatelný rámec pravidel. Pracovníci, kteří od práce očekávají minimum nároků na sebe a je pro ně důležitá například mzda nebo možnost sociálních kontaktů s kolegy, kladou na organizaci menší nároky a syndrom vyhoření je postihne pouze tehdy, když se ani jejich očekávání nesplní.

U pracovníka, který nemá dostatek prostoru pro tvořivost, může jít o podmínku pro vznik syndromu vyhoření a to zejména v případě, jde-li o pracovníka s tvořivými ambicemi. Důležitým prvkem je míra zátěže vyjádřená počtem klientů, s nimiž má pracovník pracovat.⁴⁷

„K rozvoji syndromu vyhoření specificky přispívají pracoviště:

- *kde není věnována pozornost potřebám personálu;*
- *kde noví členové nejsou zacvičeni personálem zkušeným;*
- *kde neexistují plány osobního rozvoje;*
- *kde chybí supervize;*
- *kde pracovník nemá příležitost sdělit někomu kompetentnímu, na jaké potíže při práci narazil, a poradit se s ním o možných řešeních;*
- *v nichž vládne soupeřivá atmosféra;*
- *v nichž spolu rivalizuje několik nepřátelených skupin pracovníků (které navíc do svých konfliktů zaplétají i klienty);*
- *se silnou byrokratickou kontrolou chování personálu, příp. i klientů.*⁴⁸

Významnou úlohu v prevenci syndromu vyhoření hrají smysluplnost žití, sociální opora, která má hlavní zdroje v rodině, v zaměstnání – od spolupracovníků, mimo práci u přátel, v rámci trávení volného času, realizace zájmů. Největší význam má opora poskytovaná stejně postavenými spolupracovníky.

---

⁴⁶ ÚLEHLA, I. *Umění pomáhat*. Praha: Slon, 1999. s. 120 - 121

⁴⁷ MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. s. 57

⁴⁸ MATOUŠEK, O., a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. s. 57

Další možností prevence jsou různé terapeutické a preventivní strategie, využívajících různých psychoterapeutických zdrojů. Důležitý v prevenci syndromu vyhoření je také postoj zaměstnavatele. V popředí zájmu je proto rozvoj programů zaměřených na osobní rozvoj, pracovní poradenství, výcvik v profesních dovednostech, týmovou práci, zvýšení podílu pracovníků na řízení, supervize.

Na straně jedné je potřeba zvládnout základní pravidla, jak si zachovat zdraví a nepodléhat stresu alespoň na úrovni znalostí, názorů a postojů k těmto otázkám. U pomáhajících profesí je důležité vytvořit si jistý odstup od klientů, důsledně oddělovat pracovní život od osobního.⁴⁹

Supervize

„Slovo „supervize“ k nám přešlo z angličtiny. Anglicko-český slovník (Hais, K., Hodek, B., 1984) překládá „supervision“ jako „dohled, dozor, kontrolu, řízení, inspekci“ apod. V tomto svém původním a běžném významu se u nás objevuje jen velmi zřídka (např. ministerstvo vnitra má odbor supervize, který se věnuje kontrole). Daleko častěji je termín supervize užíván ve značně posunutém smyslu v psychoterapii, odkud proniká do dalších pomáhajících profesí.“⁵⁰

Hlavním úkolem supervizora v sociální práci je sociálním pracovníkům pomáhat.

Supervizor s nimi probírá problémy s klienty, které se odehrávají každodenně v praxi a má pro jejich pocity plné pochopení. Do supervize patří také i problémy pracovníků ve vztahu k organizaci, ke spolupracovníkům, pomocným pracovníkům či kontaktním osobám z jiných organizací. Supervizor nemůže vykonávat svoji práci v případě, pokud ho pracovníci vnímají jako nepřátelskou autoritu.

Supervizor se také stará o zapracování nového pracovníka, ukazuje mu práci s klienty, učí ho potřebným dovednostem. Interesuje se také v procesu odchodu pracovníka z organizace. Dbá na to, aby při odchodu pracovníka měl on i ostatní možnost říci vše, co je zapotřebí.

I v sociální práci je těžiště supervize ve funkci vzdělávací. Supervizor, jehož hlavní náplní práce je činnost vzdělávací bez kontrolní funkce, bývá občas v sociální práci nazýván konzultant.

---

⁴⁹ KEBZA, V., ŠOLCOVÁ, I. *Syndrom vyhoření*. Státní zdravotní ústav, 2033. s. 19 - 20

⁵⁰ KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese*. Praha: Portál, 2006. s. 136

Velký význam má při supervizi sociální práce vztah ke klientovi a komunikace s ním. Tématem jsou zcela konkrétní problémové situace. Supervizor soustředí svoji pozornost na jednání pracovníka, které se pro didaktické účely rozkládá na dílčí prvky. Cílem je dospět ke správnému postupu, který však nelze brát jako všeobecně správný, ale v dané chvíli pro daného klienta postupem lepším.⁵¹

Supervize je tedy metoda, která dává možnost pracovníkovi pochopit, co brzdí jeho porozumění s klientem a co ho může účinně chránit před syndromem vyhoření. Supervize obsahuje složku podpory – nadhledu a řízení – dohledu a zaměřuje se na problém, na vztah nebo průběh, zabývá se tím, co překáží dobrému výkonu profese.

Formy supervize jsou:

- Individuální – spočívá ve strukturovaném kontaktu pouze s jedním pracovníkem a jejím úkolem je reflektovat a podpořit profesionální fungování pracovníka a jeho další rozvoj. Supervizor a supervidovaný pracují na základě supervizí písemné dohody, kterou společně sestavují při prvním setkání.
- Skupinová – pracovníci mohou v rámci této supervize diskutovat o své práci, svých pocitech a vztazích, které prožívají při práci ve skupině o velikosti asi 8-10 členů. Výhodou skupinové supervize je vzájemná podpora členů skupiny, poskytování zpětné vazby a učení se jeden od druhého. Je zaměřena na činnost týmu jako celku a na jeho efektivitu.
- Vzájemné konzultování dvou kolegů – u této formy je důležité, aby bylo dohodnuto, kdo je supervizor a kdo supervidovaný. Vzájemné konzultování umožňuje získat nadhled a je příležitostí pro zvážení alternativní možnosti při vedení případu.
- Intervize – supervizí setkání skupiny bez supervizora. Setkávají se podobně funkčně postavení jedinci, kteří mají odpovědnost za pracovní činnosti, která formálně může náležet jednomu z nich.
- Autovize – proces sebereflexe pracovníka – supervizora. Supervizor sám sobě klade otázky, hledá na ně odpověď. Všímá se svých postupů a pocitů, reakcí při své práci s klientem-supervidovaným, které písemně vyhodnocuje.

---

⁵¹ KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese*. Praha: Portál, 2006. s. 139

Supervizi můžeme ještě dělit podle pozice supervizora na interní či externí a podle četnosti provádění supervize na pravidelnou, příležitostní či krizovou.⁵²

---

⁵² PITNEROVÁ, D. *Supervize*. In GOLDMANN, R. a kol. *Vybrané kapitoly ze sociálních disciplín*. Olomouc, 2007. s. 111 - 112

6 POZICE SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA VE SPOLEČNOSTI

Obecně je možné říci, že pro pozici sociálního pracovníka při výkonu sociální práce ve společnosti jsou důležité tři body.

Prvním bodem jsou platné zákony, předpisy a z nich vyplývající povinnosti a možnosti. Můžeme říci, že jsou to závazné normy, společenská pravidla, která korigují vztahy mezi lidmi, přikazují jim či zakazují určité chování v určitých situacích.

Druhým bodem je klient. Klient je osoba, která svým způsobem chování, jednání, svými postoji, názory, způsobem života přesvědčuje své okolí, že potřebuje pomoc. Obecně lze konstatovat, že klient se neztotožňuje s normami.

Třetím bodem je sociální pracovník a jeho celkový přístup a odbornost. Tento třetí bod je důležitý pro získání rovnováhy a stabilizování dvou předchozích bodů. Třetí bod zahrnuje umění pracovníka být prostředníkem mezi normami a klienty

Důležitým prvkem sociální práce je vést rozhovor mezi tím, co požaduje společnost ve svých pravidlech a normách a tím, co chce klient. Sociální pracovník je prostředníkem, který působí na obě dvě strany a neustále koordinuje změny na straně norem a i na straně klientových způsobů.

Sociální pracovník je osobou pověřenou státem, aby vykonávala povinnosti, kterou jsou spojené s touto funkcí, je prakticky vyslancem společnosti, má zvláštní důležitost věnovat se chování členů společnosti, které z hlediska pravidel a norem vyžadují pomoc.

Během sociální práce se mění klient, mění se normy a měl by se měnit i sám pracovník. Pokud by pracovník postupoval stále stejně, bránil se změnám, tak ustrne. Pokud však zvolí opačný přístup a změnám se bránit nebude, tak právě z těchto změn může získat pocit dobré práce.

Pozice sociálního pracovníka není vůbec jednoduchá. Jako prostředník mezi normami a chováním klienta si musí získat takovou pozici, aby měl k oběma stranám stejně daleko. K tomuto stavu by měl pracovník směřovat. Pokud by se posunul ve své pozici blíže k jedné či k druhé straně, ztrácel by svoji roli prostředníka.

Jakmile se posune blíže ke klientovi, k jeho způsobům chování, daleko častěji chce pomoci, stává se jeho obhájcem, zastáncem. Tím však ztrácí schopnost

rozpoznat, kde je hranice nabízené pomoci. Dostává se do situace, kdy neví, kdy má s nabízenou pomocí přestat.

Nastane-li druhá varianta, kdy se pracovník posune blíže k normám společnosti, začne klást důraz na dovednosti, na kontrolu a přestane nabízet pomoc klientovi. Stane se méně naslouchajícím klientovým postojům a přáním. Tím také ztrácí pružnost.

Důležité a rozhodující pro pracovníkovu pozici je jeho soustavné pozorování, přemýšlení nad sebou, co dělá, kde se nalézá. Pochopitelné je, že svoji pozici středu mezi normami společnosti a způsoby klienta opustí. Měl by si však uvědomit a znát cíl svého jednání. Nastanou situace, kdy je na místě se přiklonit na stranu klienta či naopak, avšak důležité je, aby sociální pracovník věděl, jaká je jeho pozice, která prakticky určuje jeho vlastní chování a uměl s tím také zacházet.

Dobry pracovník je diplomatem, v jeho práci se projevuje citlivost pro situaci a všeobecnou náladu.

Každý pracovník je vlastně zapojen do politického dění, neboť svojí činností naplňuje normy společnosti a to zasahuje do oblasti politické. A politika určuje jeho působení, včetně finančních prostředků. A to je citlivé místo pro politickou oblast, neboť sociální práce nikdy nebyla a nebude výdělečnou ziskovou činností. Naopak – musí si neustále o peníze říkat.

Podíváme-li se do historie, zjistíme, že sociální práce ovlivňovala a ovlivňuje život dětí a rodin, což v minulosti vedlo k politickým změnám. Namátkou si připomeňme boj proti zneužívání dětské práce v továrnách, na polích, v dolech... A vývoj pokračuje. V současné době sociální pracovníci řeší kupříkladu problémy zneužívání a zanedbávání dětí. A sociální pracovník se může zapojit prakticky dvojím způsobem. Jako občan a jako člověk, vykonávající profesi sociálního pracovníka, který je silně zapojen do života a osudů těch dětí a rodin, které jsou v centru veřejného zájmu. Za to nese odpovědnost a je tím vlastně zapojen do ovlivňování politiky.

Je nepochybné, aby pracovník měl znalosti, ale důležitý je i jeho osobnostní rozvoj, zkušenosti, které získává výkonem své profese. Je nesmírně důležité, aby toto vše dokázal využít tak, aby to bylo pro jeho práci prospěšné.⁵³

---

⁵³ ÚLEHLA, I. *Umění pomáhat*. Praha: Slon, 1999. s. 24 -26

Sociální politika vyspělých států směřuje k omezování sociální nespravedlnosti a nerovnováhy a snaží se o vytváření podmínek optimálního rozvoje člověka jako individua i jako příslušníka sociálních skupin. Sociální služby mají podporovat plnohodnotné a pokud možno aktivní začlenění každého obyvatele určitého státu do společnosti. Sociální pracovníci se mají podílet na vytváření podmínek pro správné sociální fungování člověka, udržení akceptovatelného způsobu života. Těm občanům, kteří z nějakých důvodů nemohou nebo nechtějí přijmout odpovědnost za kvalitu vlastního života, se snaží poskytnout potřebnou pomoc. Kromě toho, že se sociální pracovníci snaží pomoci občanům s využitím nástrojů státní sociální politiky – právo, finance, instituce, také je současně kontrolují a omezují. Sociální pracovníci tak přispívají k ochraně ostatních občanů i sebe samých před negativními sociálními jevy, které ohrožují funkce a existenci společnosti a státu.

Sociální práci v současné době vykonávající profesionální a i neprofesionální sociální pracovníci s poměrně různou kvalifikací, kteří působí v organizacích s odlišnými institucionálními parametry. Kvalifikační požadavky pro výkon sociální práce jsou v praxi naplňovány někdy nedůsledně a praktický výkon sociální práce není v mnoha základních bodech dostatečně legislativně zakotven. Také pracovní pozice sociálních pracovníků jsou mnohdy v organizacích nedostatečně vymezeny.⁵⁴

„Upozornit je zapotřebí rovněž na poměrně nízký společenský i ekonomický status sociálních pracovníků, který je ve většině případů obecně inadekvátní významu jejich profese.“⁵⁵

Také Novotná a Schimmerlingová se ve své práci zmiňují o nerovnocenné pozici sociálního pracovníka a to z pohledu jeho spolupráce s dalšími odborníky v týmu při řešení sociálních problémů.

„Tam, kde jsou partnery vysokoškolsky vzdělaní specialisté, je nižší vzdělání pro sociálního pracovníka velkým handicapem. Tito odborníci obvykle nepovažují sociálního pracovníka za dostatečně kvalifikovaného a rovnocenného partnera. Je mu přiznáván nižší společenský statut s malou prestiží, což je brzdou pro vytvoření rovnocenných vztahů spolupráce.“⁵⁶

---

⁵⁴ MLČÁK, Z. *Profesní kompetence sociálních pracovníků a jejich hodnocení klienty*. Ostrava:Repronis, 2006. s. 16

⁵⁵ MLČÁK, Z. *Profesní kompetence sociálních pracovníků a jejich hodnocení klienty*. Ostrava:Repronis, 2006. s. 5

⁵⁶ NOVOTNÁ, V., SCHIMMERLINGOVÁ, V. *Sociální práce, její vývoj a metodické postupy*. Praha:Karolinum, 1992. s. 97

Přítom samotná osobnost sociálních pracovníků je jejich nejdůležitějším pracovním nástrojem, který má pro klienty velmi často stejně významnou roli, jako jimi poskytované konkrétní sociální služby. Z pohledu osobnostního přístupu jsou také klienti sociálních pracovníků vnímáni jako neopakovatelní jednotlivci, kteří se ocitli z různých důvodů v pro ně nepříznivých životních situacích. Základem je především přímá interakce sociálních pracovníků s klienty, jejímž základním charakterem je pomáhající činnost.

„Uplatnění osobnostního přístupu, který je záměrně zdůrazněn v této práci, se jeví jako vhodné také proto, že v současných podmínkách relativně nízké teoretické konzistence oboru sociální práce a v situaci, kdy existuje široká praktická pluralita této profese, je to právě osobnost sociálních pracovníků, která může sehrát roli rozhodujícího integračního faktoru tohoto povolání, a která může přispět ke zvýšení profesionality sociálních pracovníků a od toho se odvíjející společenské prestiže této potřebné a hluboce lidské činnosti, jež by i v dnešní době měla vycházet principiálně z hodnot altruismu.“⁵⁷

---

⁵⁷ MLČÁK, Z. *Profesní kompetence sociálních pracovníků a jejich hodnocení klienty*. Ostrava: Repronis, 2005. s. 5

EMPIRICKÁ ČÁST

7 PROJEKT VÝZKUMU

Výzkum jsem prováděla v Jihočeském kraji. Výběr respondentů tvoří sociální pracovníci oddělení sociálně právní ochrany dětí obecních úřadů obcí s rozšířenou působností – tzv. III. typu. V rámci empirického výzkumu a šetření bylo rozdáno v časovém období od 1. 11. 2008 do 31. 1. 2009 celkem 65 dotazníků, z nichž se jich vrátilo 49 vyplněných.

7.1 Cíle výzkumu

Hlavním cílem empirické části diplomové práce je zjistit, zda je stávající legislativní systém sociální práce orgánu sociálně právní ochrany dětí vyhovující, zda mají sociální pracovníci OSPOD obecních úřadů obcí s rozšířenou působností vytvořeny vhodné pracovní podmínky pro výkon své profese, jaká je společenská prestiž povolání sociálního pracovníka OSPOD a zda ji ovlivňují média. Dále nás bude zajímat, zda jsou současné legislativní podmínky chránící zájmy a blaho nezletilých dětí dostatečné, jaké vlastnosti by měli sociální pracovníci OSPOD mít a zda dokáže čelit syndromu vyhoření.

7.2 Metody a organizace výzkumu

Po analýze zkoumaného problému jsem zvolila metody:

Rozbor dokumentů, literatury vztahující se na otázku práce sociálního pracovníka orgánu sociálně právní ochrany dětí včetně využití vlastních zkušeností.

Dotazník- patří mezi nejčastější výzkumné techniky, analyzuje údaje, které jsou získány vyplněním dotazníku. V poměrně krátké době touto metodou lze zjistit názory většího počtu respondentů. Následně na základě statistického vyhodnocení získaných údajů je možné provést vyhodnocení a potvrzení či vyvrácení hypotéz. Dotazník obsahuje úvodní část, která zdůvodňuje výzkum, a jsou zde uvedeny pokyny k vyplnění. V dotazníku převládají uzavřené otázky s odpověďmi a je

sledován záměr, aby každý dotazovaný vybral odpověď, která se shoduje či se přibližuje jeho názoru. Dotazník obsahuje i otázky otevřeného typu a hlavním cílem bylo zjistit názory dotazovaných na danou problematiku. Otevřené otázky jsou vyhodnoceny obsahovou analýzou.

Kazuistika – podává celkový obraz o životě a vývoji nezletilého dítěte v rodině. Prostřednictvím této metody je možné dlouhodobě sledovat vývoj, situaci v rodině, intervence, pomoc rodině ze strany institucí. V diplomové práci jsem popsala dvě kazuistiky, dva případy, které souvisí a navazují na případy uvedené v příloze č. 2 a 3 a to po 20 letech. Získala jsem přehled a obraz o vývoji dvou případů se značným časovým odstupem. V kazuistikách je popsána činnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí při práci s dlouhodobě problémovou rodinou. Kazuistika se řadí do kategorie neexperimentálních metod jako výzkumná metoda jednotlivých případů nebo života jedince. Umožňuje vhled do vývojového procesu každého jednotlivého případu či jednotlivce a je tou nejefektivnější cestou k získání informací o vývoji případu v určitém časovém období.

Vyhodnocení získaných dat

Údaje z navrácených dotazníků byly tříděny a byly vyčísleny četnosti odpovědí. Zároveň bylo provedeno kvalitativní vyhodnocení volných otázek obsahovou analýzou.

7.3 Pracovní hypotézy a dílčí cíle výzkumu

Při stanovení hypotéz a dílčích cílů výzkumu jsem vycházela především z informací získaných studiem odborné literatury a z vlastních zkušeností, které jsem nabyла jako sociální pracovnice oddělení sociálně-právní ochrany dětí obecního úřadu obce s rozšířenou působností.

H1: Předpokládám, že stávající legislativní systém organizace sociální práce sociálních pracovníků OSPOD obecních úřadů obcí s rozšířenou působností není vyhovující.

- H2: Předpokládám, že sociální pracovníci OSPOD obecních úřadů obcí s rozšířenou působností nemají vytvořeny vhodné pracovní podmínky pro výkon své práce.
- H3: Předpokládám, že společenská prestiž povolání sociálního pracovníka OSPOD je nízká a ovlivňují ji svým osobitým přístupem média.
- H4: Předpokládám, že současné legislativní podmínky chránící zájem a blaho dětí nejsou dostačující.
- H5: Předpokládám, že mezi základní vlastnosti sociálního pracovníka patří empatie.
- H6: Předpokládám, že syndrom vyhoření bývá v práci sociálních pracovníků OSPOD obecních úřadů obcí s rozšířenou působností opomíjen a podceňován.

8 KONKRETIZACE VÝZKUMNÝCH ZÁMĚRŮ

V kapitole osmé jsem učinila rozbor jednotlivých položek dotazníků a provedla jsem dílčí vyhodnocení každé položky.

8.1 Rozbor jednotlivých položek dotazníků

První část dotazníku se týkala zjištění a vyhodnocení základních identifikačních údajů. Zjišťovala jsem pohlaví, věk, pracovní pozici, nejvyšší dosažené vzdělání a počet let praxe v oboru.

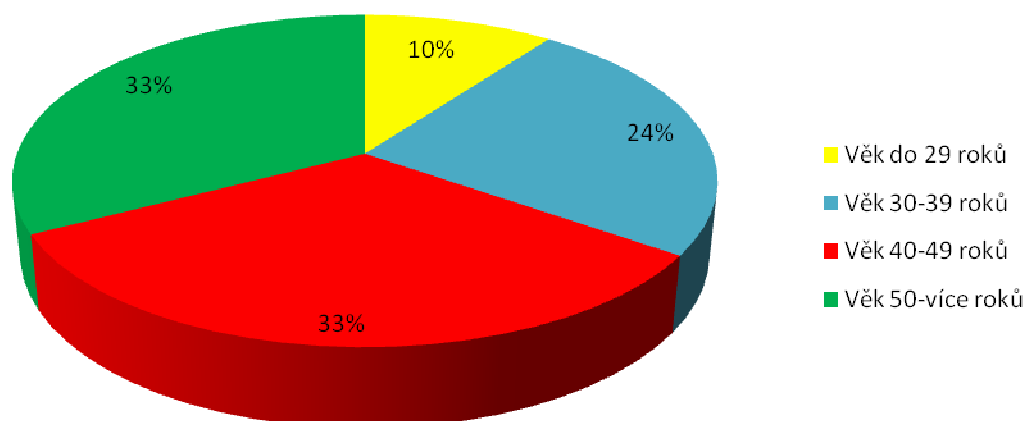
Otázka č. 1,2, a 3: Zjištění pohlaví, věku a pracovní pozice.

Tabulka č. 1

	Pohlaví		Věk				Pracovní pozice				
	žena	muž	do 29 roků	30-39 roků	40-49 roků	50 a více roků	sociální pracovník OSPOD	kurátor	vedoucí OSPOD	NRP	jiná
Absolutní četnost	41	8	5	12	16	16	24	12	7	5	1
Relativní četnost	84%	16.3%	10%	24%	33%	33%	49%	25%	14%	10%	2%

Graf č. 1

Rozdělení sociálních pracovníků podle věku

Cílem prvních tří otázek bylo zjištění pohlaví, věku a pracovní pozice každého respondenta. Z výsledného počtu je zřejmé, že z celkového počtu dotazovaných sociálních pracovníků bylo více žen 83% a jen 16% mužů.

Dotazník vyplnilo 10% sociálních pracovníků do 29 let, 24% sociálních pracovníků ve věku 30-39 let, 33 % sociálních pracovníků ve věku od 40 – 49 let a 33 % ve věku nad 50 let a více.

49% dotázaných zastává pozici sociálního pracovníka oddělení sociálně-právní ochrany dětí, 24,5% pozici kurátora, 14,3% je v pozici vedoucího oddělení sociálně-právní ochrany dětí, 10,2% pracuje na pozici pracovníka náhradní rodinné péče a 2% je v jiné pozici.

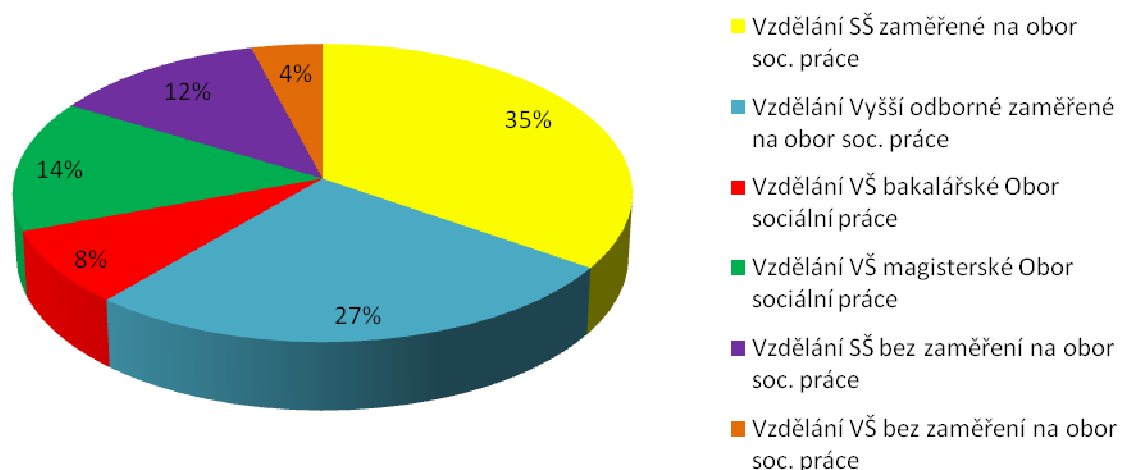
Otázka č. 4 a 5: Zjištění vzdělání sociálních pracovníků a délku jejich praxe v oboru.

Tabulka č. 2

	Vzdělání						Praxe v oboru v letech				
	SŠ zaměřené na obor soc. práce	Vyšší odborné zaměřené na obor soc. práce	VŠ bakalářské Obor sociální práce	VŠ magisterské Obor sociální práce	SŠ bez zaměření na obor soc. práce	VŠ bez zaměření na obor soc. práce	<1	1-5	6-10	11-15	>15
Absolutní četnost	17	13	4	7	6	2	1	7	6	14	21
Relativní četnost	35%	27%	8%	14%	12%	4%	2%	14%	12%	29%	43%

Graf č. 2

Rozdělení sociálních pracovníků dle dosaženého vzdělání

Dále bylo zjištěno, že nejvíce dotazovaných – 35% sociálních pracovníků má středoškolské vzdělání zaměřené na obor sociální práce a 45% respondentů má praxi v oboru 15 let a více.

Nejvíce respondentů 43% má praxi v oboru delší jak 15 let, pouze 2% respondentů má praxi do jednoho roku.

Otázky týkající se hypotézy č. 1

H1: Předpokládám, že stávající legislativní systém organizace sociální práce sociálních pracovníků OSPOD obecních úřadů obcí s rozšířenou působností není vyhovující.

Otázka č. 1: *Jste spokojen/a se současným systémem sociální práce, kdy po provedení reformy státní správy byla agenda sociálně-právní ochrany dětí převedena zejména na obecní úřady obce s rozšířenou působností tzv. obce III?*

Tabulka č. 3

	Jste spokojeni se současným systémem sociální práce, kdy po provedení reformy státní správy byla agenda OSPOD převedena na obce III. typu	Relativní četnost
Ano	20	41%
Ne	29	59%

41% dotazovaných sociálních pracovníků odpovědělo kladně, jsou spokojeni se současným systémem sociální práce a 59% dotazovaných odpovědělo záporně – nejsou spokojeni se současným systémem sociální práce.

59% nespokojených sociálních pracovníků se současným systémem sociální práce uvedlo jako největší důvody nespokojenosti:

- *není vyhovující spojení státní správy a samosprávy*
- *byla chyba decentralizovat státní správu*
- *současný systém je složitý pro veřejnost, je roztržitý, nejednotný a nepřehledný*
- *jako další důvod uváděli vliv lidí, zastupitelů, kteří sociální práci nerozumí, zásahy samosprávy*

Otázka č. 2: *Máte ve své pracovní náplni mimo sociální práci jinou agendu, která je zcela odlišná a nesouvisí s prací sociálního pracovníka OSPOD?*

Tabulka č. 4

	Máte ve své pracovní náplni mimo sociální práci jinou agendu, která je odlišná a nesouvisí s prací sociálního pracovníka OSPOD?	Relativní četnost
Ano	6	12%
Ne	43	88%

Kladně na tuto otázku odpovědělo 12% dotazovaných a *doplnili, že krom sociálně - právní ochrany dětí mají v náplni práce agendu komunálního odpadu, agendu zdravotnictví, opatrovnictví, romského poradce, agendu vyřizování pošty.*

88% dotazovaných odpovědělo, že jejich pracovní náplní je pouze činnost na úseku sociálně-právní ochrany dětí.

Otázka č. 3: *Postrádáte jednotnost a spolupráci mezi jednotlivými resorty, kterých se ochrana a péče o nezletilé děti úzce dotýká (MPSV ČR, MZ ČR, MŠMT ČR, MMR ČR, MF ČR)?*

Tabulka č. 5

	Postrádáte jednotnost a spolupráci mezi jednotlivými resorty, kterých se ochrana a péče o nezletilé děti úzce dotýká (MPSV ČR, MZ ČR, MŠMT ČR, MMR ČR, MF ČR)?	Relativní četnost
Ano	39	80%
Ne	10	20%

Zde odpovědělo kladně 80% dotazovaných sociálních pracovníků, kteří postrádají jednotnost a spolupráci mezi jednotlivými resorty. 20% jsou se spoluprací jednotlivých resortů spokojeni.

Otázka č. 4: *Uvítal/a byste zřízení zcela samostatného úřadu, který by zahrnoval veškerou sociální oblast (oblast sociálně-právní ochrany dětí, oblast státní sociální podpory, oblast sociální péče, sociálních služeb, pomoci v hmotné nouzi, životního a existenčního minima, oblast problematiky nezaměstnaných)?*

Tabulka č. 6

	Uvítal/a byste zřízení zcela samostatného úřadu, který by zahrnoval veškerou sociální oblast (oblast sociálně-právní ochrany dětí, oblast státní sociální podpory, oblast sociální péče, sociálních služeb, pomoci v hmotné nouzi, životního a existenčního minima, oblast problematiky nezaměstnaných)?	Relativní četnost
Ano	34	69%
Ne	15	31%

Zřízení samostatného úřadu by uvítalo 69% sociálních pracovníků, 31% by zřízení samostatného úřadu nechtělo.

Otázky týkající se hypotézy č. 2

H2: Předpokládám, že sociální pracovníci OSPOD obecních úřadů obcí s rozšířenou působností nemají vytvořeny vhodné pracovní podmínky pro výkon své práce.

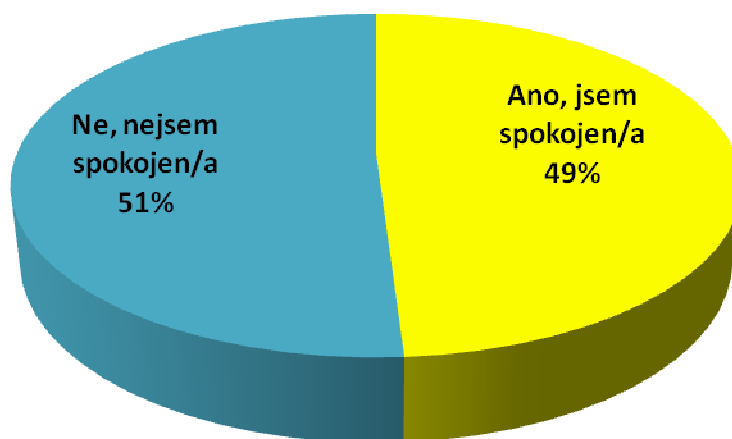
Otázka č. 5: *Domníváte se, že ze strany Vašeho zaměstnavatele je věnována dostatečná pozornost potřebám sociálního pracovníka OSPOD?*

Tabulka č. 7

	Domníváte se, že ze strany Vašeho zaměstnavatele je věnována dostatečná pozornost potřebám sociálního pracovníka?	Relativní četnost
Ano, jsem spokojen/a	24	49%
Ne, nejsem spokojen/a	25	51%

Graf č. 3

Spokojenost sociálních pracovníků s přístupem zaměstnavatele k dané problematice

49% dotázaných je s přístupem zaměstnavatele spokojena, 51% s přístupem zaměstnavatele spokojena není.

51% dotazovaných sociálních pracovníků, kteří nejsou spokojeni s přístupem svého zaměstnavatele k potřebám sociálního pracovníka OSPOD uvedli v **otázce č. 6** nedostatky na straně svého zaměstnavatele, zejména jeho neznalost problematiky OSPOD, neznalost zákonů, legislativy, nezájem o problematiku.

Citují odpověď některých sociálních pracovníků:

„OSPOD je pro vedení okrajová záležitost, mnohdy neví, co naše práce obsahuje, chybí lepší vybavení kanceláří, prostory, soukromí pro jednání s klienty.“

„Zaměstnavatel preferuje agendu patřící do samostatné působnosti.“

Otázka č. 7: *Jste spokojeni s organizací sociální práce a s počtem klientů, kteří připadají na jednoho sociálního pracovníka OSPOD?*

Tabulka č. 8

	Jste spokojeni s organizací sociální práce a s počtem klientů, kteří připadají na jednoho sociálního pracovníka OSPOD?	Relativní četnost
Ano, jsem spokojen/a, nic bych neměnil/a	14	29%
Ne, nejsem spokojen/a	35	71%

29% dotázaných odpovědělo kladně a jsou spokojeni se současnou organizací sociální práce, 71% dotázaných odpovědělo záporně a jsou nespokojeni

Otázka č. 8: *Pokud jste v předchozí otázce č. 7 zvolili odpověď b) prosím napište, s čím nejste spokojeni, a co považujete za nutné změnit.*

71% sociálních pracovníků, kteří na otázku č. 15 odpověděli záporně, uvedlo jako největší nedostatek *velké množství případů a málo sociálních pracovníků. Přáli by si posílit agendu sociálně-právní ochrany dětí o další sociální pracovníky a tím snížit počet klientů na jednoho sociálního pracovníka.*

Dále uvedli, že by bylo vhodné, aby ministerstvo práce a sociálních věcí stanovilo na jednoho sociálního pracovníka určitý pevně stanovený počet klientů.

Chtěli by snížit administrativní činnost a více se věnovat práci v terénu.

Cituji odpověď jednoho z dotazovaných: „za současného stavu působíme jako hasiči a ne jako sociální pracovníci.“

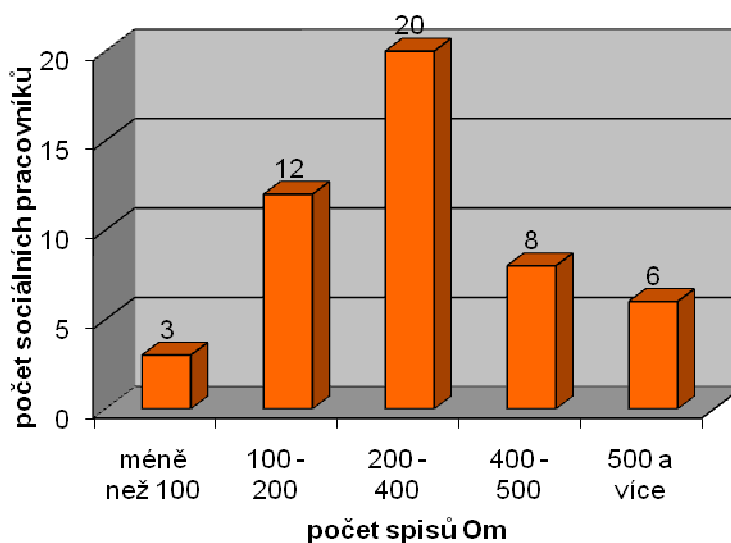
Otázka č. 9: *Kolik máte ve své péči klientů – resp. rodin s nezl. dětmi (míněno celkový počet spisů Om)?*

Tabulka č. 9

Počet spisů Om	Kolik máte ve své péči klientů- resp. rodin s nezl. dětmi? (míněno celkový počet spisů Om)	Relativní četnost
méně než 100	3	6%
100 – 200	12	24%
201 – 400	20	41%
401 – 500	8	17%
Více než 500	6	12%

Graf č. 4

Počet spisů Om připadající na jednoho sociálního pracovníka OSPOD

Z výzkumu tedy vyplývá, že 41% dotázaných má ve své péči 200-400 spisů, 24% má ve své péči 100-200 spisů, pouze 6% dotazovaných uvedlo, že má ve své evidenci méně než 100 spisů.

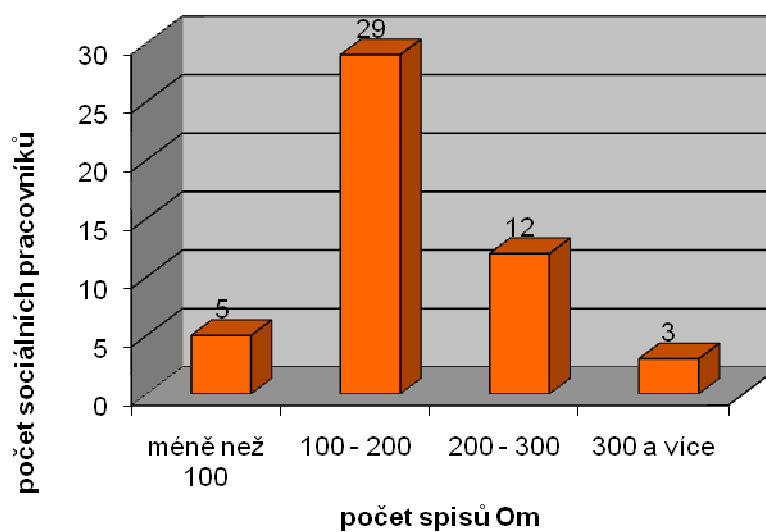
Otázka č. 10: *Kolik spisů z celkového počtu je aktuálních – tzv. „živých“?*

Tabulka č. 10

Počet spisů Om	Kolik spisů z celkového počtu je aktuálních, tzv. "živých"?	Relativní četnost
méně než 100	5	10%
100 – 200	29	59%
201 – 300	12	25%
Více než 300	3	6%

Graf č. 5

Počet "živých" spisů Om připadající na jednoho sociálního pracovníka OSPOD

59% dotazovaných uvedlo, že mají ve své péči 100-200 „živých“ spisů, se kterými pracují, 25% uvedlo počet 201-300 „živých spisů“, 10% uvedlo méně než 100 aktuálních spisů a 6% dotazovaných má ve své evidenci více jak 300 aktuálních spisů.

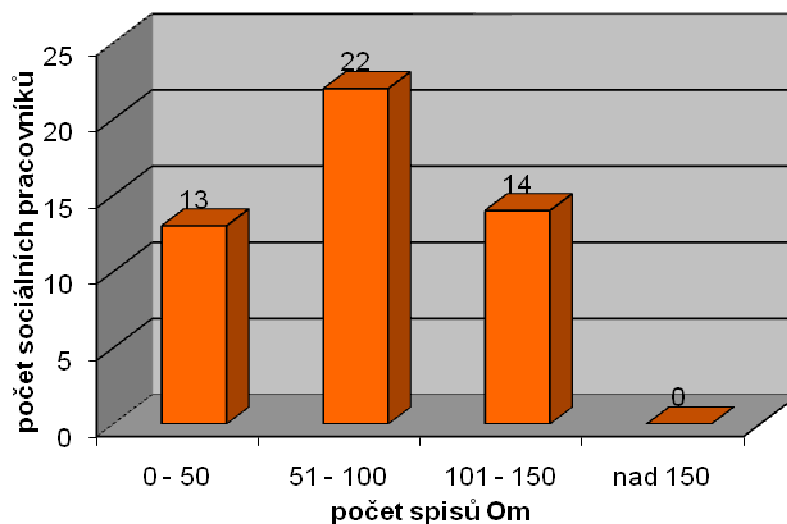
Otázka č. 11: *Jaký počet klientů by byl pro jednoho sociálního pracovníka OSPOD optimální a dostačující?*

Tabulka č. 11

Optimální počet spisů Om na jednoho sociálního pracovníka	Jaký počet klientů by byl pro jednoho sociálního pracovníka OSPOD optimální a dostačující?	Relativní četnost
0 – 50	13	27%
51 – 100	22	45%
101 - 150	14	28%
nad 150	0	0%

Graf č. 6

Optimální počet spisů Om připadající na jednoho sociálního pracovníka OSPOD

45% dotazovaných sociálních pracovníků zastává názor, že optimální počet spisů Om připadající na jednoho sociálního pracovníka by měl být v počtu 51 – 100.

Pouze 28% se domnívá, že optimální počet je 101-150, 27% zvolilo možnost první – tedy do 50 spisů Om na jednoho sociálního pracovníka. Nikdo z dotazovaných nezvolil další možnost a to počet nad 150 spisů.

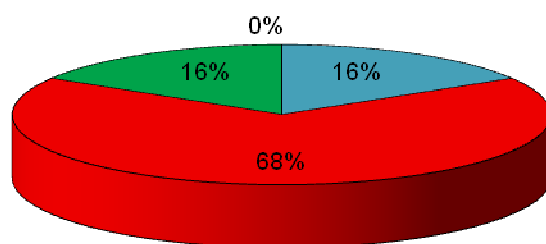
Otázka č. 12: *Jak často v pracovním týdnu provádíte šetření v terénu?*

Tabulka č. 12

Četnost šetření prováděných v terénu	Jak často v pracovním týdnu provádíte šetření v terénu?	Relativní četnost
Denně	0	0%
3x týdně	8	16%
1x - 2x týdně	33	68%
1x za 14 dnů	8	16%

Graf č. 7

Četnost šetření prováděných v terénu

■ denně ■ 3x týdně ■ 1x - 2x týdně ■ 1x za 14 dnů

Nejvíce sociálních pracovníků- 68% provádí šetření v terénu 1x – 2x týdně, 16% dotazovaných provádí šetření 1x za 14 dnů, dalších 16% dotazovaných provádí šetření 3x týdně, denně neprovádí šetření nikdo z dotazovaných sociálních pracovníků OSPOD.

Otázka č. 13: *Je počet Vámi prováděných šetření dostačující?*

Otázka č. 14: *Převažuje v současné době v sociální práci administrativní činnost nad činností terénní?*

Tabulka č. 13

	Je počet Vámi prováděných šetření dostačující?		Převažuje v současné době v sociální práci administrativní činnost nad činností terénní?		
	Ano, je to dostačující	Ne, není dostačující, šetření by se měla provádět častěji.	Ano, převažuje	Ne, je to v rovnováze	Ne, převažuje práce s klienty v terénu
Absolutní četnost	12	37	44	5	0
Relativní četnost	24%	76%	90%	10%	0%

76% dotazovaných sociálních pracovníků uvedlo, že četnost jimi prováděných šetření je nedostačující, šetření by se měla provádět častěji. Pouze 24% je spokojeno s četností prováděných šetření a zastávají názor, že je dostačující.

90% sociálních pracovníků uvedlo, že v současné době převažuje v jejich sociální práci administrativní činnost nad terénní. Jen 10 % tvrdilo, že činnost administrativní je v rovnováze s činností terénní. Nikdo z dotazovaných neuvedl, že převažuje práce s klienty v terénu.

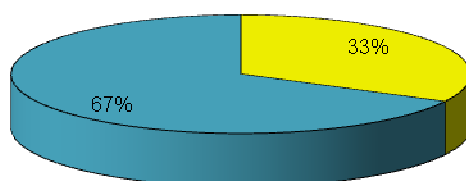
Otázka č. 15: *Jste spokojeni s finančním ohodnocením Vašeho povolání?*

Tabulka č. 14

	Jste spokojeni s finančním ohodnocením Vašeho povolání?	Relativní četnost
Ano, jsem spokojen/a	16	33%
Ne, nejsem spokojen/a, tato práce je finančně podhodnocena	33	67%

Graf č. 8

Spokojenost sociálních pracovníků OSPOD s finančním ohodnocením jejich povolání

- Ano, jsem spokojen/a
- Ne, nejsem spokojen/a, tato práce je finančně podhodnocena

67% dotazovaných sociálních pracovníků OSPOD není spokojeno s finančním ohodnocením a jsou toho názoru, že jejich práce je finančně podhodnocena. Pouze 33% je spokojeno s finančním ohodnocením.

Otázky týkající se hypotézy č. 3

H3: Předpokládám, že společenská prestiž povolání sociálního pracovníka OSPOD je nízká a ovlivňují ji svým osobitým přístupem média.

Otázka č. 16: *Souhlasíte s tvrzením, že povolání sociálního pracovníka OSPOD má nízkou společenskou prestiž?*

Tabulka č. 15

	Souhlasíte s tvrzením, že povolání sociálního pracovníka OSPOD má nízkou společenskou prestiž?	Relativní četnost
Ano	46	94%
Ne	3	6%

94% dotazovaných odpovědělo na tuto otázku kladně, tedy jsou názoru, že povolání sociálního pracovníka OSPOD má nízkou společenskou prestiž. Jen 6% odpovědělo záporně.

Otázka č. 17: *Pokud jste zvolili v otázce č. 16 odpověď a) odpovězte prosím na následující otázku: Domníváte se, že k nízké společenské prestiži sociálního pracovníka OSPOD přispívá ve značné míře i vliv médií?*

Tabulka č. 16

	Domníváte se, že k nízké společenské prestiži sociálního pracovníka OSPOD přispívá ve značné míře i vliv médií?	Relativní četnost
Ano	49	100%
Ne	0	0%

Na tuto otázku odpověděli všichni respondenti kladně – tedy všichni se domnívají, že nízkou společenskou prestiž ovlivňují ve značné míře média.

Otázka č. 18: *Je veřejnost ze strany médií informována o práci sociálního pracovníka skutečně objektivně?*

Otázka č. 19: *Věnují média dostatečný prostor k vyjádření stanovisek sociálních pracovníků pracujících ve státním sektoru na úseku OSPOD?*

Tabulka č. 17

	Je veřejnost ze strany médií informována o práci sociálního pracovníka skutečně objektivně?	Relativní četnost	Věnují média dostatečný prostor k vyjádření stanovisek sociálních pracovníků pracujících ve státním sektoru na úseku OSPOD?	Relativní četnost
Ano	49	100%	49	100%
Ne	0	0%	0	0%

Na otázku č. 18 odpověděli všichni účastníci shodně, domnívají se, že veřejnost není informována o práci sociálního pracovníka skutečně objektivně.

Na otázku č. 19 opět odpověděli všichni respondenti opět shodně. Dle jejich názoru média nevěnují dostatečný prostor k vyjádření sociálních pracovníků pracujících ve státním sektoru na úseku OSPOD.

Otázka č. 20: *Domníváte se, že v současné době média více preferují činnost nestátních organizací zabývajících se problematikou sociálně-právní ochrany dětí?*

Tabulka č. 18

	Domníváte se, že v současné době média více preferují činnost nestátních organizací zabývajících se problematikou sociálně právní ochrany dětí?	Relativní četnost
Ano	36	73%
Ne	13	13%

Na tuto otázku odpovědělo kladně 73% dotázaných a jako důvod, proč zastávají tento názor, uvedli zejména *neodbornost a neznalost problematiky ze strany médií, veřejnost má ráda kritiku státní správu, je tím zajištěna vyšší sledovanost, reklama nestátním organizacím, je to současný trend.*

Cituji některé odpovědi dotázaných:

„Protože média nerozumí problematice a plní společenskou objednávku.“

„Politická vůle, aby byly preferovány nestátní organizace.“

„Nestátní organizace jsou ukazovány veřejnosti jako lepší, hovoří pouze o případech, které pozitivně řeší.“

„Protože stát dle médií nepracuje dobře, tak jako nestátní organizace. Přičemž média vůbec nerozumí dané problematice, pouze je jim známo, že veřejnost ráda slyší nedostatky v činnosti státních orgánů a zvyšuje to sledovanost.“

Otázka č. 21: *Máte pocit, že by v médiích mělo aktivněji vystupovat MPSV a prezentovat práci sociálních pracovníků OSPOD?*

Tabulka č. 19

	Máte pocit, že by v médiích mělo aktivněji vystupovat MPSV a prezentovat práci sociálních pracovníků OSPOD?	Relativní četnost
Ano, měl by aktivněji vystupovat, objasňovat a seznamovat laickou veřejnost s činností sociálních pracovníků OSPOD, pracujících ve státním sektoru	49	100%
Ne, přístup nejvýše nadřízeného orgánu je dostatečný a správný	0	0%

Všichni dotazovaní sociální pracovníci zastávají naprosto shodný názor a odpověděli kladně, tedy mají pocit, že by MPSV mělo aktivně vystupovat v médiích a prezentovat jejich práci.

Otázky k hypotéze č. 4

H4: Předpokládám, že současné legislativní podmínky chránící zájem a blaho dětí nejsou dostačující.

Otázka č. 22: *Domníváte se, že naše současná legislativa dostatečně chrání práva a zájmy dětí nebo preferuje zejména práva rodičů?*

Tabulka č. 20

	Domníváte se, že naše současná legislativa dostatečně chrání práva a zájmy dětí nebo preferuje zejména práva rodičů?	Relativní četnost
Současné právní normy a jejich uplatňování v praxi je naprosto dostačující pro ochranu práv dětí	0	0%
Současné právní normy nejsou dostačující, v praxi bývají uplatňovány a různorodě v rozhodování o právech a právech chráněných zájmech nezl. dětí. Velmi často jsou preferována práva rodičů, kteří péči o své nezl. děti zanedbávají	49	100%

Na tuto otázku odpověděli všichni zúčastnění respondenti shodně a zastávají názor, že současné právní normy nejsou dostačující, v praxi bývají uplatňovány nejednoznačně a různorodě v rozhodování o právech a právech chráněných zájmech nezletilých dětí. Velmi často jsou preferována práva rodičů, kteří péči o své nezl. děti zanedbávají.

Otázka č. 23: *Pokud dojde k zanedbání péče rodičů o dítě, jsou rodiče za to řádně potrestáni orgány činnými v trestním řízení?*

Tabulka č. 21

	Pokud dojde k zanedbání péče rodičů o dítě, jsou rodiče za to potrestáni orgány činnými v trestním řízení?	Relativní četnost
Ano	11	22%
Ne	38	78%

78% dotazovaných sociálních pracovníků uvedlo, že nedojde k potrestání rodičů orgány činnými v trestním řízení v případě, že došlo k zanedbání péče o dítě. Pouze 22% zastává opačný názor.

Otázka č. 24: *Pokud jste zvolili v otázce č. 24 odpověď zápornou, napište prosím, proč nedochází, dle Vašeho názoru, k postihu rodičů.*

Z volných odpovědí vyplývá, že hlavními důvody jsou nedostatečné zákony, složité prokazování u soudních jednání, chybí vůle policie a soudů „dotáhnout věci do konce“. Není vůle rozhodovat a zasahovat do práv rodičů. Práva rodičů mají v současné době přednost před právy dětí.

Opět cituji odpověď jednoho z dotazovaných: „*Chybí politická vůle vyžadovat v zájmu dětí plnění rodičovské zodpovědnosti*“.

Otázka č. 25: *Myslíte si, že současný trend „sanace rodiny“ je správný?*

Tabulka č. 22

	Myslíte si, že současný trend "sanace rodiny" je správný?	Relativní četnost
Ano	6	12%
Ne zcela-tam, kde rodiče opakovaně zanedbávají péči o své dítě a neprojevují snahu o zlepšení své situace, svého přístupu k péči o dítě, je podpora a pomoc rodině ze strany institucí neefektivní	43	88%

88% dotazovaných uvedlo, že sanace rodiny není zcela správná v případech, kde rodiče opakovaně zanedbávají péči o své dítě a neprojevují snahu o zlepšení své situace, svého přístupu k péči o dítě. V těchto případech se domnívají, že podpora a pomoc rodině ze strany institucí je neefektivní. Pouze 12% dotazovaných uvedlo, že „současný trend“ sanace rodiny je správný.

Otázky k hypotéze č. 5

H5: Předpokládám, že mezi základní vlastnosti sociálního pracovníka patří empatie.

Otázka č. 26: *Přiřad'te podle důležitost bodové ohodnocení k uvedené vlastnosti sociálního pracovníka – dle stupnice 1-5.*

- 5 mimořádná důležitost
- 4 vysoká důležitost
- 3 střední důležitost
- 2 malá důležitost
- 1 zanedbatelná důležitost

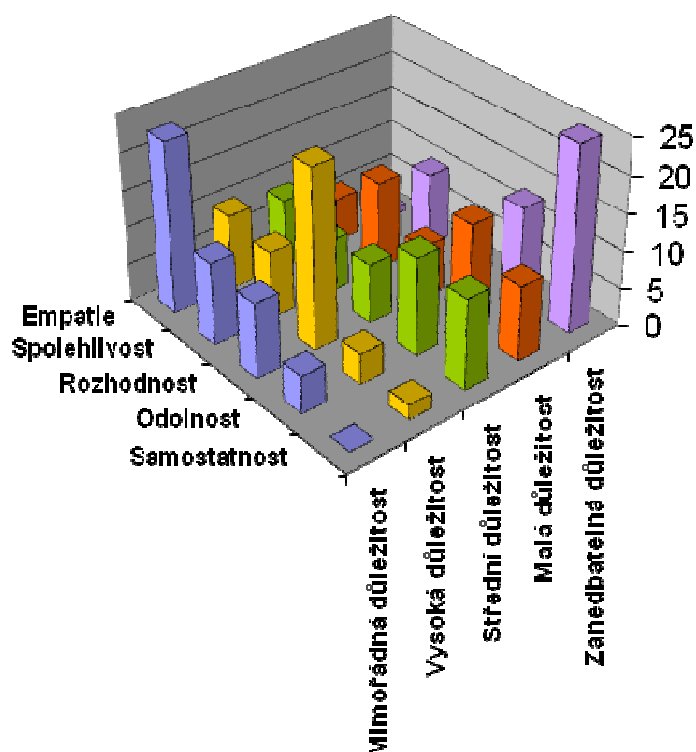

Tabulka č. 23

	Počet respondentů					Pořadí	Počet bodů
	Mimořádná důležitost	Vysoká důležitost	Střední důležitost	Malá důležitost	Zanedbatelná důležitost		
Bodové ohodnocení	5	4	3	2	1		
Empatie	23	10	9	6	1	1	195
Spolehlivost	11	9	7	12	10	3	146
Rozhodnost	10	24	8	7	0	2	184
Odolnost	5	4	13	14	13	4	121
Samostatnost	0	2	12	10	25	5	89

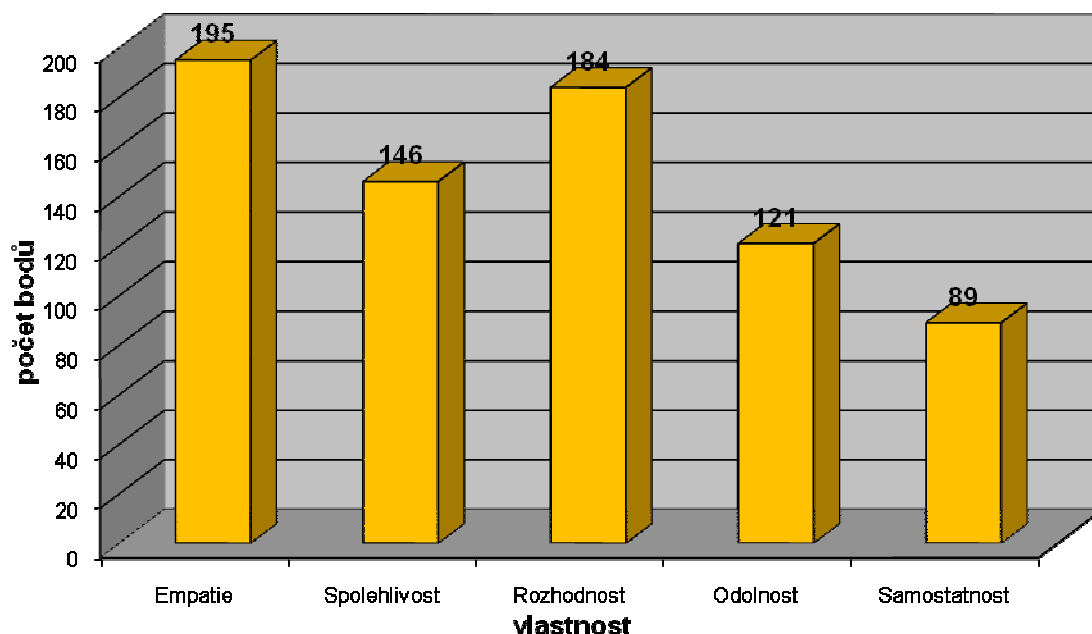
Graf č. 9

Porovnání vlastností sociálního pracovníka

Graf č. 10

Důležitost vlastností sociálního pracovníka

Nejvíce bodů z výčtu vlastností získala empatie – 195 a tedy je to vlastnost, kterou by sociální pracovník OSPOD měl mít, na druhém místě je rozhodnost, která získala v hodnocení 184 bodů, jako třetí důležitou vlastnost sociálního pracovníka hodnotili respondenti spolehlivost se 146 body, čtvrtá je odolnost se 121 body a pátá je samostatnost, která získala 89 bodů.

Otázka č. 27: *Kdyby se někdo z Vašich blízkých dostal do složité sociální situace, jakého sociálního pracovníka OSPOD byste mu přál/a?*

Téměř všichni dotazovaní uvedli, že by sociální pracovník měl být *empatický, rozhodný, spolehlivý, trpělivý, měl by mít odborné znalosti, měl by být vstřícný a ochotný. Za další důležité považují, aby byl nezaujatý a objektivní, zároveň vnímavý, pozorný a chápající.*

Otázky k hypotéze č. 6

H6: Předpokládám, že syndrom vyhoření bývá v práci sociálních pracovníků OSPOD obecních úřadů obcí s rozšířenou působností opomíjen a podceňován

Otázka č. 28: *Domníváte se, že práce sociálního pracovníka OSPPOD je rizikovou prací?*

Tabulka č. 24

	Domníváte se, že práce sociálního pracovníka OSPOD je rizikovou prací?	Relativní četnost
Ano	49	100%
Ne	0	0%

Všichni respondenti v případě této otázky odpověděli shodně - práci sociálního pracovníka OSPOD považují za rizikovou.

Otázka č. 29: *Práce sociálního pracovníka OSPOD vyžaduje dlouhodobý kontakt s lidmi, což může způsobit pracovní stres. Dokážete se s tím vyrovnat?*

Tabulka č. 25

	Práce sociálního pracovníka OSPOD vyžaduje dlouhodobý kontakt s lidmi, což může způsobit pracovní stres. Dokážete se s tím vyrovnat?	Relativní četnost
Ano	47	96%
Ne	2	4%

96% dotázaných uvedlo, že se s pracovním stresem, který při jejich práci vzniká, dokáží vyrovnat. 4% odpověděla záporně, nejsou schopni se s pracovním stresem vyrovnat.

Otázka č. 30: *Práce sociálního pracovníka je pomáhající profesí a sociální pracovník je vystaven riziku syndromu vyhoření. Souhlasíte s tímto tvrzením?*

Tabulka č. 26

	Práce sociálního pracovníka je pomáhající profesí a sociální pracovník je vystaven riziku syndromu vyhoření. Souhlasíte s tímto tvrzením?	Relativní četnost
Ano	48	98%
Ne	1	2%

98% dotázaných souhlasí s tvrzením, že sociální pracovník je vystaven riziku syndromu vyhoření. 2% zastává opačný názor.

Otázka č. 31: *Jednou z možností, jak se chránit před syndromem vyhoření je metoda supervize. Funguje na Vašem pracovišti tato metoda, či pravidelné pracovní porady za účelem společného řešení složitých případů?*

Tabulka č. 27

	Jednou z možností, jak se chránit před syndromem vyhoření je metoda supervize. Funguje na Vašem pracovišti tato metoda, či pravidelné pracovní porady za účelem společného řešení složitých případů?	Relativní četnost
Ano	30	61%
Ne	19	39%

61% respondentů odpovědělo kladně na položenou otázku a uvedlo, že na jejich pracovišti funguje metoda supervize. 39% respondentů odpovědělo záporně, metoda supervize, či pravidelné pracovní porady za účelem společného řešení složitých případů, se u nich na pracovišti neuskutečňují.

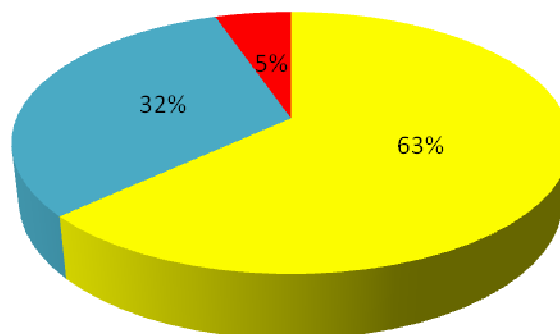
Otázka č. 32: Pokud jste zvolili na otázku č. 27 odpověď ne, odpovězte prosím, z jakého důvodu tato metoda není na Vašem pracovišti využívána?

Tabulka č. 28

	Pokud jste na otázku č. 27 zvolili odpověď b) ne, odpovězte prosím: Z jakého důvodu tato metoda není na Vašem pracovišti využívána?	Relativní četnost
Není k tomu dostatečný časový prostor	12	63%
Není vůle a ochota ostatních kolegů a vedoucích pracovníků tuto možnost využívat.	6	32%
Je to zbytečné, není to přínosem pro sociální práci a sociálního pracovníka	1	5%

Graf č. 11

Pokud jste na otázku č. 27 zvolili odpověď b) ne, odpovězte prosím: Z jakého důvodu tato metoda není na Vašem pracovišti využívána?

- Není k tomu dostatečný časový prostor
- Není vůle a ochota ostatních kolegů a vedoucích pracovníků tuto možnost využívat.
- Je to zbytečné, není to přínosem pro sociální práci a sociálního pracovníka

63% dotázaných sociálních pracovníků uvedlo, že metoda supervize není na jejich pracovišti využívána z důvodu nedostatečného časového prostoru, 32% uvedlo, že není vůle a ochota ostatních kolegů a vedoucích pracovníků tuto možnost využívat. 5% dotázaných zastává názor, že je to zbytečné a není to přínosem pro sociální práci sociálního pracovníka.

Otázka č. 33: *Uvítali byste jako prevenci syndromu vyhoření možnost rehabilitačních pobytů obdobných jako např. u profese policistů, hasičů?*

Tabulka č. 29

	Uvítali byste jako prevenci syndromu vyhoření možnost rehabilitačních pobytů obdobných jako například u profese policistů, hasičů?	Relativní četnost
Ano	47	96%
Ne	2	4%

96% dotázaných uvedlo, že by rehabilitační pobyty jako prevenci syndromu vyhoření uvítala, pouze 4% dotázaných uvedlo, že by tuto možnost nechtěli.

Otázka č. 34: *Co považujete v práci sociálního pracovníka OSPOD za nejtěžší?*

Z výše položené otázky vyplynulo, že za nejtěžší ve své práci považují dotazovaní respondenti

- správně a rychle se rozhodnout ve prospěch dítěte
- odolávat pracovní zátěži
- pracovat s rodinou, kde se péče ze strany rodičů o děti nelepší
- respektovat nařízení nadřízených orgánů, která mnohdy nejsou z našeho pohledu v zájmu nezletilých dětí
- vyrovnat se s opakovanými neúspěchy u klientů
- pocit bezmoci a někdy beznaděje
- spolupracovat s rodinou, která nemá zájem o pomoc
- nezapojovat do práce vlastní emoční stránku
- práci „nenosit domů“ a umět relaxovat

Cituji některé odpovědi:

„Dělat ji dobře a nevyhořet.“

„Umět se vyrovnat se vším negativním, co naše práce přináší.“

„Správně se rozhodnout.“

„Muset respektovat nařízení nadřízených orgánů, která nejsou v zájmu nezletilých dětí.“

„Pracovat s rodinou, která nemá zájem o pomoc a odmítá ji.“

„Umět relaxovat a práci nebrat domů.“

9 DISKUSE

H1: Předpokládám, že stávající legislativní systém organizace sociální práce sociálních pracovníků OSPOD obecních úřadů obcí s rozšířenou působností není vyhovující.

Hypotéza č. 1 se **p o t v r d i l a .**

Z provedeného výzkumu vyplynulo, že 59% dotazovaných sociálních pracovníků OSPOD obecních úřadů obcí s rozšířenou působností není spokojena se současným legislativním systémem sociální práce, kdy po provedení reformy státní správy byla převážná část agendy sociálně-právní ochrany dětí převedena na obecní úřady obcí s rozšířenou působností. Nejvýraznější důvody nespokojenosti se systémem spatřují respondenti ve spojení státní správy a samosprávy, ke kterému došlo decentralizací státní správy. S tím souvisí i další faktor uváděný respondenty a tím je vliv samosprávy a neodborné zásahy jejích zástupců do činnosti sociálních pracovníků sociálně-právní ochrany dětí. Současný systém byl hodnocen jako nejednotný a pro veřejnost složitý. 12% dotazovaných uvedlo, že kromě sociálně-právní ochrany dětí mají ve své pracovní náplni jinou agendu, která se sociálně-právní ochranou dětí nespojuje. Jedná se například o agendu komunálního odpadu, agendu zdravotnictví, opatrovnictví. 80% dotázaných postrádá v současném systému jednotnost a spolupráci mezi jednotlivými resorty, kterých se péče a ochrana o nezletilé děti dotýká. Chybí jednotný přístup a spolupráce mezi ministerstvem práce a sociálních věcí, ministerstvem zdravotnictví, ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy, ministerstvem financí a ministerstvem pro místní rozvoj.

Jako řešení z pohledu respondentů nevyhovující situace by bylo zřízení samostatného úřadu, který by zahrnoval komplexně celou sociální oblast, což by přineslo jednotnost a provázanost v systému a lepší přehlednost a dostupnost pro občany. Pro zřízení samostatného úřadu se vyslovilo 69% dotazovaných.

H2: Předpokládám, že sociální pracovníci OSPOD obecních úřadů obcí s rozšířenou působností nemají vytvořeny vhodné pracovní podmínky pro výkon své práce.

Hypotéza č. 2 se **p o t v r d i l a .**

S přístupem svého zaměstnavatele není spokojeno 51% dotazovaných sociálních pracovníků sociálně-právní ochrany dětí obecních úřadů obcí s rozšířenou působností. Zaměstnavatel, dle jejich názoru nevěnuje dostatečnou pozornost potřebám sociálních pracovníků OSPOD. Největší nedostatkem dle jejich mínění je neodbornost a neznalost problematiky sociálně-právní ochrany dětí. Zaměstnavatel preferuje agendu patřící do samostatné působnosti a sociálně-právní ochrana dětí bývá pro něho okrajovou záležitostí. Dotazovaní sociální pracovníci postrádají lepší vybavenost kanceláří a soukromí pro jednání s klienty. Výrazným problémem je celková přetíženost sociálních pracovníků sociálně-právní ochrany dětí obecních úřadů obcí s rozšířenou působností. 71% by si přálo posílit personálně jejich agendu, čímž by došlo ke snížení počtu klientů na jednoho sociálního pracovníka a k optimalizaci pracovních podmínek pro výkon sociální práce. V současné době 41% dotazovaných má ve své péči 201 – 400 rodin s nezletilými dětmi, 59% sociálních pracovníků má ve své evidenci 100 – 200 „živých spisů“, se kterými aktuálně pracuje. 45% dotázaných uvedlo, že optimální počet případů na jednoho sociálního pracovníka by měl být v rozmezí 51-100. Další problém spatřují sociální pracovníci v četnosti dosud jimi prováděných šetření v terénu, které 71% vnímá jako nedostatečné. 68% sociálních pracovníků provádí šetření 1x – 2x týdně. 16% 3x týdně, 16% 1x za 14 dnů. Nikdo z dotazovaných neprovádí šetření v terénu každý den. 90% respondentů uvedlo zároveň, že v jejich práci převažuje administrativní činnost nad činností terénní. Nikdo z dotazovaných nevedl, že převažuje práce s klienty v terénu. 67% sociálních pracovníků není spokojeno s finančním ohodnocením jejich práce a domnívají se, že práce sociálních pracovníků OSPOD je finančně podhodnocena.

H3: Předpokládám, že společenská prestiž povolání sociálního pracovníka OSPOD je nízká a ovlivňují ji svým osobitým přístupem média.

Hypotéza č. 3 se **p o t v r d i l a .**

94% dotazovaných sociálních pracovníků OSPOD uvedlo, že společenská prestiž jejich povolání je nízká, přičemž všichni shodně zastávají názor, že k nízké společenské prestiži přispívají svým osobitým přístupem média. Všichni respondenti se shodli v názoru na objektivní informování veřejnosti ze strany médií. Shodně uvedli, že veřejnost není informována médii objektivně a média neposkytují dostatečný prostor k vyjádření stanovisek sociálních pracovníků pracujících ve státním sektoru na úseku sociálně-právní ochrany dětí. 73% dotazovaných dále sdělilo, že média více preferují činnost nestátních organizací zabývajících se problematikou sociálně-právní ochrany dětí. Svůj názor zdůvodnili ne odborností a neznalostí problematiky ze strany médií. Veřejnost má ráda kritiku státní správy, čímž je zajištěna vyšší sledovanost televizního programu. Někteří vidí jako důvod v reklamě nestátním organizacím s tím, že v současné době je trendem preferovat činnost nestátních subjektů. Všichni dotázaní postrádají aktivnější přístup ministerstva práce a sociálních věcí v prezentaci práce sociálních pracovníků OSPOD v mediálních prostředcích.

H4: Předpokládám, že současné legislativní podmínky chránící zájem a blaho dětí nejsou dostačující.

Hypotéza č. 4 se **p o t v r d i l a .**

Všichni dotazovaní sociální pracovníci OSPOD zastávají stejný názor, že současné právní normy nejsou dostačující, v praxi bývají uplatňovány různorodě v rozhodování o právech a právech chráněných zájmech nezletilých dětí. Velmi často jsou preferována práva rodičů, kteří péči o své děti zanedbávají. Pokud dojde k zanedbání péče rodičů o dítě, rodiče za to nejsou potrestáni orgány činnými v trestním řízení. Tento názor zastává 78% dotazovaných sociálních pracovníků. Hlavními důvody, proč jsou preferována práva rodičů a nedochází k jejich postihům, jsou nedostatečné zákony, složité prokazování u soudních řízení. Sociální pracovníci

v praxi postrádají vůli rozhodovat a zasahovat do práv rodičů ze strany policie, soudů a vlastně celkového politického spektra.

V současné době se poukazuje na jednu ze základních priorit sociální práce a tou je sanace rodiny. 88% dotazovaných sociálních pracovníků uvedlo, že sanace rodiny není zcela správná v případech, kde rodiče opakovaně zanedbávají péči o své dítě a neprojevují snahu o zlepšení situace, svého přístupu k péči o dítě. V těchto případech vidí pomoc a podporu rodině ze strany institucí jako neefektivní.

H5: Předpokládám, že mezi základní vlastnosti sociálního pracovníka patří empatie.

Hypotéza č. 5 se **p o t v r d i l a .**

Všichni dotazovaní sociální pracovníci měli přiřadit k vyjmenovaným vlastnostem bodové ohodnocení dle důležitosti. Nejvíce bodů získala empatie, druhou důležitou vlastností sociálního pracovníka je dle jejich názoru rozhodnost, třetí je spolehlivost, čtvrtá odolnost a pátá samostatnost.

Dotazovaní sociální pracovníci zastávají názor, že sociálnímu pracovníkovi OSPOD nesmí chybět empatie, rozhodnost, spolehlivost, trpělivost, odborné znalosti, vstřícnost a ochota. Za další důležité vlastnosti považují nezaujatost, objektivnost, pozornost a pochopení.

H6: Předpokládám, že syndrom vyhoření bývá v práci sociálních pracovníků OSPOD obecních úřadů obcí s rozšířenou působností opomíjen a podceňován.

Hypotéza č. 6 se **n e p o t v r d i l a .**

Všichni dotazovaní respondenti se shodli v názoru, že jejich práce sociálních pracovníků OSPOD je riziková. 96% z nich se dokáže vyrovnat s pracovním stresem, který jim jejich práce přináší. 98% dotázaných vyslovilo svůj souhlas s názorem, že jejich práce je pomáhající profesí a jsou vystaveni riziku syndromu vyhoření. Zároveň 61% sociálních pracovníků uvedlo, že na jejich pracovišti funguje metoda supervize, která je jednou z možností ochrany před syndromem vyhoření. Pouze 39%

dotazovaných odpovědělo záporně s tím, že se na jejich pracovišti metoda supervize nebo pravidelné pracovní porady za účelem řešení složitých případů neuskutečňují. Jako důvod uvedlo těchto 39% dotazovaných zejména nedostatečný časový prostor – 63%. 32% uvedlo, že není vůle a ochota ostatních kolegů a vedoucích pracovníků možnost supervize využívat.

5% zastává názor, že je to zbytečné a nespátřují v supervizi přínos pro jejich práci. Jako další z možností prevence proti syndromu vyhoření by 96% uvítalo rehabilitační pobyty obdobné jako je u profese policistů, hasičů.

Za nejtěžší ve své práci považují sociální pracovníci obecních úřadů obcí s rozšířenou působností zejména odolnost vůči pracovní zátěži, správně a rychle se rozhodnout, vyrovnat se s opakovanými neúspěchy svých klientů, respektovat nařízení nadřízených orgánů, která nejsou v souladu se zájmy nezletilých dětí. Obrnit se proti pocitů bezmoci a beznaděje, vykonávat své povolání dobře a nevyhořet. Za nejtěžší někteří považují i umění relaxovat a „nenosit práci domů“.

10 KAZUISTIKY

10.1 Kazuistika – příběh první

„O zklamání, které nepřestane bolet“ – to je první příběh popsany mojí bývalou kolegyní soc. kurátorkou paní Ludmilou Erbenovou, na který bych chtěla navázat a popsat, jak se celá kazuistika vyvíjela dále – po 20 letech. V roce 2002 jsem případ Radima a jeho rodiny převzala v rámci své práce sociální pracovnice OSPOD městského úřadu.

Hned v úvodu musím podotknout, že hlavní postava příběhu Radim byl ve výkonu trestu 17 let, neboť ještě v průběhu svého pobytu ve věznici spáchal další trestný čin, tudíž mu byla doba trestu prodloužena. Musím taktéž doplnit a upřesnit, za co byl Radim poprvé odsouzen. Jak bylo napsáno v úvodním příběhu, bylo to za vraždu svého polorodého bratra. Toho zabil zvlášť surovým způsobem a to 24 bodnými ranami loveckým nožem.

Ve výkonu trestu se u něho projevovaly sklony k zneužívání farmak a požívání alkoholu. Pokud byl pracovně zařazen, tak jeho pracovní morálka byla na průměrné úrovni. Při výstupu z výkonu trestu byl hodnocen jako osobnost s mírně podprůměrným intelektem a návykovým alkoholismem. Po dobu výkonu trestu neudržoval vůbec žádné kontakty se svojí rodinou.

Rok 1997

Z výkonu trestu byl propuštěn v roce 1997. Po propuštění neměl kde bydlet, neměl žádné zaměstnání. Opět za plné podpory a pomoci sociální kurátorky mu bylo zajištěno bydlení v městském bytě IV. kategorie a zároveň i zaměstnání u soukromé zemědělské firmy jako ošetřovatel skotu.

Období 2000-2001

V roce 2000 se seznámil se svojí partnerkou paní Janou. A tehdy nastává další významný moment v životě pana Radima a jeho družky. V listopadu 2001 paní Jana otěhotněla.

Již v době těhotenství paní Jany nebylo vše zcela v pořádku. Jana nedocházela na pravidelné lékařské kontroly a vyšetření. Opakovaně bylo na ní ze strany lékařů a sociálních pracovníků OSPOD apelováno, aby neignorovala lékařské kontroly a dodržovala je. Zároveň i soužití Radimy a Jany nebylo stabilní a spořádané. U Radima se projevil silný sklon k alkoholismu a v době, kdy požil alkohol, byl ke své družce velmi agresivní, mnohdy jí i fyzicky napadl.

Paní Jana projevila zájem, aby po narození svého dítěte, mohla bydlet i s dítětem v domově pro matky s dětmi. Proto ještě před narozením malé Petry byla Jana za pomoci sociálních pracovníků OSPOD přestěhována do domova pro matky s dětmi. Zde však strávila tři dny a pak se sama rozhodla vrátit zpět ke svému druhovi.

Srpen 2002

V srpnu roku 2002 se narodila Petra. Nutno podotknout, že Petra byla jediným dítětem Radima a čtvrtým dítětem Jany. Nicméně Jana předchozí žádné ze svých dětí nevychovala, všechny jí byly z důvodu její nedostatečné péče odebrány.

S ohledem na všechny tyto skutečnosti jí bylo nabídnuto, aby na dobu nezbytně nutnou pobývala spolu s dcerou v dětském centru a naučila se za pomoci odborného personálu o dceru pečovat. S tímto řešením oba rodiče Petry souhlasili a po propuštění z porodnice byla matka s dcerkou převezena do dětského centra.

V dětském centru vydržela Jana několik dnů a požádala o „propustku“ domů k partnerovi. Jako důvod uvedla, že mu musí pomoci s úklidem domácnosti a přichystáním všeho potřebného pro dceru. Její žádosti bylo vyhověno. Pobyt Jany se doma „prodloužil“ o 14 dnů a teprve po opakovaných výzvách sociálních pracovníků OSPOD se Jana vrátila zpět do dětského centra za dcerou. Zde pobyla dva týdny a i s dcerou se vrátila zpět k partnerovi.

Na příchod dcery byla rodina přichystána. S pořízením vybavičky jim bylo naše oddělení nápomocno, pan Radim se snažil celou domácnost dát do pořádku a vše uklidil.

V rodině jsme následně prováděli návštěvy každý týden, od počátku jsme byli v kontaktu s dětskou lékařkou, která také velmi pečlivě sledovala vývoj malé Petrušky.

Listopad 2002

Od listopadu 2002 se začaly v rodině projevovat finanční problémy. V rámci prováděných návštěv a i jednání s rodiči přímo na oddělení sociálně právní ochrany dětí bylo zjištěno, že rodiče nemají dostatek finančních prostředků na zajištění potřeb dcery Petry. A to i za situace, že pan Radim pracoval u soukromé dřevařské firmy a paní Jana pobírala veškeré dávky v mateřství, na které měla rodina opakovaný měsíční nárok.

Ve snaze rodině a zejména pak malé Petře pomoci, byla rodičům opakovaně poskytnuta jednorázová sociální dávka určená na nákup potravin a potřeb pro nezletilou Petru.

I nadále byla rodina týdně navštěvována naším oddělením.

Únor 2003

V únoru roku 2003 finanční problémy v rodině neustaly a projevíly se další problémy a neshody v partnerství rodičů malé Petry. Pan Radim opět požíval alkohol a pod jeho vlivem byl velmi agresivní na svoji partnerku paní Janu a fyzicky ji napadal.

Červen 2003

V červnu 2003 paní Jana požádala naše oddělení o zprostředkování ubytování pro ni a dceru v domově pro matky s dětmi. Jejímu požadavku bylo vyhověno a opět jsme byli nápomocni při jejím přestěhování do azylového domu pro matky s dětmi.

Zároveň byl k soudu podán návrh na stanovení soudního dohledu – jako výchovného opatření, které bylo v zájmu nezletilé Petry a to z důvodu velmi nestabilního rodinného prostředí.

Srpen 2003

V srpnu 2003 se paní Jana s dcerou opět vrátila k druhovi a oba dva slibovali, že se již podobná situace opakovat nebude. Oba rodiče se dohodli, že na mateřské dovolené bude s dcerou Petrou otec Radim a paní Jana nastoupí do zaměstnání. To

vše odůvodnili tím, že pan Radim lépe zvládá domácnost, finanční hospodaření, nákupy a i péči o malou Petru.

Paní Jana v zaměstnání příliš dlouho nesetřvala a v průběhu dvou měsíců vystřídala několik pracovních míst. Taktéž finanční situace rodiny nebyla vůbec příznivá.

Leden 2004

V lednu 2004 byla rodina zcela bez finančních prostředků a oba rodiče souhlasili s dobrovolným umístěním dcery Petry do dětského domova. V průběhu dvoutýdenního pobytu Petry v domově rodiče zajistili finanční prostředky a dceru si opět převzali do péče.

Únor 2004

Za měsíc po jejím návratu byly opět velké problémy v rodině. Radim požíval ve velké míře a často alkohol, rodina měla opět finanční problémy, mezi oběma partnery panovalo velké napětí. Paní Jana byla často svým partnerem fyzicky napadána a to takovým způsobem, že začala mít obavy o svůj život. Dostavila se na naše oddělení a požádala o umístění dcery do dětského domova právě ze shora uvedených důvodů. Tentokrátě však již celou záležitost řešil soud a vydal předběžné opatření, kterým se nezl. Petra svěřila do péče dětského domova.

I nadále naše oddělení spolupracovalo s rodiči. Panu Radimovi byla zajištěna návštěva u lékaře a bylo na něho apelováno, aby zahájil alespoň ambulantní léčbu závislosti na alkoholu. Dále byla oběma rodičům zajištěna terapie v manželské a předmanželské poradně se zaměřením na řešení jejich partnerských problémů.

A jak to dopadlo? Radim byl u lékaře pouze jednou, odmítl užívat antabus a lékař ve své zprávě uvedl, že otec Petry celý svůj problém bagatelizuje. Zkrátka Radim odmítl jakoukoliv další návštěvu či případnou léčbu. Taktéž v manželské a předmanželské poradně byli rodiče pouze jednou. Byla jim nabídnuta terapie, kterou oba – zejména pak paní Jana – odmítli.

Po umístění dcery Petry se pan Radim rozhodl zajistit si zaměstnání v Praze a domů začal jezdit pouze na víkendy. Jeho partnerka byla nezaměstnaná, v evidenci uchazečů o zaměstnání u Úřadu práce.

Za dcerou do dětského domova jezdila převážně ona.

Srpen 2004

Při jednání u okresního soudu ve věci nařízení ústavní výchovy soud ústavní výchovu nenařídil, neboť rodiče se snažili o nápravu a stabilizovali své rodinné poměry zejména tím, že otec nezletilé Petry prokázal, že svoji rodinu dokáže finančně zajistit.

Opět naše oddělení pravidelně týdně rodinu navštěvovalo.

Červenec 2005

V červenci roku 2005 se opět u rodičů malé Petry projevíly velké finanční problémy, které byly způsobeny několika exekucemi a to nejen na mzdu pana Radima, ale i na dávky státní sociální podpory, které rodina pobírala. Opět se začaly ve velkém rozsahu projevovat další problémy – požívání alkoholu a agresivita ze strany pana Radima.

Duben 2006

V dubnu 2006 se problémy v rodině začaly vyhrocovat. Oba rodiče svým nezodpovědným jednáním zanedbali závažným způsobem péči o svoji dceru. Teprve tříletá Petra byla po dvakráte nalezena sama náhodnými občany mimo své bydliště, přibližně dva kilometry, které sama ušla. Pokaždé byla policií vrácena zpět do rodiny. Přičemž bylo zjištěno, že paní Jana v té době doma vůbec nepobývala a Radim byl v podnapilém stavu. Ani v jednom případě nevěděl, že dcera z domova sama odešla.

Za této situace byl podán k soudu návrh na nařízení ústavní výchovy a zároveň byl podán podnět na zahájení trestního stíhání obou rodičů pro zanedbání péče o dceru Petru.

V rodině byla i nadále prováděna častá šetření a rodičům byla nabídnuta pomoc při zajištění mateřské školy pro Petrušku. S tímto oba rodiče souhlasili.

Červenec 2006

Při jednání u soudu ve věci nařízení ústavní výchovy v červenci 2006 soud návrhu našeho oddělení nevyhověl. Oba rodiče opětovně slibovali nápravu a opakovali, že se již nic podobného opakovat nebude. Oba tvrdili, že se o dceru postarají, nechtějí, aby byla umístěna do ústavního zařízení.

Září 2006

Uběhlo několik týdnů od soudního jednání a nezl. Petra začala v září 2006 navštěvovat mateřskou školu. Ihned čtvrtý den její docházky v pozdních odpoledních hodinách se na naše oddělení obrátila ředitelka školy a uvedla, že si malou Petru rodiče nevyzvedli. Ona sama se jim pokoušela dovolat na mobilní telefon, avšak bezúspěšně.

Malá Petruška tedy skončila na našem oddělení a zároveň jsme požádali o pomoc místní policii při hledání rodičů nezletilé. Ani jeden z nich však nebyl v místě bydliště zastižen. Nebylo tedy žádné jiné osoby, která by převzala nezletilou do své péče, a tudíž byla Petra na základě předběžného opatření soudu opět svěřena do dětského domova.

Na oba rodiče byl opětovně podán podnět na trestní stíhání.

Nezl. Petra se v dětském domově zadaptovala celkem dobře. Rodiče jí navštívili ihned krátce po jejím umístění a od té doby se o ni nezajímali. Přestali do domova volat, navštěvovat ji.

Listopad 2006

U okresního soudu proběhlo nové řízení o nařízení ústavní výchovy a tentokrát soud ústavní výchovu nad nezl. Petrou nařídil.

Radim s Janou zcela ztratili zájem o svoji jedinou dceru, nesnažili se změnit a vytvořit si podmínky, aby dceru mohli opětovně do své péče převzít, ačkoliv k tomuto byli opětovně naším oddělením nabádáni.

Díky jejich postoji a přístupu uplynul půlroční zákonný nezájem rodičů o nezl. dceru.

Červenec 2007

V červenci 2007 byl podán k soudu návrh na vydání rozhodnutí o nezájmu rodičů o nezl. Petru. Soud návrhu v témže roce vyhověl. Rodiče se proti rozsudku odvolali a to ihned po jeho vyhlášení do protokolu. Nicméně následně své odvolání nedoplňovali a ani se nezúčastnili jednání u odvolacího soudu.

Únor 2008

V únoru roku 2008 odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvoinstančního.

Červen 2008

V červnu 2008 byla na základě rozhodnutí městského úřadu-oddělení sociálně-právní ochrany dětí nezletilá Petra svěřena do péče budoucích osvojitelů.

Petruška se ve své nové rodině velmi rychle zadaptovala. Při naší návštěvě bylo zjištěno, že je péče o ni ze strany budoucích osvojitelů vykonávána na velmi dobré úrovni a nezletilá se v jejich péči velmi dobře rozvíjí.

Oba budoucí osvojitelé jsou rozhodnuti podat návrh na nezrušitelné osvojení nezl. Petry a to ihned po uplynutí 3 měsíců od právní moci rozhodnutí o svěřeni nezletilé do jejich předadopční péče.

A proč zrovna tento příběh vyprávím? Chtěla jsem přiblížit více práci sociálních pracovníků s problematickou rodinou. V tomto případě se domnívám, že se jednalo o rodinu velmi problematickou, kde bylo nutné a v zájmu nezletilého dítěte provádět šetření co nejčastěji. Zároveň jsem chtěla popsat vývoj velké části života pana Radima. Jeho způsob života se výrazně nezměnil po ukončení výkonu trestu a ani 17 let pobytu ve výkonu trestu neukončilo jeho závislost na alkoholu.

Můžu zcela konstatovat, že od jeho 16 let je pan Radim alkoholikem a pod vlivem alkoholu je jeho chování vůči svému okolí velmi agresivní. To se odrazilo v jeho celém dosavadním životě. Dalším slabým článkem celé kazuistiky byla osobnost matky nezletilé Petry. Paní Jana byla v minulosti taktéž soudně trestána, i ona se projevila jako osoba velmi nespolehlivá, zcela upřednostňující svého partnera před dcerou a to i za situace, že ji mnohokrát ohrožoval na životě a zdraví.

Oba rodiče měli možnost, šanci, prostor, aby prokázali, že se chtějí starat o své jediné dítě. Této možnosti nevyužili. Ačkoliv i já jsem zprvu pevně věřila, že své chování přehodnotí, změni své priority, své uvažování a budou dělat vše proto, aby se o dceru mohli starat. Musela jsem po několikaleté práci s touto rodinou dát za pravdu znaleckému posudku, který byl v předchozí době na osobu pana Radima v rámci spáchané trestné činnosti vypracován. Pan Radim je osobou, která není schopna chápat city druhého člověka. Jeho citové prožívání je mělké. Jeho morální cítění je otupělé a je alkoholikem ve třetí vývojové fázi. Bez zajištění absolutní abstinence je jeho pobyt na svobodě nebezpečný.

Umístěním nezl. Petry do dětského domova bylo taktéž vyřešením situace obou rodičů. Ačkoliv po dvakráte byl na oba dva podán podnět na jejich trestní stíhání, ani v jednom případě nebylo zahájeno a státním zastupitelstvím bylo konstatováno, že se nejedná v jejich případě o trestný čin. Pan Radim i paní Jana mohou žít i nadále v přesvědčení, že oni dva vlastně vůbec nic neprovedli a jejich dcera jim byla odebrána neprávem, tak jak oba shodně u soudního jednání uváděli.

Opět se dotýkám základního problému současné společnosti a tím jsou práva a povinnosti rodičů ke svým nezl. dětem. Bohužel posledních několik let zjišťuji, že se hovoří jen a jen o právech rodičů. Ale kde máme druhou stranu mince a to jsou jejich povinnosti a zejména jejich dodržování.

10.2 Kazuistika – příběh druhý

Druhou kazuistikou bych chtěla navázat na článek mé bývalé kolegyně kurátorky „O bílých svatebních šatech“. V příběhu, který vyprávěla čtenářům je hlavní postavou slečna Miluna. Právě se sl. Milunou jsem se setkala osobně v roce 2003, kdy jsem začala do rodiny – nyní již paní Miluny- docházet v rámci sociálně-právní ochrany dětí.

V roce 2003 byla situace v rodině pochopitelně odlišná od doby, kdy bylo vydáno vyprávění mojí bývalé kolegyně- tedy od roku 1986.

Slečna Miluna se provdala a z prvního manželství měla dvě děti – Jitku, narozenou v roce 1980, Jiřího, narozeného v roce 1984. S manželem se však rozvedla a z mimomanželského vztahu se jí narodil syn Petr a to v roce 1992. Poté následoval druhý sňatek paní Miluny a v roce 1995 se jí narodila dcera Eva.

Rodina a jednotlivé životní etapy paní Miluny a jejích dětí byly sledovány na oddělení péče o rodinu a děti tehdejšího okresního úřadu. Jitka, Jiří a i Petr byli soudně svěřeni do výchovy matky a otcům dětí bylo stanoveno výživné. Paní Miluna se o své děti starala v rámci svých možností a schopností, rodina patřila mezi sociálně slabší, což bylo způsobeno zejména lhostejným přístupem paní Miluny k výchově dětí a k zajištění jejich potřeb.

Druhý manžel paní Miluny původní profesí voják z povolání zpočátku projevoval snahu rodinu finančně zajistit. Nicméně ze zaměstnání byl propuštěn a vzhledem k tomu, že rodina nehradila nájem v městském panelovém bytě 2+1, byla přestěhována do městského bytu pro neplatiče, tedy bytu o velikosti též 2+1, avšak horší kategorie, kde sociální zařízení bylo společné s ostatními obyvateli domu.

Rok 2003

Jak jsem již uvedla na počátku, rodinu jsem převzala v rámci sociálně-právní ochrany dětí v roce 2003, kdy byla rodině nabídnuta možnost pobytu na výchovně rekreačním táboře, který naše oddělení pořádalo a to pro nejmladší děti – Evu a Petra. V té době byly starší děti paní Miluny zletilé, soběstačné a s paní Milunou se již ve společné domácnosti nezdržovaly.

Rodina této naší nabídky využila a obě děti se zúčastnily nejen letního tábora, ale začaly docházet pravidelně i do zařízení sociálně výchovné činnosti, které taktéž naše oddělení sociálně-právní ochrany dětí provozuje.

Únor 2004

V únoru roku 2004 byla opět rodině dána výpověď z městského bytu, který dosud užívala. Hlavním důvodem bylo neplacení nájemného. Rodina se přestěhovala do azylového zařízení, které umožňuje pobyt pro celé rodiny, které se ocitly v krizové situaci.

Oba rodiče malé Evy byli v té době nezaměstnaní, nebyli vedeni jako uchazeči o zaměstnání u Úřadu práce a rodina neměla pravidelný finanční příjem, ze kterého by dokázala hradit základní potřeby. V té době se nezl. Eva i nezl. Petr obrátili sami na naše oddělení, respektive v zařízení sociálně výchovné činnosti, kam docházeli,

uvedli, že by se rádi stravovali ve školní jídelně. Též sami popsali situaci v rodině, stěžovali si zejména na nedostatek potravin v rodině.

S rodiči nezl. Evy a s matkou nezl. Petra bylo následně jednáno, též bylo jednáno se školami, kam děti docházely. Školy potvrdily, že obě děti nemají zaplacený obědy, svačiny nosí sporadicky, též nemají základní pomůcky a vybavení do školy. Na základě těchto zpráv byl podán podnět na stanovení zvláštního příjemce pro dávky státní sociální podpory, které dosud pobírali rodiče nezl. Evy. Paní Miluně i jejímu manželovi tyto skutečnosti byly sděleny a zároveň bylo naše oddělení nápomocno oběma při vyřízení jejich evidence u Úřadu práce jako uchazečů o zaměstnání a s tím pak související dávky do dorovnání životního minima.

Duben 2004

Našemu podnětu na ustanovení zvláštního příjemce bylo v dubnu 2004 vyhověno a oběma dětem začaly být hrazeny obědy ve škole, pomůcky, potřeby do školy, veškeré školní akce, ošacení a obuv. Zbývající finanční prostředky pak byly použity na nákup potravin.

Zde bych chtěla popsat jednu situaci, ke které došlo bezprostředně poté, co rodiče poprvé neobdrželi dávky státní sociální podpory. Na naše oddělení přiběhla velmi rozčilená paní Miluna i s nezl. Evou a velmi nevybíravými slovy nás začala napadat. Poté i s nezl. Evou s velkým křikem odešla. Asi za hodinu se na naše oddělení vrátila malá Eva a přišla omluvit chování své matky.

Z jejích slov bylo nám všem jasné, jak moc si tato malá dívenka uvědomuje, že jednání matky není správné.

Březen 2005

V březnu 2005 došlo ke stabilizaci situace v rodině. Jedním z pozitivních prvků byla skutečnost, že manžel paní Miluny a otec nezl. Evy získal zaměstnání ve stavební firmě, kde dosahoval měsíčních příjmů – 14.000,--Kč. Paní Miluna byla stále nezaměstnaná, byla však vedena jako uchazečka o zaměstnání u Úřadu práce. Rodina i nadále užívala byt 1+1 v azylovém zařízení pro rodiny s dětmi. Nájem v tomto roce hradila řádně.

S rodinou nezl. Evy i Petra bylo naše oddělení v pravidelném kontaktu. Obě děti pravidelně navštěvovaly zařízení sociálně výchovné činnosti a účastnily se všech akcí, které jsme pořádali – tj. výchovně rekreačního tábora, víkendových pobytů, jednodenních výletů.

Únor 2006

V únoru 2006 nastala další změna v rodině paní Miluny. Její nejstarší dcera jí přivezla svého malého syna Jirku s prosbou, aby se o Jiřího paní Miluna postarala. Jirka již v rodině paní Miluny zůstal, matka se pro něho nevrátila.

Květen 2006

V květnu 2006 byl nezl. Jirka svěřen soudně do výchovy mateřské babičky.

Listopad 2006

V listopadu 2006 se situace v rodině začala měnit a to negativně. Manžel paní Miluny přestal docházet bez vážného důvodu do zaměstnání a samozřejmě byl propuštěn. Tímto momentem rodina přestala mít pravidelný měsíční příjem a oba rodiče nezl. Evy byli opět bez zaměstnání.

V rodině vyrůstaly v té době již tři děti, přičemž nejmladší - vnuk paní Miluny – Jirka nedocházel do mateřské školy, kam byl přihlášen, neboť jí neměl hrazeno. Též bylo zjištěno, že paní Miluna opět přestala s manželem hradit nájem a z azylového domu měli být vystěhováni.

Leden 2007

Za stávající situace byl podán v lednu 2007 k soudu návrh na nařízení dohledu nad výchovou všech tří nezl. dětí, které v rodině vyrůstají a zároveň byl podán podnět i na stanovení zvláštního příjemce pro dávky státní sociální podpory u nezl. Jirky. Z těchto finančních prostředků byly následně hrazeny veškeré náklady spojené

s jeho docházkou do mateřské školy a další nezbytné potřeby nezletilého – ošacení, obuv apod. Návrhům na stanovení dohledu bylo soudem vyhověno.

Duben 2007

Rodina se v dubnu 2007 stěhuje na ubytovnu do samostatného bytu 1+1. Paní Miluna i její manžel jsou stále nezaměstnaní, otec nezl. Evy pracuje pouze příležitostně.

Září 2007

Do základní školy nastupuje v září 2007 i nejmladší z dětí Jirka. Nejstarší Petr navštěvuje od září 2007 9. třídu a jeho docházka do školy se výrazně horší. Též dochází ke zhoršení jeho chování a škola poukazuje na skutečnost, že rodina se o nejstaršího Petra nezajímá.

Petr přestal mít zájem o zařízení sociálně výchovné činnosti, přestal mít zájem o letní tábor. Těchto aktivit se pravidelně i nadále zúčastňuje nezl. Eva a nyní i nejmladší Jirka.

Všem dětem je i nadále hrazeno stravné ve škole, potřeby, pomůcky do školy, školní výlety, ošacení a obuv. Zejména nezl. Eva dochází na naše oddělení pravidelně i mimo dobu, kdy funguje zařízení sociálně výchovné činnosti.

S nezletilou nejsou ve škole žádné výchovné problémy, naopak školou je hodnocena jako velmi snaživá, iniciativní a to i za situace, kdy rodiče o její školní práci a výsledky neprojevují žádný zájem. Obdobná situace je i u malého Jirky.

Prosinec 2007

V prosinci 2007 opět rodina přestává hradit nájem na ubytovně a je vystěhována. Rodičům nezl. Evy se podařilo zajistit jiné bydlení v přílehlé vesnici u města, kde rodina dosud žila. Zde byl rodině poskytnut obecní byt 3+1, nově zrekonstruovaný. Další stěhování znamenalo výraznou změnu i pro všechny děti, které musely do školy začít denně dojíždět.

Březen 2008

V březnu 2008 se projevují výrazné výchovné problémy s nezl. Petrem. S matkou nezletilého je opakovaně jednáno, je na ní apelováno, aby dohlížela důsledně a často na výchovu Petra, na jeho volný čas, dbala na jeho pravidelnou docházku do školy. Avšak z jednání s matkou je více než patrné, že má tendenci celou záležitost zlehčovat, svého syna omlouvat. Vzhledem k tomu, že škola, kam nezl. dochází, podává zprávu, že docházka Petra se ještě zhoršuje, bylo paní Miluně námi sděleno, že pokud v této věci nesjedná nápravu, budeme nuceni věc řešit prostřednictvím policie a soudu. Ona sama by se takto mohla dopouštět ohrožování výchovy svého syna, neboť je za něho zodpovědná a docházka do základní školy je povinná. Poté dochází k mírnému zlepšení, Petr začíná do školy docházet. Ovšem vyvstávají další problémy. Paní Miluna nebyla schopna synovi vyřídit přihlášku na odborné učiliště, o které měl zájem. Opětovně bylo námi na ní apelováno, aby toto ihned napravila a bylo jí znovu vysvětlováno, aby plnila svoji rodičovskou zodpovědnost k synovi. Přihlášku na odborné učiliště synovi nakonec vyřídila.

Po celou dobu jsme záležitosti týkající se nezl. Petra projednávali pouze s matkou a to z jednoho důvodu - otec nezletilého se se synem od jeho narození nestýkal, neprojevoval o něho po celou dobu žádný zájem a v roce 2007 byl neznámého pobytu.

Květen 2008

V květnu 2008 dostávají události týkající se nezl. Petra rychlý spád. Chlapec se ve svém volném čase dopouští opakovaně protiprávního jednání. Dvakrát se pokusil o loupežné přepadení. Paní Miluna se na naše oddělení obrátila s žádostí o sepis návrhu na nařízení ústavní výchovy nad nezl. synem, jako hlavní důvod uvedla, že výchovu svého syna nezvládá. K nařízení ústavní výchovy nedošlo, neboť nezl. Petr byl následně za svá protiprávní jednání vzat soudem do vazby a poté byl odsouzen k výkonu trestu nepodmíněně, který v současné době vykonává. Pro úplnost uvádím, že případ nezl. Petra již v závěru převzala kolegyně kurátorka pro děti a mládež právě z důvodu velkých výchovných problémů, které s nezl. jsou.

S mladšími dětmi – Evou a Jirkou výchovné problémy doposud nejsou. Obě děti navštěvují základní školy, prospěchově patří mezi slabší žáky, nicméně oba jsou

velmi snaživí a jejich docházka do školy je pravidelná. I nadále funguje v jejich případě zvláštní příjemce na dávky státní sociální podpory a oběma dětem jsou hrazeny jejich potřeby. Oba dva i nadále dochází do zařízení sociálně výchovné činnosti, jezdí pravidelně na letní tábor, víkendové pobyty. Postupem doby mohu konstatovat, že zejména u nezl. Evy je velmi patrný pozitivní vliv našeho zařízení. Eva dochází často na naše oddělení i mimo dobu, kdy funguje sociálně výchovné zařízení, se zájmem vypráví, jak se jí dařilo ve škole, jaké má známky, je potěšena, jakmile s ní a s nezl. Jiřím jdeme nakupovat oblečení.

Situace v rodině je naším oddělením i nadále pravidelně sledována. Bohužel nyní je rodina v situaci, kdy opětovně nehradí nájem a obecnímu úřadu dluží již 18.000,--Kč. Oba rodiče nezl. Evy jsou opět bez zaměstnání, nemají žádný stabilní příjem, nejsou vedeni jako uchazeči o zaměstnání, ani se nemohou zaevidovat, neboť nesplňují podmínky pro evidenci.

Nájemné a ostatní náklady spojené s bydlením činí přes 6.000,--Kč měsíčně. Tuto částku nelze hradit z dávek státní sociální podpory.

Co mohu závěrem konstatovat? Případ Petra, Evy a Jirky nekončí, bude pokračovat dál. Jakým směrem? To nikdo neví. Mám však oprávněné obavy, že to nebude pozitivní posun. O tomto mě přesvědčuje právě chování, jednání myšlení rodičů nezl. Evy, kteří během několika let nebyli a myslím si, že do budoucna nebudou, schopni zajistit pro rodinu pravidelné příjmy a hradit základní věci – nájemné a ostatní náklady spojené s bydlením, potřeby nezletilých dětí, ačkoliv jim byl doposud dáván obrovský prostor ukázat, že svůj přístup jsou schopni změnit a jejich prioritami v životě se staly hodnoty naprosto jiné než ty, které dosud považovali za nejdůležitější.

ZÁVĚR

„Podej mi ruku“, říkáváme dítěti, když se přiblíží k nebezpečnému místu... Posláním sociálních pracovníků, kteří se starají o nezletilé děti, je něco podobného. Podíváme-li se hlouběji pod povrch jejich práce, co dělají a musejí dělat, zjistíme, že je to dobrovolně zvolený úděl pro silné náтуры. Povolání, které nemůže vykonávat ten, kdo se má příliš rád, kdo chce pracovat jen od-do, usínat s čistou hlavou.

Ve své práci jsem se zaměřila na profesi sociálního pracovníka, na jeho roli při hájení zájmů nezletilých dětí a na jeho pozici ve společnosti. Získala jsem cenné informace a názory od sociálních pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí obecních úřadů obcí s rozšířenou působností. Názory na současný legislativní systém sociální práce, na pracovní podmínky, ve kterých pracují. Dotazovaní sociální pracovníci vyslovili svá mínění na společenskou prestiž jejich povolání, na vliv médií. Zhodnotili také současné legislativní podmínky chránící zájmy nezletilých dětí a vyjádřili svá stanoviska k vlastnostem sociálního pracovníka orgánu sociálně-právní ochrany dětí a k jeho obraně proti syndromu vyhoření. Jejich názorů a postojů si velmi vážím, neboť je vyslovili lidé, kteří mají praktické zkušenosti, denně se potýkají s řešením problémů svých klientů a přitom musí dodržovat zákony a nařízení svých nadřízených orgánů.

Vyhodnocením provedeného výzkumu se potvrdilo celkem pět stanovených hypotéz. Zjistila jsem, že stávající legislativní systém organizace sociální práce sociálních pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí není vyhovující. Jedním z možných řešení by mohlo být zřízení samostatného úřadu, který by zahrnoval komplexně sociální oblast, čímž by se celý sociální systém sjednotil a byl by dostupnější veřejnosti. Taktéž současné pracovní podmínky sociálních pracovníků OSPOD nejsou vhodné. Hlavním nedostatkem je pracovní přetíženost sociálních pracovníků, nárůst administrativní činnosti a mnohdy i nezáměr a neobornost ze strany zaměstnavatele o práci sociálních pracovníků sociálně-právní ochrany dětí. Potvrdila se také hypotéza týkající se společenské prestiže a vlivu médií na toto povolání. Většina dotazovaných sociálních pracovníků se domnívá, že jejich profese má ve společnosti nízkou prestiž a ovlivňují ji ve značně míře mediální prostředky. Také současné legislativní podmínky chránící zájem dětí nejsou v praxi uplatňovány jednotně a ve společnosti jsou preferována práva rodičů před právy a zájmy

nezletilých dětí. Mezi základní vlastnosti sociálních pracovníků patří empatie- tedy umění vcítit se do problému, situace jiného.

Nepotvrdila se hypotéza týkající se syndromu vyhoření. Výzkumem bylo zjištěno, že riziko syndromu vyhoření není opomíjeno ani podceňováno a většina dotázaných sociálních pracovníků uvedla, že na jejich pracovišti bývá uplatňována metoda supervize.

Cíle, které byly popsány a vytyčeny v úvodu práce, byly splněny.

Povolání sociálního pracovníka orgánu sociálně-právní ochrany dětí má nízkou společenskou prestiž. S tím souvisí i role sociálních pracovníků při hájení zájmů nezletilých dětí, která má své nezastupitelné místo, avšak mediálními prostředky bývá hodnocena negativně.

Reportáží, článků, publikací, které hodnotí práci sociálních pracovníků pozitivně, je poskrovnu. Dvěma popsányi kazuistikami jsem se snažila přiblížit různorodou činnost sociálních pracovníků při práci s problémovou rodinou a ukázat, jak nelehké a náročné je to povolání.

Co udělat, aby si povolání sociálního pracovníka oddělení sociálně-právní ochrany dětí vydobylo lepší postavení ve společnosti a bylo chápáno jako povolání nelehké, náročné a zodpovědné? Pomohla by zřejmě větší pozitivní aktivita nadřízených orgánů a s tím související i zlepšení pracovních podmínek sociálních pracovníků. Zejména personální zajištění takového rázu, aby každý sociální pracovník měl optimální časový prostor a možnost věnovat se klientům. Za zvážení stojí zřízení samostatného úřadu, který by zahrnoval komplexně sociální oblast. Tím by došlo k zpřehlednění, jednotnosti a celkovému lepšímu přístupu pracovníků pracujících v sociální sféře pro veřejnost.

To vše však závisí na ochotě udělat pozitivní kroky ke zlepšení ze strany nadřízených orgánů, nepochybně záleží i na finančních prostředcích. Je však třeba brát v úvahu skutečnost, že práce sociálních pracovníků bude i do budoucna velmi potřebná a žádoucí. A to i s ohledem na hrozící nebezpečí ekonomické krize, o které se v současné době denně hovoří a píše. Je žádoucí, aby podmínky pro kvalitní práci sociálních pracovníků orgánů sociálně-právní ochrany dětí byly co nejlepší.

SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ

MATOUŠEK, O. a kol. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 200. 309 s.
ISBN 80-7178-473-7

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha:Portál, 2003. 340 s.
ISBN 80-7178-771-X

NOVOTNÁ, V., SCHIMMERLINGOVÁ, V. *Sociální práce její vývoj a metodické postupy*.
Praha:Karolinum, 1992.128 s.
ISBN 80-7066-483-5

MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. 380 s.
ISBN 80-7178-548-2

MLČÁK, Z. *Profesní kompetence sociálních pracovníků a jejich hodnocení klienty*.
Ostrava: Repronis, 2005. 350 s.
ISBN 80-7368-129-3

NOVOTNÁ, V., FEJT, V. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: UJAK, 2007. 226 s.
ISBN 978-80-86723-69-3

KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk-prostředí-výchova*. Brno: Paido, 2001. 199 s.
ISBN 80-7315-004-2

BECHYŇOVÁ, V., KONVIČKOVÁ, M. *Sanace rodiny*. Praha: Portál, 2008. 151 s.
ISBN 978-80-7367-392-5

ŘEZNÍČEK, I. *Metody sociální práce*. Praha: Slon, 2000. 80 s.
ISBN 80-85850-00-1

ÚLEHLA, I. *Umění pomáhat*. Praha: Slon, 1999. 125 s.
ISBN 80-85850-69-9

KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese*. Praha: Portál, 2006. 147 s.
ISBN 80-7367-181-6

KEBZA, V., ŠOLCOVÁ, I. *Syndrom vyhoření*. Praha: Státní zdravotní ústav, 1998. 23 s.
ISBN 80-7071-231-7

GOLDMANN, R. a kol. *Vybrané kapitoly ze sociálních disciplín*. Olomouc: Univerzita
Palackého v Olomouci, 2007. 131 s.
ISBN 80-244-1454-6

Zákony

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Zákon č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů ČR v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1963 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 66/2000 Sb.m.s., Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 132/2000 Sb.m.s., Evropská úmluva o osvojení dětí

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 54/2001 Sb.m.s., Evropská úmluva o výkonu práv dětí

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 91/2005 Sb.m.s., Úmluva o styku s dětmi

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 90/2002 Sb.m.s., Úmluva Mezinárodní organizace práce č. 182 o zákazu a okamžitých opatřeních k odstranění nejhorších forem dětské práce

SEZNAM PŘÍLOH

1. Dotazník
2. Příběh „O zklamání, které nikdy nepřestane bolet“. – časopis Květy, rok 1986
3. Příběh: „O bílých šatech svatebních“. – časopis Květy, rok 1986

PŘÍLOHA Č. 1

Dotazník

DOTAZNÍK

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

dovoluji si Vás požádat o vyplnění dotazníku v rámci diplomové práce zaměřené na roli sociálního pracovníka při hájení zájmů a práv nezletilých dětí a jeho pozici ve společnosti. Dotazník je anonymní a garantuji, že získané údaje nebudou zneužity. Výsledky budou statisticky zpracovány.

Prosím, přečtěte pozorně všechny otázky. Volenou odpověď prosím zakroužkujte. U otázek, které nenabízejí volbu z nabízených odpovědí, doplňte odpověď svými slovy. U otázek, které nabízejí škálu bodového ohodnocení, přiřaďte jednotlivé body podle důležitosti.

Děkuji za Váš čas, ochotu a vstřícný přístup.

Zdeňka Šindelářová
studentka Pedagogické fakulty
obor pedagogika-správní činnost
Univerzity Palackého v Olomouci

I. část- identifikační údaje

1. Pohlaví

a/ žena

b/ muž

2. Věk

a/ do 29 let

b/ 30-39 let

c/ 40-49 let

d/ 50 a více let

3. Pracovní pozice

- a/ sociální pracovník OSPOD
- b/ kurátor pro děti a mládež
- c/ vedoucí pracovník oddělení sociálně právní ochrany dětí
- d/ pracovník pro náhradní rodinnou péči
- e/ jiná – prosím, napište jaká .....

4. Nejvyšší dosažené vzdělání

- a/ středoškolské – zaměřené na obor sociální práce
- b/ vyšší odborné – zaměřené na obor sociální práce
- c/ vysokoškolské – bakalářské-zaměřené na obor sociální práce
- d/ vysokoškolské – magisterské – zaměřené na obor sociální práce
- e/ středoškolské – bez zaměření na obor soc. práce – prosím, napište jaké .....
- f/ vysokoškolské – bez zaměření na obor soc. práce – prosím, napište jaké .....

5. Počet let praxe v oboru

- a/ do 1 roku
- b/ 1 – 5 let
- c/ 5- 10 let
- d/ 10-15 let
- e/ 15 let a více

II. část – Legislativní systém organizace sociální práce sociálních pracovníků OSPOD obecních úřadů obcí s rozšířenou působností

1. Jste spokojen/a se současným systémem sociální práce, kdy po provedení reformy státní správy byla agenda sociálně právní ochrany převedena zejména na obecní úřady obce s rozšířenou působností tzv. obce III. typu

a/ ano

b/ ne – uveďte prosím, proč .....

.....

2. Máte ve své pracovní náplni mimo sociální práce jinou agendu, která je zcela odlišná a nesouvisí s prací sociálního pracovníka OSPOD?

a / ano, uveďte prosím, jakou .....

b / ne

3. Postrádáte jednotnost a spolupráci mezi jednotlivými resorty, kterých se ochrana a péče o nezletilé děti úzce dotýká /MPSV ČR, MZ ČR, MŠMT ČR, MMR ČR, MF ČR/

a/ ano

b / ne

4. Uvítal/a byste zřízení zcela samostatného úřadu, který by zahrnoval veškerou sociální oblast /oblast sociálně-právní ochrany dětí, oblast státní sociální podpory, oblast sociální péče, sociálních služeb, oblast pomoci v hmotné nouzi a životního a existenčního minima, oblast problematiky nezaměstnaných/?

a/ ano

b/ ne

III. část – Pracovní podmínky sociálních pracovníků OSPOD

5. Domníváte se, že ze strany Vašeho zaměstnavatele je věnována dostatečná pozornost potřebám sociálního pracovníka OSPOD?

a/ ano, jsem spokojen/a

b/ ne, nejsem zcela spokojen/a

6. Pokud jste v předchozí otázce č. 5 zvolil/a odpověď b) napište, co byste si přál/a změnit, v čem je přístup Vašeho zaměstnavatele nedostatečný?

7. Jste spokojeni s organizací sociální práce a s počtem klientů, kteří připadají na jednoho sociálního pracovníka OSPOD?

a/ ano, jsem spokojen/a, nic bych neměnil/a

b/ ne, nejsem spokojen/a,

8. Pokud jste v předchozí otázce č. 15 zvolili odpověď b), prosím napište, s čím nejste spokojeni, a co považujete za nutné změnit.

**9. Kolik máte ve své péči klientů – resp. rodin s nezl. dětmi?
/míněno celkový počet spisů Om/**

a/ méně než 100

b/ 100-200

c/ 201-400

d/ 401-500

e/ více než 500

10. Kolik spisů z celkového počtu je aktuálních, tzv. „živých“?

a/ méně než 100

b/ 100-200

c/ 201- 300

d/ více než 300

11. Jaký počet klientů by byl pro jednoho sociálního pracovníka OSPOD dle Vašeho názoru zcela optimální a dostačující?

a/ 0-50

b/ 51-100

c/ 101–150

d/ nad 150

12. Jak často v pracovním týdnu provádíte šetření v terénu?

a/ denně

b/ 3x týdně

c/ 1x – 2x týdně

d/ 1x za 14 dnů

13. Je počet Vámi prováděných šetření dostačující?

a/ ano, je to dostačující

b/ ne, není dostačující, šetření by se měla provádět častěji.

14. Převažuje v současné době v sociální práci administrativní činnost nad činností terénní?

a/ ano, převažuje

b/ ne, je to v rovnováze

c/ ne, převažuje práce s klienty v terénu

15. Jste spokojeni s finančním ohodnocením Vašeho povolání?

a/ ano, jsem spokojen

b/ ne, nejsem spokojen, tato práce je finančně podhodnocena

IV. část – Společenská prestiž povolání sociálního pracovníka a vliv médií

16. Souhlasíte s tvrzením, že povolání sociálního pracovníka OSPOD má nízkou společenskou prestiž?

a/ ano

b/ ne

17. Pokud jste zvolili v otázce č. 9 odpověď a) odpovězte prosím na následující otázku: Domníváte se, že k nízké společenské prestiži sociálního pracovníka OSPOD přispívá ve značné míře i vliv médií?

a/ ano

b/ ne

18. Je veřejnost ze strany médií informována o práci sociálního pracovníka OSPOD skutečně objektivně?

a/ ano

b/ ne

19. Věnují média dostatečný prostor k vyjádření stanovisek sociálních pracovníků pracujících ve státním sektoru na úseku OSPOD?

a/ ano

b/ ne

20. Domníváte se, že v současné době média více preferují činnost nestátních organizací zabývajících se problematikou sociálně právní ochrany dětí?

a/ ano, sdělte prosím proč .....

.....

b/ ne

21. Máte pocit, že by v médiích mělo aktivněji vystupovat MPSV a prezentovat práci sociálních pracovníků OSPOD ?

a/ ano, měl by aktivněji vystupovat, objasňovat a seznamovat laickou veřejnost s činností sociálních pracovníků OSPOD pracujících ve státním sektoru

b/ ne, přístup nejvýše nadřízeného orgánu je dostatečný a správný

V. část – Legislativní podmínky chránící zájem nezletilých dětí

22. Domníváte se, že naše současná legislativa dostatečně chrání práva a zájmy dětí nebo preferuje zejména práva rodičů?

- a/ současné právní normy a jejich uplatňování v praxi je naprosto dostačující pro ochranu práv dětí
- b/ současné právní normy nejsou dostačující, v praxi bývají uplatňovány nejednoznačně a různorodě v rozhodování o právech a právech chráněných zájmech nezl. dětí. Velmi často jsou preferována práva rodičů, kteří péči o své nezl. děti zanedbávají

23. Pokud dojde k zanedbání péče rodičů o dítě, jsou rodiče za to řádně potrestáni orgány činnými v trestním řízení?

a/ ano

b/ ne

24. Pokud jste zvolili v předchozí otázce č. 23 odpověď b), napište, proč nedochází, dle Vašeho názoru, k postihu rodičů

25. Myslíte si, že současný trend „sanace rodiny“ je správný?

a/ ano

b/ ne zcela - tam , kde rodiče opakovaně zanedbávají péči o své dítě a neprojevují snahu o zlepšení své situace, svého přístupu k péči o dítě, je podpora a pomoc rodině ze strany institucí neefektivní

c/ ne – sdělte prosím, proč .....

VI. část – Osobnost sociálního pracovníka – jeho vlastnosti

26. Přiřadte podle důležitosti bodové ohodnocení k uvedené vlastnosti sociálního pracovníka – dle stupnice: 1-5.

5. – mimořádná důležitost, 4. – vysoká důležitost 3. – střední důležitost, 2. – malá důležitost, 1. – zanedbatelná důležitost (nelze použít stejný bod u více vlastností)

Rozhodnost

Spolehlivost

Empatie

Odolnost vůči zátěži

Samostatnost

27. Kdyby se někdo z Vašich blízkých dostal do složité sociální situace, jakého sociálního pracovníka OSPOD byste mu přál/a?

VII. část – Syndrom vyhoření

28. Domníváte se, že práce sociálního pracovníka OSPOD je rizikovou prací?

a/ ano

b/ ne

29. Práce sociálního pracovníka OSPOD vyžaduje dlouhodobý kontakt s lidmi, což může způsobit pracovní stres. Dokážete se s tím vyrovnat?

a/ ano

b/ ne

30. Práce sociálního pracovníka je pomáhající profesí a sociální pracovník je vystaven riziku syndromu vyhoření. Souhlasíte s tímto tvrzením?

a/ ano

b/ ne

31. Jednou z možností, jak se chránit před syndromem vyhoření je metoda supervize. Funguje na Vašem pracovišti tato metoda, či pravidelné pracovní porady za účelem společného řešení složitých případů?

a/ ano

b/ ne

**32. Pokud jste na otázku č. 31 zvolili odpověď b/ ne odpovězte prosím:
Z jakého důvodu tato metoda není na Vašem pracovišti využívána?**

a/ není k tomuto dostatečný časový prostor

b/ není vůle a ochota ostatních kolegů a vedoucích pracovníků tuto možnost využívat

c/ je to zbytečné, není to přínosem pro sociální práci a sociálního pracovníka

d/ jiné důvody – uveďte prosím jaké .....

**33. Uvítali byste jako prevenci syndromu vyhoření možnost rehabilitačních pobytů
obdobných jako např. u profese policistů, hasičů?**

a/ ano

b/ ne

c/ ne – sdělte prosím proč .....

34. Co považujete v práci sociálního pracovníka OSPOD za nejtěžší?

Příběh „O zklamání, které nepřestane bolet“. – časopis Květy, rok 1986

VYPRÁVENÍ
KURÁTORKY
PRO MLÁDEŽ
LUDMILY ERBENOVÉ

O zklamání, které nepřestane bolet

... doopravdy jsem tehdy chtěla všeho nechat, ne že bych s tím jen koketovala, byla jsem úplně na dně, brala prášky a na účtárnu i sloupce numer ve výkazech jsem najednou vzpomínala jako na ráj, za kterého jsem se sama vyhnala. Tam když člověk něco pokazil, špatně umístil třeba desetinnou čárku, byl z toho někdy pořádný mařer, ale stále to zůstávalo jen chybou v číslech. Ničím víc. Tady to bylo jiné. A co nejvic v podobných chvílích bolí, to je reakce některých lidí v okolí. Ti, co vám obvykle pořád klepou na rameno a říkají: Takovouhle tu máme kurátorku!, první otočí na čtyřáku: Vždyť já věděl, že se to mělo udělat jinak, a ne podle jedné bláznivé ženské.

Jmenoval se ten kluk, kolem kterého se všechno seběhlo, řecké jméno Radim. A zkráje celá věc vyhlížela taky jako jedna z mnohých, co tu mám ve skříni na výběr. Maminka porodila Radima za svobodna. Až později, když se to stalo, jsem si zjistila, že jeho otec měl problémy s alkoholem, a snad i proto si ho ta paní raději nevezla. Našla si dalšího muže, byla svatba, Radimovi se narodil bratříček. Rozvedla se, znovu vdala, Radimovi se narodila sestřička. Takže Radim žil vlastně u mámy, co se o něho starala celkem slušně, ale kolem se stíhali ti tatínkové, což nikdy není moc dobré. Škola mu dělala potíže, ale nějak ji doklopýtal do konce, šel se potom učit kuchářem, teorie mu do hlavy nešla, ale kolem sporáku se prý otáčel šikovně. Takže ho z učiliště předali rovnou do pracovního poměru a stal se pomocným kuchářem v jedné místní restauraci.

A v té době, to mu bylo necelých sedmáct, začal pít. Strašně pít, doslova na doraz!

Přišel, musel přijít první průsvit, tehdy jsem se s ním a s jeho osudem jako kurátorka seznámila poprvé, udělali jsme si o něm záznam, dostal podmínku; silboval hory doly, ale ohlídat se dokázal jen pár týdnů, možná měsíc, dva. A pak do toho spadl znovu. Pravda, trochu mu k tomu přihrály okolnosti a lidská lehkomyšlnost. Protože Radim v té kuchyni dělal pomocníka a děvčetu k ruce, světovali mu klíče od celé restaurace, aby mohl chodit do práce první a včas připravit všechno pro ostatní. Lákadlo jako hrom, vidíte. Samozřejmě podlehli, a když měl tedy v kapse ten svazek klíčů, jednou v noci tam v náledě pozval celou partu, i nějaká narychlá posbíraná děvčata si přiveďdi, a že si jako udělají hostinu. Snědli, vyplli, co jim padlo pod ruku, ještě víc toho rozbili a zničili, sklenice fískali o zed, koňak lili holkám za blůzy — no zkrátka sodoma.

Škoda šla do tisíců a Radim, protože byl v podmínce a těmi klíči vlastně také zneužil důvěry zaměstnavatele, putoval rovnou do vazby. Seděl v Budějovicích, byla jsem se tam za ním podívat a zdálo se mi, že všeho upřímně lituje a chtěl by začít znovu.

A tak se ve mně probudila ta měkkošrdatá jihočeská máma, uvědomila jsem si, jak to Radim coby dítě neměl lehké, a snažila jsem se mu pomoci. Oběhla jsem na jeho působišti v té kuchyni snad kdekoho, byl prý pracovitý, obětavý,

za každého by cokoli odřel, práce rukama ho prostě bavila, snažil se. Vlastně snad tedy slušný kluk — kdyby nebylo toho pití! Sepsal jsem v tomhle duchu všechny posudky i návrhy, dokazovala jsem v nich celému světu, že kdyby se podařilo odstranit vazbu na alkohol, bude Radim dobrý, jezdila jsem, telefonovala, psala, dokonce i geny jsem si přizvala ku pomoci a argumentovala nezaviněnými dědičnými sklony po tom kdesi ztraceném tatínkovi.

Namíela jsem se zkrátka pantem, že se se mi až smál.

Ale leccos se podařilo... aspoň tehdy se to tak jevilo. Prosadila jsem, a to není obyčejná vazba mohla převést k Apolináři do Prahy, tehdy ještě přímo k docentu Skálovi. Radim totiž podepsal souhlas s dobrovolným protialkoholním léčením, protože řešit to z rozhodnutí soudu je u mladistvých zdlouhavé, a tady bylo podle mého názoru nebezpečí z prodlení. A tak se léčil, dohromady asi čtyři měsíce ta kúra trvala. Mezitím

zasedl soud a možná částečně i s přihlédnutím, to přiznávám, k těm svým kladným dobozdráním a optimistickým předpovědím do budoucna byl velmi milosrdný: uložil podmíněný trest a dál tedy Radimovi bezprostřední šanci.

Hurá, zajásala jsem a nic varovného mi v uších nezaznělo.

Starala jsem se tomu klukovi současně i o zaměstnání, aby měl kam jít, až skončí léčbu. V té restauraci s ním rozvázali pracovní poměr, obětavost neobčlovit, ale bylo mi jasné, že je to vlastně dobře. Vyléčený alkoholik by si neměl vydělávat na chleba zrovna v hospodě, svody jsou tam příliš po ruce, to by bylo jako poslat učiláka, aby s dedoučkem školníka na deviletce. Jenomže — kam s nedoučeným kuchařkem? Snad do závodní kuchyně? Všude obsazeno. Až v jedné továrně, na kádrovce, s níž mám za sebou letitou spolupráci, se nade mnou silovali. Vyhledově hodlali otevřít novou závodku, domluvili jsme, že mladěnek by šel pracovat do dílny napřed k nějakému jednoduchému stroji a později by ho předali do kuchyně a umožnili mu i doučení. Perspektiva tedy vic než slibná.

„Považuji si to, spousta lidí ti věří.“ řekla jsem Radimovi, když se vrátil z léčení.

„Budu.“ řekl.

Kdopak nás jednou na nějakém školení naučí vidět do druhého člověka? Umět odhadnout, kolik má sil, aby splnil to, co třeba v té chvíli opravdu splnit chce?

Byl leden, když se vrátil a nastoupil, vzpomínám si na to — všude hrozně sněhu. Pak jsem se musela nějak nařít zabývat jinými věcmi, leccos dohánět, protože s Radimem jsem přetřím utrátila strašně času. Brodila jsem ve v tom sněhu od jednoho případu k druhému jak někde za polárním kruhem a měla zkrátka starosti nad hlavu. Jen tak docela bokem jsem se dověděla, že Radim udělal ve fabrice nějaký sek, utekl

snad ze šichty oknem umývárky nebo co, a ten kádrovák, co mi dal slovo, za ním jel deset kilometrů do jeho bydliště a řekl mi: Tak hele, hochu, bud, anebo...

„Nezačal pít?“ ptala jsem se.

O tom však kádrovák nic nevěděl. „Tady v továrně snad ne.“ odpověděl mi do telefonu. A snih zmizel, přišel březen, nevěděla jsem požád, kam dřív skočit — to si nedělám alibi, jenom vyprávím, jak to všechno bylo, tlačily mne termíny, protože jsem si musela taky ještě dobrat ložskou dovolenou. Spoustu papírování jsem si dokonce brala s sebou, a když jsem se s rodinou z té párdenní dovolené vrátila, čekala mne ta zpráva hned u dveří kanceláře.

Ten tvůj Radim...

Doslova nanic se mi v té chvíli udělalo a myslela jsem, že se tam mezi futrama rovnou složit.

Radim... nevydržel. Zklamal. Ale kdepak, to všechno jsou moc slabá slovíčka pro to, co udělal. Snad ve dvou týdnech se všechno semlelo. Začal zase pít, a protože předtím ty měsíce asi opravdu abstinovat, alkohol s ním krutě zamával. Táhl to průběžně, šel vlastně z jedné opice do druhé, přestal chodit do práce a brzy mu také na takovéhle pítí samozřejmě chyběly peníze. A protože jeho maminka ležela v té době se žlučníkem ve špitále, rozhodl se uprostřed jednoho takového tahu, že peníze vezme doma. Vtrhl tam, ale nemohl nic najít. Rozzuřilo ho to, a jak byl tak rozježd, napadl svého mladšího bratra, bezvadného čtrnáctiletého kluka, který se na rozdíl od Radima dobe učil a se kterým nebyly žádné problémy. Radim asi vzteky a pod-tou alkoholem olonou ani pořádně nevěděl... ale ne, tady už žádné omluvy: Radim prostě toho svého brášku, když se od něho nemohl dovědět, kde jsou peníze na rodinné živobytí schované, surově ubodl.

Představte si — ubodali!

Hrůza to byla, pozvali mě k rekonstrukci případu na místě činu, byla jsem i na pohřbu, začaly takové ty řeči generálů po bitvě, že se mělo takhle, a ne jinak, že kdyby seděl v base, tak nemohl... Sama jsem si taky leccos vyčítala, dokonce i tu svou dovolenou, že kdybych třeba nebyla mimo, dověděla bych se, že pije, a mohla jsem... stále dokola jsem se v tom motala a málem se sesypala.

„Půjdu od toho.“ řekla jsem vedoucímu, „chci zpátky na finanční.“

Poradil mi, abych s rozhodnutím nespěchala. A když jsem se vrátila do kanceláře, přišel mi zrovna dopis od děvčete, které čekovalo za něco, co jsem vyjednála pro jejího kluka, a ležel mi na stole rozpracovaný případ, šlo v něm o takového nešťastného mládence, kterému v životě nikdy nic nesyčázelo, a kolem poledního přišel jeden hoch, co se zrovna vrátil z výkonu trestu, a skoro mi na židli bráček, že do doma nechtěl, protože jim předtím dělal ostudu, a abych mu prý sehnala ubytovnu, že bude makat jako šroub...

A tak jsem zůstala.

Radim, kterému ještě nebylo osmnáct, dostal pak u soudu azbu pro mladistvé: devět let a k tomu ještě devět měsíců té předchozí podmínky.

A už dost. Tačka. Nerada na tuhle věc vzpomínám. Člověk si chce někdy zahrát na pánaobla, komusi pomoci — a nepovědě se to. Znamená to však, že by už nikdy neměl pomáhat? Nikomu? Tím spíš, když si zrovna tohle vybral jako povolání? Co kdyby na tento způsob uvažovali třeba chirurgové a po jedné neúspěšné operaci zahodili skalpel a šli dejme tomu sázet tytky...

DOKONČENÍ

ILUSTRACE OTAKAR ČEMUS

O bílých svatebních šatech

VYRAVENÍ
KIRAJTOVKY
LIDMILA JIRÁNKOVÁ

Miluno, tohle nestěsna, kdepak ty se po-
tážíš, přece jsi se sakra mne, jako bych
byla stěsna, nebyla přiročila, že se jen tak
zpla někým podívá, a nasadila si na buclatou
hlávku ten svůj úsměv, který není ani veselý, ani
stěsný a od kterého se těsno ozývá.

Já se ani sedmkrát v té době Miluno nebylo,
ale už papír v Zeděch, s jasným písmem
spíš než pí pí pí, ale tomu, kdo má rád píse-
nec, se mohla líbit. Zvedlo to kolem ní docela
okružník. Uvědomil jsem si, že jsem se po-
táží, protože jako pomocná dívka v měřákov-
nách mohu bezvýhradně zasmán, i když jí pry-
chodla kufříkem, kufříkem. Sta jsem do rodu,
odčila jsem si leccos i ve škole, kam přišel
chodila. Zvedla mě z toho, co jsem zvlášť,
nevylázo zavažka, rozhodně ne tu, než vlož-
na mých ostatních příhod. Miluno ostudila vy-
chodila ovšem i do svého přídomku. Pořádala
z rodu, sice ne ve všem dovedla, ale naša
křivka jsou zcela jiná než normální, takže už
skutečně, že někdo z nich nebyl, berme
jako dobré znamení. Navíc jsem cítila, že jsou
z toho nejšťastnější, protože ostatní děl se jim
vždycky.

Miluno, však proč státní, aby třeba vy-
snilo sluníčko, a ona zmlzela na tři dny, na ty-
den, potom se vrátila, přišla z měřáky, sedla si
ke stolu, zabalila se do křížka, nic nevyšlo-
vala, řekla se jakoby, nic Zprvu se ztrátila,
párkrát i řekla za ruku, pak přišla, nevěno už
běhla, takže přišla, protože hučela k nim nikdy nebyla —
jim sblížila, že už se na žádné cestě vydával ne-
bude, ale takové předsavět jí vydrželo někdy
měsíc, jindy dva. A když zase vysílalo sluní-
čko...

Prostě všechno pojdě dodala. Mězírn se už
nemohla, protože jsem se jí přišla, a ona zml-
dla Miluno, do tenkrát, kdy sama pronocila
a měla dobrou pověst. Mýšlela to dobře: budu
mi, dcerku pod dohledem, společně ráno vsta-
neme, ránu v ruce podléme do labry... Usmě-
že ani tohle se nestěsno. To jako bysť chtěla
nasadit oparát, nasadit šatky, přišla, přišla
přišla, přišla, přišla, přišla, přišla, přišla, přišla,
se vyčur, ohňala — a pak už jí zvedla zábratí
jen kimbájdží vlny a o chvíli později vypudí,
když nasadila do vlnu. Týden o ni nudo nevě-
di.

„Byla jsi za nějakým chlapcem?“ ptala jsem
se, když z ní rodná po návratu nedokázala jsem
přivést, jako za tím, který se jí přišla, přišla,
přišla, přišla, přišla, přišla, přišla, přišla, přišla,
ko a to bylo děsné.

Co a tihou, noha, jámla jsem si náhu. Za-
drneli spolu, jako jím v tom, že čas od času
prvního setkání ubíhala a ona už teď vlastně neby-
la tak mladá. Očekávala jsem sice možná usm-
ěním v nějakém z vyčerpání, ale přišla, přišla,
přišla, přišla, přišla, přišla, přišla, přišla, přišla,
přehybný proces před rty se blížící do

sátek, prohlásil už nezastavěnou dosti prosto-
stě, ano, dře, teď, teď, teď, teď, teď, teď, teď, teď,
z diagnostického pracovníka v prázdných Hed-
vickách, s tímž jsem už předtím i potom spo-
lečně leccos došlo k nepřim.

Takže situace, jak se v romátech řídá šepá
ulice.

Stono. Z kufříku Miluno vyrazil samozřejmě
nějaký papír, který jsem si vzala, a ona zml-
se dle mlou, i z poprvého tena. Zase jsem
se jako skoro už poprvého dívka vydala na
odbor pracovníků už zase se pro ni něco sňá-
do, ale má, užž všech zúčastněných se již při-
blížila k ruce.

A šlo se také to, co se šlo z jakéhž muselo
stěsno. Z kufříku Miluno vyrazil samozřejmě
nějaký papír, který jsem si vzala, a ona zml-
se dle mlou, i z poprvého tena. Zase jsem
se jako skoro už poprvého dívka vydala na
odbor pracovníků už zase se pro ni něco sňá-
do, ale má, užž všech zúčastněných se již při-
blížila k ruce.

„A ty jsi, Ten jsi, imponoval se Frantik, se jst-
bě dře, než to s tím Miluno přišlo, než, zase
od něhož zapletl, mýšlel si zřetla, že mu pat-
ří všechno, co není přišle — a když to o něco
později přišlo a zabalil vyřetěno, zřetle se,
že v tom svém úsměvu, který se jí přišla, přišla,
o Milunu zvala dostora balance. Tedy u nás se
přítel uzavírala ta její první zletlost — přišly
Miluno, hohla hohla, tud se řekle zletlosty
měle.

A ty jsi, Ten jsi, imponoval se Frantik, se jst-
bě dře, než to s tím Miluno přišlo, než, zase
od něhož zapletl, mýšlel si zřetla, že mu pat-
ří všechno, co není přišle — a když to o něco
později přišlo a zabalil vyřetěno, zřetle se,
že v tom svém úsměvu, který se jí přišla, přišla,
o Milunu zvala dostora balance. Tedy u nás se
přítel uzavírala ta její první zletlost — přišly
Miluno, hohla hohla, tud se řekle zletlosty
měle.

„A ty jsi, Ten jsi, imponoval se Frantik, se jst-
bě dře, než to s tím Miluno přišlo, než, zase
od něhož zapletl, mýšlel si zřetla, že mu pat-
ří všechno, co není přišle — a když to o něco
později přišlo a zabalil vyřetěno, zřetle se,
že v tom svém úsměvu, který se jí přišla, přišla,
o Milunu zvala dostora balance. Tedy u nás se
přítel uzavírala ta její první zletlost — přišly
Miluno, hohla hohla, tud se řekle zletlosty
měle.

„A ty jsi, Ten jsi, imponoval se Frantik, se jst-
bě dře, než to s tím Miluno přišlo, než, zase
od něhož zapletl, mýšlel si zřetla, že mu pat-
ří všechno, co není přišle — a když to o něco
později přišlo a zabalil vyřetěno, zřetle se,
že v tom svém úsměvu, který se jí přišla, přišla,
o Milunu zvala dostora balance. Tedy u nás se
přítel uzavírala ta její první zletlost — přišly
Miluno, hohla hohla, tud se řekle zletlosty
měle.

„A ty jsi, Ten jsi, imponoval se Frantik, se jst-
bě dře, než to s tím Miluno přišlo, než, zase
od něhož zapletl, mýšlel si zřetla, že mu pat-
ří všechno, co není přišle — a když to o něco
později přišlo a zabalil vyřetěno, zřetle se,
že v tom svém úsměvu, který se jí přišla, přišla,
o Milunu zvala dostora balance. Tedy u nás se
přítel uzavírala ta její první zletlost — přišly
Miluno, hohla hohla, tud se řekle zletlosty
měle.

„A ty jsi, Ten jsi, imponoval se Frantik, se jst-
bě dře, než to s tím Miluno přišlo, než, zase
od něhož zapletl, mýšlel si zřetla, že mu pat-
ří všechno, co není přišle — a když to o něco
později přišlo a zabalil vyřetěno, zřetle se,
že v tom svém úsměvu, který se jí přišla, přišla,
o Milunu zvala dostora balance. Tedy u nás se
přítel uzavírala ta její první zletlost — přišly
Miluno, hohla hohla, tud se řekle zletlosty
měle.

ILUSTRACE OTAKAR ČERNÝ

„Už jak si vede, a když došlo odpovět, nevěděla
dostatek musela, to šlo do ubího, ale nedala
se soustavit mňstost nepřehledně. Byly před ní
dostala šest měsíců nepohodlně. Byly před ní
v jednom stavu.

A pak přišla.
Nepřehlednou vstopila do kanceláře a s otro-
mduci samozřejmě si sedla na židli, kterou
trouchno bříško, i celkový byt kufřík, než tři
budeme, je musel dostatek propustit, psal, je
v jednom stavu.

A pak přišla.
Nepřehlednou vstopila do kanceláře a s otro-
mduci samozřejmě si sedla na židli, kterou
trouchno bříško, i celkový byt kufřík, než tři
budeme, je musel dostatek propustit, psal, je
v jednom stavu.

A pak přišla.
Nepřehlednou vstopila do kanceláře a s otro-
mduci samozřejmě si sedla na židli, kterou
trouchno bříško, i celkový byt kufřík, než tři
budeme, je musel dostatek propustit, psal, je
v jednom stavu.

A pak přišla.
Nepřehlednou vstopila do kanceláře a s otro-
mduci samozřejmě si sedla na židli, kterou
trouchno bříško, i celkový byt kufřík, než tři
budeme, je musel dostatek propustit, psal, je
v jednom stavu.

A pak přišla.
Nepřehlednou vstopila do kanceláře a s otro-
mduci samozřejmě si sedla na židli, kterou
trouchno bříško, i celkový byt kufřík, než tři
budeme, je musel dostatek propustit, psal, je
v jednom stavu.

A pak přišla.
Nepřehlednou vstopila do kanceláře a s otro-
mduci samozřejmě si sedla na židli, kterou
trouchno bříško, i celkový byt kufřík, než tři
budeme, je musel dostatek propustit, psal, je
v jednom stavu.

A pak přišla.
Nepřehlednou vstopila do kanceláře a s otro-
mduci samozřejmě si sedla na židli, kterou
trouchno bříško, i celkový byt kufřík, než tři
budeme, je musel dostatek propustit, psal, je
v jednom stavu.

ILUSTRACE OTAKAR ČERNÝ

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Zdeňka Šindelářová
Katedra:	Antropologie a zdravotní vědy
Vedoucí práce:	Mgr. Dagmar Pitnerová
Rok obhajoby:	2008-2009

Název práce:	Role sociálního pracovníka při hájení zájmů a práv nezletilých dětí a jeho pozice ve společnosti
Název v angličtině:	The role of a social worker while protecting rights and interests of underage children and his position within society
Anotace práce:	<p>Diplomová práce je zaměřena na problematiku sociálního pracovníka orgánu sociálně-právní ochrany dětí, na jeho roli při hájení zájmů a práv nezletilých dětí a na jeho pozici ve společnosti.</p> <p>Teoretická část se zabývá legislativním vývojem v práci sociálních pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí od roku 1989 do roku 2008. Zaměřuje se podrobněji na sociálně-právní ochranu dětí a detailně analyzuje činnost obecních úřadů obcí s rozšířenou působností v oblasti sociálně-právní ochrany dětí. Předposlední kapitola teoretické části je zaměřena na osobnost sociálního pracovníka, na jeho role při hájení zájmů nezletilých dětí. Závěrečná část teoretické části je věnována pozici sociálního pracovníka ve společnosti.</p> <p>Cílem empirické části diplomové práce je zjistit, zda je stávající legislativní systém sociální práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí vyhovující, zda mají sociální pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí obecních úřadů obcí s rozšířenou působností vytvořeny vhodné podmínky pro výkon své profese, jaká je společenská prestiž povolání sociálního pracovníka sociálně-právní ochrany dětí a zda ji ovlivňují média. Dále v empirické části diplomové práce zjišťujeme, zda jsou současné legislativní podmínky chránící zájmy a blaho nezletilých dětí dostatečné, jaké vlastnosti by měli sociální pracovníci sociálně-právní ochrany dětí mít a zda dokáží čelit syndromu vyhoření.</p> <p>Výzkum je založen na statistickém zpracování údajů, které byly získány z vyplněných dotazníků. Údaje byly vyhodnoceny a zpracovány do tabulek a grafů. Dále jsou v empirické části popsány dvě kazuistiky, díky nimž je možné sledovat vývoj a situaci v rodině a pomoc rodině ze strany institucí.</p> <p>Popsané kazuistiky navazují na případy uvedené</p>

	v příloze 2. a 3 a to po 20 letech, čímž je získán celkový obraz o vývoji dvou případů se značným časovým odstupem
Klíčová slova:	Dítě, rodiče, sociální pracovník, sociálně-právní ochrana dětí, obecní úřad obce s rozšířenou působností, zákon o sociálně-právní ochraně dětí, orgán sociálně-právní ochrany dětí
Anotace v angličtině:	The the thesis is focused on issues of social vorker's body of socio-legal protection of children, its role in defending the interests and rights of minors and his position in society. The theoretical part deals with the legislative developments in the work of social workers under the authority of socio-legal protection of children from 1989 to 2008. It focuses in more detail on the socio-legal protection of children and analyzes the activities of municipal offices of municipalities with extended powers in the fields of socio-legal protection of children. Penultimate chapter of the theoretical part is focused on the personality of a social worker, to his role in defending the interests of minors. The final part of the theoretical part is devoted to the position of social worker in society. The aim of the empirical part of thesis is to determine whether the existing legislative system of social work, socio-legal authority for child protection are satisfactory, whether the social workers of the authority of socio-legal protection of children of municipalities with extended powers create the appropriate conditions for the exercise of his profession, what is common prestige of the profession of social worker and whether it is affected by the media. Furthermore, in the empirical part of thesis we test whether the current legislative conditions to protect the interests and welfare of minor children are adequate, what characteristics should social workers of socio-legal protection of children have and whether they can cope with burn-research is based on the statistical treatment of data obtained from completed questionnaires. The data were evaluated and processed into tables and graphs. Furthermore, the empirical section describes two case reports that make it possible to monitor the developments and situation in the family and help to the family from the institutions. Described case reports are linked to the cases listed in Annex 2 and 3 after 20 years, This way we can obtain an overall picture of developments of the two cases within a considerable time frame.
Klíčová slova v angličtině:	Children, parents, social worker, social-legal protection of children, the local authority of municipalities with extended powers, the Law on the socio-legal protection of children, the socio-legal protection of children

Přílohy vázané v práci:	Dotazník, Příběh z časopisu Květy „ O zklamání, které nepřestane bolet“, Příběh z časopisu Květy „ O bílých svatebních šatech“
Rozsah práce:	111
Jazyk práce:	Český jazyk